

Univerzitet u Beogradu

Filozofski fakultet

Odeljenje za istoriju

Master rad:

***Slika hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta u hevi metal muzici
(1970-2017)***

Kandidat: Miloš Čabraja

Mentor: prof. dr Radina Vučetić

IS -16/27

Beograd, septembar, 2019

Sadržaj

Predgovor	1
Uvod.....	6
Hladnoratovske krize u hevi metalu (1970-1991)	7
Strah od nuklearne apokalipse u hevi metalu (1970-2017)	13
Nuklearna histerija u Hladnom ratu 1970-ih i 1980-ih	15
Nuklearna histerija u Zalivskom ratu i posthladnoratovskom periodu (1990-2017)	26
Uticaj stripa i filma na nuklearnu histeriju u hevi metalu	30
Biohemijska paranoja i antropoceno doba u hevi metalu (1980-2017)	36
Proliferacija biohemijskog naoružanja 1980-ih	36
Strah od laboratorijskih virusa i epidemija AIDS-a u hevi metalu	43
Blagodeti neoliberalnog kapitalima i ekološke katastrofe 1980-ih u hevi metalu	46
Strah od biološkog i hemijskog naoružanja u hevi metalu (1991-2017)	50
Bliskoistočne krize u hevi metalu (1980-2017).....	58
Bliskoistočne krize (1980-2000)	58
Jedanaesti septembar i Rat protiv terora	69
Kritika američkog intervencionizma u hevi metalu	72
Kritika terorizma i islamskog fundamentalizma u hevi metalu	76
Zaključak.....	80
Spisak izvora i literature	84
Izvori	84
Diskografija:	84
Videografija (Spotovi i video izdanja metal bendova)	87
Filmografija:	89
Stipovi	90
Dokumenti:	90
Literatura	90
Internet:	94

Predgovor

Hevi metal, muzički žanr nastao 1970. godine, ostavio je neizbrisiv trag u svetu muzike. Nažalost, njegova pedesetogodišnja istorija ostala je neistražena i nerazjašnjena kada je nauka u pitanju, bilo da je reč o istoriji, sociologiji, antropologiji ili istoriji muzike. Da je zaista reč o globalnom fenomenu pokazuje i broj od preko 130 000 registrovanih bendova (prema sajtu metal-archives.com). Ovaj istraživački rad, „Slika hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta u hevi metal muzici (1970-2017)”, podeljen je na tri velika poglavlja: Strah od nuklearne apokalipse u hevi metalu (1970-2017); „Biohemijska paranoja i antropoceno doba u hevi metalu (1980-2017)”; „Bliskoistočne krize u hevi metalu (1980-2017)”. Akcenat je stavljen na neke od fenomena koji se javljaju u tekstovima samih bendova poput straha od nuklearnog, biološkog, hemijskog (NBH) naoružanja i terorizma.

U samom radu je prikazana zapadnocentrična istorija hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta kroz oči hevi metal muzike. Hronološki gledano, rad je grubo podeljen na dve celine: hladnoratovski period (1970-1991) i posthladnoratovski period (25. decembar 1991-2017). „Slika hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta“ je u ovom radu definisana na sledeći način. Prvenstveno, pošto je reč o zapadnoj muzici, ona daje sliku zapadnog društva i država, ali i „sliku“ određenih država, procesa i fenomena (npr. rat, terorizam). Dakle, pojam „slika“ vezuje za geografsku odrednicu ali i za određeni fenomen/proces. U istraživanje su uključeni bendovi iz sledećih zemalja: SAD, Kanade, Brazila, Britanije, (Zapadne) Nemačke, Švajcarske, Danske i Švedske. Ovi bendovi, su „subjekat“ koji u svojim tekstovima reaguju na svetska dešavanja. U geografskom smislu, zemlje koje čine „objekat“ tematike samih bendova su: SAD, SSSR/Rusija, Turska, Jermenija, Irak, Iran, Kuvajt, Sirija, Liban, Izrael, Palestina, Egipat, Libija, Avganistan, Nikaragva, Salvador i Vijetnam. Kada se tematika kontekstualizuje, ona stvara sliku hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta. Tako na primer, u prva dva poglavlja, hevi metal bendovi reaguju na hladnoratovsku trku u NBH naoružanju. Tu se javlja ambivalentni odnos prema SAD-u i SSSR-u/Rusiji i na taj način stvara se „slika“ vezana za određeni događaj poput Černobila ali i „slika drugoga“ (Rusi/Amerikanci).

Jedan od ciljeva ovog istraživanja jeste da pokrene što veći broj naučnih istraživanja u vezi metal muzike, bilo da je u pitanju istorija, sociologija, antropologija, istorija muzike ili filozofija.

Takođe, 2020. godina označiće pedesetogodišnjicu hevi metal muzike. Neophodno je napomenuti i to da uprkos postojanja društva za istraživanje metal muzike (*International Society for Metal Music Studies; Modern heavy metal conference*), nema istoričara koji se bave ovom temom. Jedan od ciljeva samog istraživanja jeste koherentno pisanje političke, društvene i istorije muzike/umetnosti pošto su ova tri elementa neraskidiva.¹ Trevelijanova definicija da je društvena istorija ona istorija iz koje je izbačena politika je zastarela. Oduzimanje makar jednog od ova tri elementa daje nepotpunu i distorziranu naučnu analizu. Samu događajnu istoriju nemoguće je odvojiti od društvene istorije u potpunosti, pogotovo zbog uticaja politike i ratova na stvaranje umetnosti i kontrakulture.

Putem ovog istraživanja, dokazao bih da hevi metal muzika ima sopstvenu istoriju, kao i to da je ovaj žanr jedan od najreprezentativnijih oblika hladnoratovske i posthladnoratovske umetnosti. Hevi metal predstavlja jedinu kontrakulturu današnjice i kao takav spada u sferu angažovane umetnosti.

Neophodno je pretesti i pitanje izvora koji su korišćeni ovom prilikom. Pored klasičnih LP i EP-ova i singlova, kao istorijski izvor korišćeni su i sami omoti ovih izdanja koji fanovima šalju određenu poruku. Omotima kao istorijskom izvoru treba pristupati sa posebnom rezervom zbog toga što oni mogu biti precizno osmišljeni i naručeni direktno od strane bendova, ili pak mogu biti plod crtačeve mašte. Video izdanja (bilo da je u pitanju VHS ili DVD format) su inkorporirana u samo istraživanje. Ono što je zajedničko za sva muzička izdanja i na šta se mora posebno obratiti pažnja jesu unutrašnje ilustracije CD/DVD-ova. Sam odnos metal fanova prema muzici je poseban upravo zbog „fizičkog kontakta“ sa izdanjem koje fanovi drže u rukama. Ilustracije unutar omota prenose određenu poruku (npr. unutrašnjost Nuclear Assault-ovog omota za album *Handle With Care* prikazuje toksični otpad koji skreće pažnju na zagađenje životne sredine).

Video spotovi su takođe od ogromnog značaja za istraživanje jer se u njima javljaju i poruke koje bendovi šalju svojoj publici. Ipak, treba napomenuti i to da iza samih spotova stoje i reditelji (ili pak izdavačke kuće) koji ponekad mogu da odstupaju od stavova samih bendova, kao

¹ М. Јовановић, *Историографија и криза* у М. Јовановић, Р. Радић, *Криза историје: српска историографија и друштвени изазови краја 20. и почетка 21. века*, Београд, 120.

i to da video spotovi mogu biti korišćeni kao propagandno sredstvo (pogotovo kada su bendovi sa milionskom publikom u pitanju).

Što se narativnih izvora tiče, biografije i autobiografije hevi metal bendova su od velikog značaja. Naravno, zbog same prirode ovog izvora, autobiografijama je neophodno pristupiti sa ogromnom rezervom. Takođe, autobiografije i biografije su pisane od strane plaćenih pisaca (*ghost writers*) što i te kako može da distorzira preciznost samog narativa. Ipak, one obiluju nizom podataka koji bi mogli da bace svetlo na ovu temu. Neophodno je istaći to da su pisci biografija često skloni idolizaciji i idealizaciji ličnosti koje su predmet njihovog istraživanja. U određenoj meri, ovo istraživanje bi bilo potkrepljeno i intervjuima u pisanom i video formatu.² Napominjem da ću se služiti i intervjuima koje sam lično uradio sa više bendova na svom sajtu Agoraphobic News (www.agoraphobic-news.com). Na ovaj način, uklonio sam nedoumice vezane za određene tekstove.

Pesme kao istorijski izvor su dosta složene za analiziranje, iz više razloga. Neki tekstopisci poput Dejvid Vinsenta (Morbid Angel) jednostavno smatraju da su pesme njihovo „privatno i intelektualno vlasništvo“ i pritom ne žele da govore o samom značenju tekstova. Ima i bendova poput Rage Against the Machine i System of a Down koji u svojim tekstovima pozivaju na politički aktivizam. Postoje i tekstovi koji eksplicitno govore o određenim događajima ili procesima, poput Sodom-ove pesme *Agent Orange*. Određeni tekstovi se svode na niz nabacanih reči gde se npr. nuklearna tematika koristi „zato što je cool“. Ono što dodatno komplikuje analizu tekstova jesu politički stavovi članova bendova, koji su neretko sukobljeni.

U određenoj meri, prilikom istraživanja koristio sam sajtove i web portale poput Youtube-a. Za tekstove bendova korišćen je sajt Dark Lyrics (www.darklyrics.com), a kada je statistika u pitanju, korišćena je najveća baza podataka vezana za hevi metal muziku – Metal Archives (www.metal-archives.com). Korišćeni su i članci i intervjui u elektronskom formatu.

Glavni problem koji se javlja kada je literatura u pitanju jeste to što je hevi metal muzika gotovo u potpunosti nepoznata naučnoj javnosti (pojedine studije o black metalu čine izuzetak). Stoga sam morao da se oslanjam na neka izdanja ne-naučnog karaktera pisana od strane novinara

² Dž. Toš, *U traganju za istorijom: ciljevi, metodi i novi pravci u proučavanju savremene istorije*, Beograd 2002, 43.

poput opštih pregleda hevi metal muzike ili biografija bendova. Što se istorijske literature tiče, korišćene su naučne studije, knjige istraživačkih novinara i novinski članci na internetu.

Istraživanje je bazirano na kritičkoj analizi tekstova, spotova i omota metal bendova. Kada je metodologija u pitanju, ovoj temi se može pristupiti na više načina. Pošto ovo istraživanje dobrim delom spada u društvenu istoriju, odnosno istoriju „odozdo”, (posebno zbog kontrakulture, antinuklearnih i ekoloških pokreta) moguće je korišćenje komparativnog metoda.³ Na taj način, utvrđene su sličnosti i razlike između npr. treš metala i hipi pokreta. U istraživanju je primenjen kvantitativni metod.⁴ Kvantitativnim metodom je omogućeno praćenje razmera fenomena poput straha od nuklearne apokalipse preko online baze podataka metal-archives.com.⁵ Komparativnom analizom utvrđena je učestalost određenih motiva i recipročni odnos metal muzike sa jedne, i filma i stripa sa druge strane.

Pored toga, treba uzeti u obzir da su muzičari neprestano bili izloženi „medijskom bombardovanju“, što je za posledicu imalo stvaranje NBH ili ratne histerije. U vezu sa nuklearnom i ratnom tematikom može se dovesti i psihološka istorija kao i istorija mentaliteta i istorija ideja (posebno kada je pacifizam u pitanju).⁶ Ovo istraživanje bazira se na naučnom metodu *istorije slika* Spensera Verta. U svojoj knjizi *Nuclear Fear: A History of Images*. Vert ističe da slike i simboli psihološki utiču na javni diskurs. On pod „slikama” podrazumeva na primer užase nuklearnog rata koji se urezuju u svest ljudi preko medija i pop kulture. Intervjui koje sam radio sa bendovima su takođe deo metodologije istraživanja.

Teorija nam omogućuje da stvari sagledamo iz više uglova, kao i to da sebi postavimo neka pitanja koja bi mogla da otvore potpuno nova polja u naučnom istraživanju.⁷ Glavna teorija koju zastupam u ovom radu jeste to da je hevi metal produkt kulture straha⁸ ali i hipermilitarizovanog društva u kome su pipci vojno-industrijsko-naučnog kompleksa ušli u sve pore života i psihe ljudi na Zapadu. Država nacionalne bezbednosti je institucionalizovala strah preko pretnji od NBH

³ P. Berk, *Istorija i društvena teorija*, Beograd 2002, 30.

⁴ P. Еванс, *У одбрану историје*, Београд 2007, 49.

⁵ U pretraživač je moguće uneti bilo koji pojam i utvrditi koliko je taj pojam zastupljen na godišnjem nivou u hevi metalu (npr. XYZ naslova o nuklearnoj paranoji 1986. godine, usled Černobilske havarije i trke u naoružanju).

⁶ P. Еванс, *У одбрану историје*, 175.

⁷ Isto, 288.

⁸ Kultura straha je fenomen u kome određena individua ili grupa manipuliše strahom zarad ostvarivanja političkog, ekonomskog, religijskog ili individualnog interesa. Ovaj fenomen nije precizno definisan u nauci, čak ni od strane naučnika (sociologa Beri Glasnera, Frenka Furedija i antropologa Džozefa Maskoa) koji se bave ovim problemom.

naoružanja, komunizma i terorizma. Pretnja od NBH naoružanja i terorističkih napada je sastavni deo medijske histerije ali i afektivnog uslovljavanja građana putem pop kulture (npr. film, strip, igrice). Kultura straha je dostigla toliku amplitudu 1980-ih i 2000-ih da je prerasla u vladavinu terora. Hladnoratovska trka u naoružanju uticala je na hipermilitarizaciju društva oba bloka, a sve ovo preneto je na tematiku, imidž i ikonografiju hevi metal bendova. Kriza neoliberalnog kapitalizma dodatno je uticala na hevi metal.

Svaka umetnost ima svoja opšta mesta. Po rečima prof. Andreja Mitrovića, bilo bi nezahvalno da istoričar svrstava umetnička dela u kliše i ne-kliše, pogotovo ukoliko se uzme u obzir da su mnogi bendovi o kojima pišem aktivni i da bi omalovažavanje njihovog rada moglo negativno da utiče na njihovu karijeru. Kada je ratna tematika u pitanju, može se reći da muzičari kao umetnici stvaraju u „vremenskom vakumu”, bez ikakvih odrednica koje rat smeštaju u realno vreme. Ovo vreme istoričar Mitrović naziva „umetničkim vremenom”.⁹ Iz toga proističe da je pesma *Arise* benda Sepultura koja govori o uništenju zemlje i civilizacije zbog religijskog fundamentalizma, terorizma i uopšte ratnohušakačkih stremljenja nastala 1991. godine verovatno kao produkt paranoje Zalivskog rata. Ali opet, ovo ne mora da bude slučaj. Dešava se čak da muzičari pišu tekstove samo zato da im pesme ne bi bile instrumentalni.

Prema rečima Andreja Mitrovića, umetnost se bavi oblikovanjem vizija moguće sutrašnjice”¹⁰ te nas ne treba čuditi prisutnost depresije i pesimističnosti u samim tekstovima metal bendova koji neretko atakuju „ljudski progres” koji vodi u sunovrat. Ipak, sama tematika bendova može biti i edukativnog karaktera jer se preko nje mlade generacije upoznaju sa određenim fenomenima, ali se ona isto tako može koristiti kao propagandno, odnosno ideološko ili političko oružje.¹¹ I naravno, kada je umetnost u pitanju, treba istaći i to da dogmatično tumačenje ne postoji jer je sve u oku posmatrača te bi interpretacija varirala od osobe do osobe. Sve navedeno dovodi do pitanja da li na umetnost treba gledati na objektivni način, što otvara novo pitanje, da li je to uopšte moguće?¹²

⁹ A, Mitrović. *Kultura i istorija*, Beograd 2008, 42-43.

¹⁰ *Isto*, 96.

¹¹ *Isto*, 97.

¹² *Isto*, 102.

Uvod

Nakon Vudstoka 1969. godine, kontrakultura i rokenrol doživeli su svoj vrhunac ali i ubrzani pad.¹³ Sama Kalifornija bila je centar rok muzike, kao i nebrojanih protesta protiv rata u Vijetnamu.¹⁴ Upravo ovaj rat iznedrio je ogroman broj bendova koji se nisu ustručavali od iskazivanja bunta i neposlušnosti prema režimu, uz širenje antiratnih poruka putem svojih tekstova. Rok i hipi kulturu 1970-ih zasenio je sasvim novi muzički pokret – hevi metal. Ovaj žanr koji je nastao u u Birmingemu 1970. godine legitimni je naslednik rokenrola.¹⁵

Osnivači hevi metala, Black Sabbath, nastavili su sa kritkovanjem režima i Vijetnamskog rata koji je bio u svojoj završnoj fazi. Međutim, njihova muzika je zvučala mnogo agresivnije od američkog i britanskog roka. Hevi metal je odbacio utopijsku „realnost“ hipika.¹⁶ Toni Ajomi ističe da su mnogi hevi metal bendovi u tekstovima prikazivali samo srećne aspekte života uz *flower power* dok je Black Sabbath upravo zbog toga želeo da govori o mračnim stranama čovečanstva, tj. o gladi i ratovima.¹⁷ To je sigurno doprinelo različitosti hevi metala u odnosu na rok bendove. Britanski bend Hawkwind je prikazivanjem ratnih i političkih scena prilikom nastupa želeo da vizualizuje surovu realnost, odnosno da prikaže *mračnu stranu meseca* koja nema nikakve veze sa hipi idealima cveća i ljubavi.¹⁸ Gitarista Judas Priest-a ističe da „nije bilo cveća“ u njihovom komšiluku.¹⁹ Ipak, dodirne tačke između hipika, kontrakulture 1960-ih i hevi metala zaista postoje

¹³ Pojam „kontrakultura“ označava kulturu koja kontrira normama i vrednostima jednog društva. U nju spadaju bitnici, hipici, pankeri ali i metalci o čemu će biti reč kasnije. Svaka kontrakultura ima svoj sistem vrednosti i interesovanja. Ona se sastoji od grupacije mladih ljudi koji su privrženi određenim političkim i filozofskim idejama. Kao takvi, oni su uvek manjinski deo društva.

¹⁴ M. Issitt, *Hippies: A Guide to an American Culture*, Santa Barbara CA 2009, 54.

¹⁵ Hevi metal je muzički pravac koji je nastao 1970. godine u Birmingemu, u Britaniji. Ovaj žanr je zbog intenziteta muzike i tekstova bio mnogo tvrđi od svojih prethodnika, i zato je dobio to ime. Tragovi hevi metala mogu se čuti i u pesmi Djanga Reinharta „Rhythm Future“ (1940). Ovaj žanr je logična evolucija rok muzike. On je bio inspirisan američkim i britanskim rok bendovima (Led Zeppelin, The Doors, Pink Floyd, Creedance Clearwater Revival, Jimi Hendrix, The Beatles, Kiss, Queen i dr.). Ono što ga odvaja od rok muzike jeste intenzitet pesama ali i same gitarske distorzije. Hevi metal treba posmatrati kao kontrareakciju na rok i hipi kulturu. Stoga, hevi metal je kontrakultura koja je svoj uspon doživela 1970-ih i 1980-ih a kao takva je gotovo potpuno nepoznata istorijskoj nauci. Da gitarista benda Black Sabbath-a, Toni Ajomi nije doživeo povredu u fabrici u kojoj je izgubio prste, hevi metal možda nikada ne bi ni nastao. Zbog te povrede, Ajomi je napravio kapice za prste i spustio štim iz E u C kako bi lakše svirao gitaru. Na taj način, sama muzika, pomešana sa tvrdom distorzijom je postala još tvrđa. Hevi metal je kao i rok počivao na krilatici „seks droga i rokenrol.“ U prvi talas hevi metala svrstavaju se Black Sabbath, Judas Priest, King Crimson, Rush, Accept, Scorpions, Deep Purple.

¹⁶ R. Moore, *Unmaking of the English Working class: deindustrialization, reification and the origins of heavy metal* u G. Bayer (ed.), *Heavy Metal Music in Britain*, Bodmin 2009, 146.

¹⁷ T. Iommi, TJ Lammers, *Iron Man: My Journey through Heaven and Hell with Black Sabbath*, London 2012, 82.

¹⁸ L. Kilmister, J. Garza, *Lemmy Kilmister: White Line Fever – The Autobiography*, London 2016, 82.

¹⁹ M. Popoff, *Judas Priest: Heavy Metal Painkillers – An Illustrated History*, Toronto 2007, 173.

a one se osim maksime „seks, droga i rokenrol“ ogledaju u pet ključna elementa: u buntu, kritici establišmenta, pacifizmu, antinuklearnim i proekološkoim stavovima.²⁰ U oba slučaja droga je igrala ključnu ulogu u kreativnom procesu, s tim što su psihoaktivne supstance poput LSD-a iznedrile psihodelični rok 1960-ih, dok je hevi metal doživeo svoj uspon kada su kokain, metamfetamin i amfetamin preplavili gradove Amerike i Zapadne Evrope. Razorna moć ovih supstanci poklapa se sa intenzitetom hevi metal muzike.

U Britaniji, krajem sedamdesetih godina prošlog veka, pojavila se nova muzička kontrakultura – pank, koja krajem decenije dobija svoj američki ekvivalent – hardkor pank.²¹ Oba žanra su bila krajnje politizovana a tekstovi bendova bili su neretko upereni protiv Margaret Tačer i Ronalda Regana. Međutim, to nije bilo ništa novo za rok muziku jer je ovaj žanr još 1960-ih (kada je on bio guverner Kalifornije) bio politički angažovan, odnosno negativno nastrojen prema Vijetnamskom ratu i sistemu. Reganovo vladanje Kalifornijom „gvozdenom pesnicom“ između 1967-1975. godine stvorilo je ogromno nezadovoljstvo kod kontrakture 1960-ih, a tadašnji guverner je napadao buntovne studente i rok pokret, nazivajući ih „kulturom droge.“ Šta više, on se protivio Vudstoku i zalagao se za demonizaciju kontrakture.²² Njegov uticaj na hipike, rok i kontrakulturu 1960-ih je zanemaren u istoriografiji, što je slučaj i sa njegovim uticajem na hevi metal 1980-ih.²³

Hladnoratovske krize u hevi metalu (1970-1991)

Black Sabbath je nesumnjivo prvi hevi metal bend koji je otvoreno kritikovao političare, ratove i vojno-industrijski kompleks. U pesmi „Hand of Doom“²⁴ iz 1970. godine prikazani su užasi Vijetnamskog rata. U pesmi „War Pigs“²⁵ kritikuje se „ratna mašina“ i političari koji koriste

²⁰ Issitt, *Hippies*, 54.

²¹ Pank je muzički pravac nastao u Britaniji sredinom sedamdesetih godina. Rodonačelnici ovog žanra su bendovi Sex Pistols i The Ramones. Pank je pretežno levičarski žanr, kao i hardkor pank. Hardkor scena nastala je u Britaniji i Americi krajem 1970-ih. Njeni američki predstavnici su: Bad Brains, Dead Kennedys, Black Flag, Minor Threat, GBH, Reagan Youth, Pioniri britanske hardkor scene su: Discharge, Doom, Crass.

²² K. Schuparra, *Reagan's Gubernatorial Years: From Conservative Spokeperson to National Politician* u delu A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, Blackwell 2015, 48.

²³ T. Zeiler, *Reagan and Globalization* u delu A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, 620. Autor članka pogrešno navodi da Regan nije uticao na ekspanziju muzike o čemu će biti reč na stranama 7-12. Ipak, Zailer navodi da će „kulturološka međuveza sa reganomijom biti plodonosnija u budućnosti i da će se uz međudisciplinarni pristup naći novi način za istraživanje fenomena globalizacije“. Jedn od ključnih faktora za stvaranje hevi metala 1980-ih koji je upravo tada postao globalni fenomen jeste reganomija.

²⁴ „Hand of Doom“, Black Sabbath – *Paranoid* (1971)

²⁵ „War Pigs“, Black Sabbath – *Paranoid* (1971)

vojnike kao pijune na šahovskom polju. Strah od uništenja planete razarajućim raketama i zagađenjem verno je prikazan u pesmi „Into the Void“.²⁶ Međutim, ono što je karakteristično za hevi metal sedamesetih jeste to da je on postojao gotovo samo u Britaniji i da, ukoliko se ta decenija uporedi sa osamdesetim, u njoj postoji znatni manjak političkih i antiratnih tekstova. Apolitični vakum NWOBHM²⁷ bendova 1970-ih popunili su ekstremniji podžanrovi hevi metala 1980-ih. Ova praznina može se tumačiti kao posledica poboljšanih odnosa NATO i Varšavskog pakta usled detanta. Dolazak Margaret Tačer i Ronalda Regana na vlast poklopio se sa stvaranjem tri i te kako politički angažovana muzička žanra – hardkor pank (hardcore punk), treš metala (thrash)²⁸ i grajndkora (grindcore).²⁹ Det metal (death)³⁰ je više bio nadahnut horor filmovima, zombijima, antireligijskom i okultnom tematikom. Stvaranje američkog i britanskog hardkora, treš metala i grajndkora (mada se može reći da je za stvaranje grajndkor više zaslužna Margaret

²⁶ Iommi, *Iron Man*, 95. Tekst za ovu pesmu napisao je basista Gizer Butler koji je bio poznat po svojim hipi i „peace“ stavovima.

²⁷ Novi talas britanskog hevi metala (NWOBHM; New Wave of British heavy metal) nastao je u Engleskoj, sredinom 1970-ih. NWOBHM predstavnici su, Motorhead, Iron Maiden, Diamond Head, Raven, Saxon, Angel Witch i drugi. On je nastao pod uticajem britanskih rok bendova poput Led Zeppelin, Jethro Tull ali i pank pokreta. Značaj NWOBHM-a je taj što je hevi metal postao popularan i van granica Britanije, posebno u SAD-u, Brazilu i Zapadnoj Nemačkoj.

²⁸ Treš metal je ekstremniji podžanr hevi metala koji nastao pod uticajem NWOBHM, hardkor, pank i rok muzike. Ime je dobio preko skejt subkulture i magazina „Thrasher“. „Thrash“ (θɹæʃ) na engleskom znači „izudarati“, „istučiti“ ili „izbiti“. Svoj nagli uspon ovaj pravac doživeo je u periodu između 1981-1991 godine. Za osnivače žanra uzimaju se 2 benda i njihovi albumi: Venom – *Welcome to Hell* (1981) i Metallica – *Kill em' All* (1983). Ovaj podžanr je bio odgovor na glam rok/metal scenu iz Los Anđelesa. U muzičkom smislu, on je mnogo agresivniji i brutalniji od prethodnih formi hevi metala. Epicentri ovog podžanra nastali su u SAD (San Francisku Los Anđeles, Njujork, Njujork, Njujork) Kanadi (Montreal, Otava), Zapadnoj Nemačkoj (Esen, Gelzenkirchen), Brazilu (Sao Paulo, Belo Horizonte) i Švajcarskoj (Cirihi). Treš metal je tekstualno politizovaniji od NWOBHM. On savršeno oslikava „vruće“ teme Hladnog rata (ratovi, trka u naoružanju, strah od NBH oružja) ali i otpor prema Reganovoj administraciji. Mnogi bendovi ovog podžanra su bili pod snažnim uticajem ekoloških katastrofa 1980-ih i samog ekološkog i antinuklearnog pokreta.

²⁹ Za osnivače grajndkor pravca uzimaju se izdanja bendova Napalm Death i Repulsion (Napalm Death-ov album *Scum* iz 1987. godine i Repulsion-ov demo *Slaughter of the Innocent* iz 1986. godine). U muzičkom smislu, ovaj podžanr je mešavina det metala i hardkor pank. Po uzoru na hardkor, dužina pesama je svedena na minut i po i manje. Grajndkor je jedan od najpolitizovanijih metal podžanrova uključujući treš metal. U svojim tekstovima, mnogi bendovi istupaju protiv neoliberalnog kapitalizma, korporativizma, režima i ratova. Na njega je nesumnjivo uticao britanski anarhopank pokret. Grajndkor je „levičarskiji“ žanr od treš metala sa fokusom na eksploataciju zemalja Trećeg sveta, feminizam, antihomofobiju, antirasizam i zaštitu životinja. Ovaj pravac je bio najpopularniji u Britaniji (Napalm Death, Carcass, Unseen Terror) i Americi (Repulsion, Terrorizer, Brutal Truth, Pig Destroyer, Agoraphobic Nosebleed, Cattle Decapitation).

³⁰ Za nastanak det metala, uzimaju se izdanja sledećih bendova: Possessed-ov album *Seven Churches* (1985) i Death-ov album *Scream Bloody Gore* (1987). Iako je Possessed iz San Franciska, epicentar det metala bio je u floridskom gradu Tampa. Njujork je takođe imao jaku det metal scenu. Ovaj podžanr se početkom 1990-ih proširio u Švedskoj (scena u Stokholmu i Geteborgu) i Kanadi (Montreal). On je doživeo svoju zlatnu epohu između 1985-1993 godine. Ova pravac je logična evolucija treš metala. Muzika je tehnički kompleksnija a vokali brutalniji. Iako nije nužno politizovan žanr, ipak postoje mnogi bendovi sa političkom tematikom (npr. Gorguts, Nile, Immolation).

Tačer i multinacionalne korporacije) bila je direktna posledica i reakcija na agresivnu politiku američkog predsednika i britanske premijerke.

Ronald Regan je želeo da se oslobodi defetističkog, „Vijetnamskog sindroma”. Pred sam kraj svog mandata predsednik Karter je sa politike „ustezanja” prešao na politiku „obuzdavanja” Sovjetskog saveza. Karter je slomio detant i pokrenuo novu trku u naoružanju a njegovu politiku nastavio je četrdeseti predsednik SAD-a. Regan je potpuno narušio načelo „miroljubive koegzistencije” i nastojao je da u što većoj meri oslabi Sovjetski savez. On je bio najveći zagovornik intervencionizma i kritičar detanta.³¹ U sadejstvu sa Vatikanom, Reganova administracija je uticala na destabilizaciju sovjetskog bloka u Poljskoj preko pokreta Solidarność. Četrdeseti američki predsednik je sproveo najveće mirnodopsko ulaganje u vojsku još od 1940. godine.³² Takvo ulaganje u vojsku, kao i njegova agresivna politika prema Sovjetima stvorila je brojne antiratne i antinuklearne proteste širom Amerike i Evrope (uključujući i zemlje Istočnog bloka). Trka u naoružanju je 1980-ih doživela tačku ključanja. Američki predsednik je marta 1983. godine nazvao SSSR „imperijom zla” i „žižom zla u modernom svetu”. Odnosi SAD-a i SSSR-a su gotovo bili prekinuti.³³

Donošenjem Reganove doktrine, Amerika je počela da sprovodi proces „rollback-a” protiv sovjetske ekspanzije u zemljama Trećeg sveta.³⁴ Suština ove doktrine bila je slabljenje levičarskih ili komunističkih država koje su bile pod sovjetskom sferom uticaja.³⁵ Jedna od njenih glavnih meta bile su države poput Nikaragve i Avganistana³⁶ u kojima je Reganova administracija uz podršku Cije slala „borce za slobodu” koji su američkim oružjem i novcem podrivali Brežnjevljevu doktrinu. Reganova administracija je takođe podržavala diktatorski režim u Salvadoru gde su kao i u Nikaragvi obučavani i finansirani odredi smrti.³⁷ Intervencijama u Centralnoj Americi (kao i u Grenadi 23. oktobra 1983. godine) trebalo je izbrisati sećanje na izgubljeni rat u Vijetnamu.

³¹ O. Vestad, *Globalni Hladni rat: intervencije u Trećem svetu i oblikovanje našeg doba*, Beograd 2008, 443.

³² Р. Шулцингер, *Америчка дипломатија од 1900. године*, Београд 2011, 327.

³³ R. Welch, *The Great Communicator: Rhetoric, Media and Leadership Style* u delu A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, Blackwell 2015, 90.

³⁴ Шулцингер, *Америчка дипломатија*, 196.

³⁵ D. Walcher, *The Reagan Doctrine* u delu A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, Blackwell 2015, 342.

³⁶ О Iran-kontra aferi i Sovjetsko-avganistanskom ratu biće reči u trećem poglavlju.

³⁷ Шулцингер, *Америчка дипломатија*, 331.

Kada je treš metal u pitanju, neophodno je naglasiti da su bendovi 1980-ih deca „dece cveća” odnosno deca bejbi bumeru.³⁸ Kontrakultura šezdesetih i treš metal su nastali u San Francisku, „hipi kraljevstvu” i muzičkoj prestonici sveta. Treš metal je gotovo čitavu jednu deceniju važio za najbrži, najagresivniji i tehnički najprefinjeniji podžanr metal muzike. Galopirajući rifovi kao i rafalna paljba duplih pedala u potpunosti odgovaraju ratnoj, sociopolitičkoj i apokaliptičnoj tematici koja je i te kako zastupljena u ovom žanru. Trešeri su, osim novog zvuka, izgradili i svoj imidž. Umesto cveća u kosi, oni su često nosili redenike. Ovaj trend je započeo frontmen Motorhead-a Lemi Kilmister još 1970-ih kada je od vijetnamskog veterana na poklon dobio iste. Gas maska – simbol NBH apokalipse po prvi put je kao deo imidža uvedena od strane kanadskog benda Voivod u istoimenom spotu iz 1984. godine. Za vreme diktature Žoaoa Figueiredoa³⁹ u Brazilu je zakonom bilo zabranjeno nošenje vojničke opreme, uključujući redenike i vojničke pantalone. Zato su članovi benda Sepultura bili primorani da umesto municije na kaiš stave baterije, koje iz daljine izgledaju kao municija.⁴⁰

Treš metal i hardkor bendovi predstavljali su okosnicu opozicije protiv Ronalda Regana. Smatra se da je Regan bio najkonzervativniji predsednik SAD još od vremena Kalvina Kulidža i Velike depresije.⁴¹ Bendovi Suicidal Tendencies i D.R.I. su savršeno apsorbovali nezadovoljstvo američkog predsednika. Upravo tada, ovaj predsednik je započeo ogromno ulaganje u vojsku, a pritom je svojom retorikom i *Evil Empire* govorom gotovo prekinuo diplomatske odnose sa Sovjetskim Savezom. D.R.I. je poznat po svojim antiratnim stavovima i imao je snažan uticaj na američku hardkor i treš metal scenu. Njihova pesma „Makes no Sense“⁴² je uperena protiv Reganovog jačanja i modernizacije vojske.

Suicidal Tendencies je na svom prvom albumu žestoko kritikovao američkog predsednika. U pesmi *Two-Sided Politics*⁴³ Amerika je prikazana kao fašistička država bez slobode a usput je iskritikovana američka vojska, sudstvo koje brani samo bogate i sam predsednik. Reganova

³⁸ Bejbi bumeri su generacija rođena između 1946-1964 godine. Stoga, neki predstavnici treš metal pokreta predstavljaju poslednju bejbi bum generaciju.

³⁹ Žoao Figueiredo je bio na vlasti između 1979-1985 godine. Ekspanzija hevi metala u Brazilu dogodila se pred sam kraj njegove vladavine kada je januara 1985. godine osnovan festival „Rock in Rio” u Rio de Žaneiru na kome je britanski hevi metal bend Iron Maiden nastupao pred 300 000 ljudi.

⁴⁰ M. Cavallera, J. McIver, *My Bloody Roots: From Sepultura to Soulfly and Beyond – The Autobiography*, London 2014, 18.

⁴¹ Шулцигер, *Америчка дипломатија*, 308.

⁴² „Makes no Sense“, D.R.I. – *Dirty Rotten EP* (1983)

⁴³ „Two-Sided Politics“, Suicidal Tendencies – *Suicidal Tendencies* (1983)

administracija je filmom *Commando* (1985) želela da pridobije javnost za vojne intervencije u Južnoj Americi što po svemu sudeći, nisu odobravali ni američki ni ne-američki bendovi. Tankard kritikuje Reganov intervencionizam u Nikaragvi i Avganistanu u pesmi „Don't Panic“.⁴⁴ Sacred Reich-ova pesma „Death Squad“⁴⁵ osuđuje Reganovo finansiranje odreda smrti u Nikaragvi i Salvadoru. U pesmi „Surf Nicaragua“⁴⁶ Sacred Reich osuđuje intervenciju Cije u Nikaragvi.

Berlinski zid, simbol podele hladnoratovskog sveta, do određene mere je predstavljao prepreku za širenje hevi metala u komunistički blok. Judas Priest-ova pesma „Dissident Aggressor“⁴⁷ govori o političkom disidentu koji se bori da pređe preko Berlinskog zida. Zapadni Berlin, bastion *slobodnog sveta* je bio od ogromne važnosti za hevi metal jer se u njemu nalazila izdavačka kuća Noise Records. Ona je pod svojim okriljem držala mnoge zapadnonemačke treš metal bendove: Sodom, Kreator, Tankard, Destruction i Assasssin. Noise Records je bila internacionalna izdavačka kuća koja je u svoje redove primila i kanadske i američke treš metal bendove poput Voivod-a i Watchtower-a. Značaj Noise Records-a i Music Lab Studios-a ogleda se u tome što su svi navedeni bendovi tokom 1980-ih snimali albume u Zapadnom Berlinu. Ovo je zasigurno ostavilo snažan psihološki efekat na same bendove i uticalo da se hladnoratovski diskurs u tematici treš metal bendova ispolji na najbolji mogući način. Na primer, zapadnonemački bend Sodom u pesmi „Bombenhagel“⁴⁸ govori o uništenju nacističke Nemačke. Po uzoru na Jimi Hendrix-a, u pesmi se može čuti raštimovana nemačka himna koja aludira na uništenje Zapadne Nemačke.

Nekoliko meseci nakon pada Berlinskog zida u Istočnom Berlinu 4. marta 1990. godine priređen je koncert na kome su učestvovali bendovi Kreator, Tankard i Coroner. Kreator-ov nastup se može naći na video izdanju *Live in East Berlin*,⁴⁹ dok je u dokumentarcu *Thrashing East*⁵⁰ prikazan pad Berlinskog zida, demonstracije, rušenje zida, ujedinjenje Nemačke kao i snimci nastupa već pomenutih bendova. Tankard-ov spot za šaljivu pesmu *Space Beer*⁵¹ snimljen je upravo na ruševinama Berlinskog zida.

⁴⁴ „Don't Panic“, Tankard – *Chemical Invasion* (1987)

⁴⁵ „Death Squad“, Sacred Reich – *Ignorance* (1987)

⁴⁶ „Surf Nicaragua“, Sacred Reich – *Surf Nicaragua* EP (1988)

⁴⁷ „Dissident Aggressor“, Judas Priest – *Sin after Sin* (1977)

⁴⁸ „Bombenhagel“, Sodom – *Persecution Mania* (1987)

⁴⁹ Kreator – *Live in East Berlin* (1990), Fotodisk video

⁵⁰ *Thrashing East* (1990), Modern Video

⁵¹ Tankard – *Space Beer* (1990), Noise Records

Metal scena u Istočnom bloku je bila u embrionskoj fazi što je direktna posledica razorene sovjetske ekonomije i rokenrol embarga. Sovjeti su na hevi metal i rok gledali kao na subverzivnu propagandu Zapada. Događaj koji je zatvorio hladnoratovsku epohu jeste „Monsters of Rock“ festival, održan u Moskvi 28. septembra 1991. godine.⁵² Na ovom besplatnom koncertu, AC/DC, Metallica i Pantera su okupili masu od milion i po ljudi. Koncert je organizovan od strane sovjetskih vlasti, mesec dana nakon neuspelog puča protiv generalnog sekretara komunističke partije SSSR-a - Gorbačova. Ovaj događaj predstavljao je simbolično pomirenje Varšavskog i NATO pakta ali i kulturološki trijumf Zapada u Hladnom ratu. Koncert je obezbeđivalo čak 5000 vojnika uz helikoptere koji su nadgledali masu. Na video snimku mogu se videti vojnici koji pendrecima batinaju ljude koji skaču i prave šutke (verovatno zato što je to u očima sovjetskih vlasti izgledalo kao pobuna koju treba saseći u korenu). Nažalost, moderna historiografija nije ni svesna veličine „Monsters of Rock“ koncerta koji je bio sovjetski ekvivalent Vudstoka. Prodor hevi metala u evropski i azijski kontinent bio je nezaustavljiv.

Treš metal je doživeo svoju kulminaciju i ubrzani pad za vreme „Clash of the Titans“ turneje (1991). Nakon ove turneje i „Monsters of Rock“-a u Moskvi, došlo je do velikih promena u muzičkoj industriji koja je počela da favorizuje komercijalnije žanrove poput grunge-a i alternativne muzike. Novi trend u metal muzici predvodila je Metallica (*Black album* 1991). Nestanak treš metal pokreta poklapa se sa završetkom Hladnog rata ali i sa slabljenjem i nestankom antinuklearnih i ekoloških grupa. Američki treš metal pokret je obnovljen nakon „Thrash of the Titans“ koncerta (11.08.2001. godine).

⁵² *For those about to Rock – Monsters in Moscow* (1992), Warner Home Video.

Strah od nuklearne apokalipse u hevi metalu (1970-2017)

Strah od nuklearnog rata je proces dugog trajanja koji se u književnosti pojavljuje još 1913. godine u Velsovoj noveli *Oslobodeni svet*, mnogo pre pronalaska nuklearne bombe.⁵³ Atomskim bombardovanjem Hirošime i Nagasakija ubijeno je 200 000 ljudi. Tada je otvorena nova epoha u istoriji - nuklearno doba. Nuklearno oružje, kao i nuklearna pećurka, bilo je simbol moći i prestiža u Hladnom ratu.⁵⁴ Nuklearnim dobom automatski je otvoreno i antropoceno doba u kome je ljudska aktivnost više nego ikada uticala na uništenje života na zemlji.⁵⁵ Ovo oružje je na paradoksalan način uspostavilo geopolitičke odnose u Hladnom ratu, ali i kasnije. Nuklearna bomba je uticala na lokalizovanje ratova. Korejski rat (1950-1953) je primer proksi rata u kome dve nuklearne sile (SAD i SSSR) ratuju indirektno preko svojih saveznika. Ovo oružje je onemogućilo prerastanje rata u globalni sukob koji bi evoluirao u Treći svetski rat ali je u isti mah povećalo pretnju od samog Trećeg svetskog rata koji bi označio uništenje čovečanstva i života na Zemlji.

Dokumentom NSC-68 iz 1950. godine, koji predstavlja osnovu američke spoljne i odbrambene politike u Hladnom ratu, Trumanova administracija je utrostručila ulaganje u vojsku.⁵⁶ Truman je strahovao od sovjetske invazije u Evropi ili na Bliskom istoku i zato je potvrdio usvajanje ovog dokumenta.⁵⁷ Započeta je i militarizacija zemalja NATO-a sa ciljem obuzdavanja Sovjeta. NSC-68 je predviđao razvoj hidrogenske bombe. Do 1953. godine, sama upotreba i uloga nuklearnog oružja je dovođena u pitanje od strane Staljina, Trumana i Mao Cedonga. Međutim, ovo oružje je izumom hidrogenskih bombi od strane SAD-a (1. novembra 1952. godine) i SSSR-a (12. avgusta 1953. godine) postalo mnogo destruktivnije.⁵⁸ Ajzehauerova doktrina masovne odmazde (12. januar 1954. godine) donela je novu ulogu nuklearnom oružju i smanjila je ulaganje u konvencionalnu vojsku.⁵⁹ Nuklearno oružje je postalo deo diplomatije uz primenu nuklearnih blefova, npr. za vreme Tajvanske krize 1955. godine od strane SAD ili za

⁵³ U navedenom delu, Vels je uveo neologizam „atomska bomba.“

⁵⁴ J. Mathers, *The Russian Nuclear Shield from Stalin to Yeltsin*, New York 2000, 14.

⁵⁵ A. Tsing et al. (eds.), *Arts of living on a damaged planet: Ghosts of the Anthropocene*, Minneapolis MN 2017, G1. Ubrzani razvoj industrije je za posledicu imao ekološku degradaciju ali i cepanje ozonskog omotača preko CFC gasova. Emitovanjem CO2 gasova stvoren je efekat staklene bašte. Po prvi put u istoriji, ljudska aktivnost omogućava uništenje planete, bilo da je reč o nuklearnom ratu ili industrijskoj, odnosno ekološkoj katastrofi.

⁵⁶ Ц. Гедис, *Хладни рат: Ми данас знамо*, Београд 2003, 117.

⁵⁷ *Isto*, 127.

⁵⁸ *Isto*, 326.

⁵⁹ *Isto*, 329.

време Suecke krize 1956. godine od strane SSSR-a. Svetska javnost je bila upoznata sa katastrofalnim ekološkim posledicama hidrogenske bombe tek nakon testa „Castle Bravo“ (1. mart 1954. godine). Čak 236 stanovnika Maršalskih ostrva i 28 Amerikanaca, kao i posada ribarskog broda „Srećni zmaj“ bili su izloženi radijaciji.⁶⁰ Berlinska kriza 1961. godine kao i Kubanska kriza oktobra 1962. godine dovele su svet na ivicu Trećeg svetskog (nuklearnog rata). Iako je tada odnos broja nuklearnih glava SAD i SSSR bio 17:1, državni sekretar Robert Meknamara je smatrao da je nuklearni paritet uspostavljen jer obe strane mogu da zastraše, odvrte i unište neprijatelja.⁶¹

Tokom Hladnog rata, a i kasnije, nuklearna bomba je predstavljala psihološko oružje.⁶² Strategijom nuklearnog zastrašivanja obe strane su želele da odvrte neprijatelja od obezglavljujućeg *prvog napada*.⁶³ Doktrina o *uzajamno zagarantovanom uništenju* (ali i ABM⁶⁴ sporazum) osigurala je *miroljubivu koengzistenciju* kroz nuklearni *balans terora*.⁶⁵ Nuklearni strah je dostigao toliku amplitudu zbog toga što su oba bloka imala kapacitete za uništenje ne samo svojih neprijatelja, već i čitave planete. Nuklearna anksioznost je kulminirala jer su mete bojevih glava bili gradovi, odnosno na stotine miliona ljudi.

Nuklearno oružje predstavlja sastavi deo psihološkog rata kojim se populaciji nameće slika haosa i uništenja, ali i osećaj konstantne strepnje kojom se lako manipuliše masama.⁶⁶ Američkim stratezima je bio bitniji psihološki od fizičkog efekta bombi.⁶⁷ Sama priroda ovog oružja je takva da ono služi za eskalaciju i deeskalaciju, odnosno za stvaranje i prekidanje političkih tenzija. Američka država nacionalne bezbednosti koristila je nuklearno oružje kao sredstvo za zastrašivanje neprijatelja ali i kontrolisanje emocija građana.⁶⁸ Nuklearno oružje je imalo primarnu

⁶⁰ Гедис, *Хладни рат*, 330.

⁶¹ *Isto*, 424.

⁶² S. Weart, *Nuclear Fear: A History of Images*, London 1988, 37.

⁶³ F. Sauer, *Atomic Anxiety: Deterrence, Taboo and the Non-Use of U.S. Nuclear Weapons*, New York 2015, 9.

⁶⁴ Sporazum o antibalističkom raketnom sistemu odbrane iz 1972. godine sveo je broj ovakvih sistema na dva po državi. Tako je veliki deo SAD-a i SSSR-a bio nezaštićen od nuklearnog napada, što je bilo u skladu sa doktrinom međusobno zagarantovanog uništenja.

⁶⁵ A. Tamplin, J. Gofman, *Population Control Through Nuclear Pollution*, Chicago 1970, 53.

⁶⁶ J. Masco, *The Theater of Operations: National Security Affect from the Cold War to the War on Terror*, London 2014, 165-166.

⁶⁷ *Isto*, 382.

⁶⁸ *Isto*, 9. Za stvaranje države nacionalne bezbednosti vezuju se dva dokumenta: Zakon o nacionalnoj bezbednosti iz 1947. godine (kojim su stvoreni Ministarstvo odbrane, Savet za nacionalnu bezbednost i Cija) i NSC-68 iz 1950. godine. Pojam „država nacionalne bezbednosti” označava hladnoratovski koncept unutrašnje i spoljne politike koji se zasniva na antikomunizmu i neprestanoj nuklearnoj pretnji. Celo američko društvo je militarizovano i „mobilisano”

ulogu u militarizaciji svakodnevnog života.⁶⁹ Građani SAD-a su od 1950-ih psihološki uslovljeni nuklearnom bombom putem pop kulture, sirenama za vazдушnu opasnost i institucijama poput civilne odbrane.⁷⁰ Država nacionalne bezbednosti je stvarala strah od svakodnevne nuklearne pretnje preko „stvarnih mitova“ o sovjetskim bombarderima 1950-ih, raketnog jaza 1960-ih, „prozora ranjivosti“ 1970-ih, pretnje od sovjetskog prvog napada 1980-ih.⁷¹ Stoga je nuklearno oružje kao integralni deo psiholoških operacija ostavilo neizbrisiv trag na *kulturu straha* nuklearnih i ne-nuklearnih država. Osim političara i vojno-industrijskog kompleksa, izvori nuklearnog straha su: masovni mediji (tv, radio, novine, dokumentarci), pop kultura (muzika, stripovi, filmovi, video igrice), pro i antinuklearne grupe, ali i umetnička i naučna dela.

Nuklearna histerija u Hladnom ratu 1970-ih i 1980-ih

Potpisivanjem SALT I ugovora 1972. godine uveden je status quo po pitanju broja nuklearnih lansera dok je ABM ugovorom ograničen broj antibalističkih sistema NATO-a i Varšavskog pakta. Prvi slučaj nuklearne anksioznosti u hevi metalu zabeležen je u Black Sabbath-ovoj pesmi „Electric Funeral“:

„Three flecks in the sky warn you, you're gonna die/ Storm's coming, you'd better hide from the atomic
stide/ Flashes in the sky turn house into sties, Turn people into clay, radiation minds decay”!⁷²

Osećanje bunta, pacifizma i oštar stav protiv nuklearnog oružja prenesen je i u pesmu „Children of the Grave“:

„Children of tomorrow live in the tears that fall today/ Will the sunrise of tomorrow bring peace in any
way?/ Must the world live in the shadow of atomic fear?/ Can they the fight for peace or will they disappear”?⁷³

kroz pop kulturu i civilnu odbranu. Civilna odbrana je trebalo da „edukuje” građane o nuklearnom sukobu i mogućnosti njegovog preživljavanja. Ona je služila kao sredstvo koje je držalo populaciju u strahu od demonizovanog neprijatelja. U isti mah, građani su prihvatili trostruko ulaganje u vojsku predviđeno dokumentom NSC-68. Civilna odbrana je u sadejstvu sa radio programom uticala na čak 175 miliona građana godišnje. To je sigurno bio jedan od najuspešnijih „edukativnih” programa u SAD-u.

⁶⁹ Masco, *Theater of Operations*, 7.

⁷⁰ U filmu *House in the Middle* (1954), američkim građanima se stavlja do znanja da ukoliko redovno ne izbacuju đubre iz kuće imaju manje šanse da prežive nuklearni rat. Ovo je lep primer koji pokazuje do koje mere je država nacionalne bezbednosti koristila nuklearno oružje radi kontrolisanja populacije.

⁷¹ U. Linke, D. Smith, *Fear: a conceptual framework* u U. Linke, D. Smith (eds.), *Cultures of Fear: A Critical Reader*, New York 2009, 22.

⁷² „Electric Funeral“, Black Sabbath – Paranoid (1970)

⁷³ „Children of the Grave“, Black Sabbath – Master of Reality (1971)

Detantom je sprečena trka u naoružanju i razvoj novog antiraketnog sistema odbrane, a odnosi dva bloka su bili normalizovani do 1979. godine.⁷⁴ Pitanje modernizacije raketa srednjeg dometa oba bloka je stvorilo disbalans u Evropi. Novonastala trka u naoružanju je prerasla u Evroraketnu krizu. Karterova predsednička direktiva 59 je srušila doktrinu „međusobno zagarantovanog uništenja” i predviđala je pobedu u „dugom nuklearnom ratu”.⁷⁵ Reganova retorika o „zamislivom“, „ograničenom“, „produženom” i „pobedivom” ratu, izazvala je histeriju kod Sovjeta. Arhivska građa iz Istočne Nemačke pokazuje da su Sovjeti kasne 1982. godine razmatrali mogućnost preventivnog napada.⁷⁶ Američki predsednik je marta 1983. godine najavio uvođenje SDI (Strateška inicijativa odbrane) sistema koji je trebalo da nuklearno oružje načini „beskorisnim”.⁷⁷ Oktobra iste godine Amerika je želela da postavi 464 krstarećih Grifon i 108 Peršing II raketa u pet zemalja Zapadne Evrope.⁷⁸ Ovaj potez je izazvao ogromno nezadovoljstvo kao i jačanje antinuklearnih grupa poput Freeze, END, CND, GREENPEACE. Čak pet miliona ljudi u Evropi i Severnoj Americi je izašlo na ulice, a antinuklearni pokret je postao najveći pokret u istoriji čovečanstva.⁷⁹ Da je 1983. godina bila jedna od najkritičnijih godina u Hladnom ratu pokazuje slučaj Stanislava Petrova koji je 26. septembra gašenjem sistema za rano detektovanje sprečio sovjetsko masovno uzvraćanje i sam nuklearni rat.⁸⁰

NATO simulacija nuklearnog rata putem vojne vežbe *Able Archer* 7. novembra 1983. godine je u sovjetskim očima viđena kao mogući početak nuklearnog rata. Američku strategiju zastrašivanja je od NATO savenika najviše podržavala Margaret Tačer, koja je smatrala da samo nuklearno oružje može da spreči Sovjete od konvencionalnog rata. Sovjeti su imali čak 90 divizija u Evropi, dok je Zapadna Evropa imala samo 45 uz 300 000 američkih vojnika. Kriza je dodatno

⁷⁴ M. Paulauskas, *Reagan, The Soviet Union, and the Cold War, 1981-1985* u A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, Blackwell 2015, 280.

⁷⁵ T. Hoyt, *The United States and the Cold War Arms Race* u T. Mahnken et al. (eds), *Arms Races in International Politics: From the Nineteenth Century to the Twenty-First Century*, Oxford 2016, 152.

⁷⁶ Mathers, *The Russian Nuclear Shield*, 96-97.

⁷⁷ Putem SDI-a, Amerika je želela da uvuče Sovjete u militarizaciju svemira. Ovaj antibalistički sistem kršio je ABM sporazum iz 1972. godine. SDI je koštao Ameriku 1.6 triliona dolara iako nikada nije napravljen. Ukoliko se uzme u obzir da je krajem Karterovog mandata spoljni dug Amerike bio 1 trilion dolara, a krajem Reganovog mandata 3 triliona dolara, može se reći da je SDI više uništio američku ekonomiju nego sovjetsku. Najveći protivnik SDI u NATO-u bila je Margaret Tačer koja nije želela da čuje za bilo kakvu denuklearizaciju zbog sovjetske vojne nadmoći u Evropi.

⁷⁸ L. Wittner, *Confronting the Bomb: A Short History of the World Nuclear Disarmament Movement*, Stanford CA 2009, 150. Rakete su postavljene u Britaniji, Belgiji, Holandiji, Italiji i Zapadnoj Nemačkoj.

⁷⁹ Wittner, *Confronting the Bomb*, 166.

⁸⁰ N. Jones (ed.), *Able Archer 83: The Secret History of the NATO Exercise That Almost Triggered Nuclear War*, New York 2016, 43.

pogoršana decembra iste godine kada su se Sovjeti povukli iz pregovora o kontroli naoružanja i nastavili sa postavljanjem SS-20 raketa, dok su u Istočnoj Nemačkoj i Čehoslovačkoj uveli i SS-23 nuklearne rakete.⁸¹ Ukoliko se uzme u obzir da je evropskim članicama NATO-a ali i Sovjetima bilo potrebno pet minuta da pogode svoje mete, sasvim je razumljivo zašto je nuklearna histerija 1980-ih godina poprimila ogromne razmere.⁸² Pored toga, u Evropi je 1980-ih bilo postavljeno 7000 taktičkih nuklearnih bombi, a ova cifra je sama po sebi ulivala strah u kosti kako političarima, tako i običnim ljudima oba bloka.⁸³

Treš metal je nemoguće odvojiti od kulture straha u hladnoratovskom i posthladnoratovskom periodu. Imena treš metal bendova: Overkill, H-Bomb, Megadeth, Nuclear Assault i S.D.I. u prvi mah reflektuju nuklearnu anksioznost. Bend Megadeth je dobio ime po članku protiv nuklearne proliferacije, napisanog od strane demokratskog senatora Alana Kranstona.⁸⁴ Sam pojam megasmrti ozačava smrt milion ljudi u nuklearnom holokaustu.

U jednom od govora Regan je izjavio: „SDI je nazvan Star Wars-om, ali on nema veze sa ratom; on je vezan za mir. On ne služi odmazdi, nego sačuvanju. On nije vezan za strah nego za nadu.“⁸⁵ Međutim, buntovna omladina 1980-ih upravo je iskazivala sasvim suprotno - snažna osećanja straha, anksioznosti i beznađa izazvana zaoštavanjem političkih odnosa, medijskom histerijom i nuklearnom proliferacijom. Američki predsednik je bio opsednut biblijskim apokaliptičnim tekstovima i mislio je da ta proročanstva govore o nuklearnom ratu koji bi bio vođen u ime boga protiv bezbožnih komunista.⁸⁶ Regan je uz modernizaciju mornarice, vojske i vazduhoplovstva želeo da ojača nuklearne potencijale Amerike uvođenjem trident nuklearnih podmornica, MX raketa, Midgetman-a i B-1 bombardera. U planu je bio i razvoj neutronske – „čiste“ bombe, na šta su Sovjeti odgovorili „politkom ogledala“ odnosno ulaganjem u svoje naoružanje.⁸⁷ Protest protiv Reganovog jačanja vojske, ali i nuklearna histerija, posvedočeni su u pesmi „Memories of Tomorrow“ benda Suicidal Tendencies:

⁸¹ Wittner, *Confronting The Bomb*, 171.

⁸² W. Taubman, *Gorbachev: His life and Times*, London, 170.

⁸³ T. Delpech, *Nuclear Deterrence in 21st Century: Lessons from the Cold War for a New Era of Strategic Piracy*, Santa Monica CA 2012, 29.

⁸⁴ D. Mustaine, J. Layden, *Mustaine: A Heavy Metal Memoir*, New York 2010, 97.

⁸⁵ Citirano prema: Froula, *Reframing 9/11*, 134.

⁸⁶ M. Sutton, *Reagan, Religion and the Culture Wars of the 1980s* u delu Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 217.

⁸⁷ Wittner, *Confronting The Bomb* 171.

„B-1 bombers in flight/ Trident missiles in the air/ MX missiles underground/ Protect us ‘till we’re dead/...Push the button/ Kiss good-bye the nuclear arsenal/ A-bombs flying off their ramps/ Nuclear bombs explode”!⁸⁸

Već naredne 1984. godine kazaljke Časovnika sudnjeg dana bile su postavljene na 3 minuta do ponoći.⁸⁹ Sovjetsko-američki odnosi su dostigli najniži stepen. Metallica u svojoj pesmi „Fight Fire with Fire“ pokazuje zabrinutost zbog izbijanja nuklearnog rata:

„Blow the universe into nothingness/ nuclear warfare shall lay us to rest”!⁹⁰

Ovi stihovi se sa lakoćom mogu povezati sa Reganovim SDI programom i militarizacijom svemira. Da je nuklearna anksioznost poprimila globalne razmere pokazuju naslovi sledećih pesama: Iron Maiden – „Two Minutes to Midnight”⁹¹, Venom (UK) – „Warhead”⁹², Voivod (CAN) – „Nuclear War”.⁹³ Nuklearna anksioznost je odlično sačuvana u delima zapadnonemačkih treš metal bendova, a ovaj fenomen se može objasniti činjenicom da bi rat između NATO i Varšavskog pakta najverovatnije izbio na tlu podeljene Nemačke⁹⁴ (što je i slučaj u filmovima *The Day After* i *Threads*). Sodom (FGR) u pesmi „Burst Command till War”⁹⁵ prenosi zabrinutost zbog izbijanja nuklearnog rata. Oštar protest protiv nukleari sačuvan je u Kreator-ovoj (FGR) pesmi „Total Death”:

„Destroy the weapons on this earth/ or it’s gonna be the end of the world/ If they send one order death becomes alive/ and there ain’t no god/ who helps us when we dies!”⁹⁶

⁸⁸ „Memories of Tomorrow“, Suicidal Tendencies – *Suicidal Tendencies* (1983)

⁸⁹ Časovnik sudnjeg dana po prvi put je uveden 1947. godine od strane članova „Biltena za atomske naučnike.” Kazaljke na časovniku su pokazivale koliko je minuta svet udaljen od izbijanja nuklearnog rata. Po prvi put su kazaljke bile postavljene na 2 minuta do ponoći 1953. godine. Zatim, 1983. godine časovnik je pokazivao 3 minuta do ponoći. Časovnik je vraćen na 17 minuta 1991. godine a 2018. godine je po drugi put u istoriji postavljen na 2 minuta do ponoći. Danas časovnik upozorava ne samo na pretnju od nuklearnog rata, već i na pretnju od klimatskih promena.

⁹⁰ „Fight Fire with Fire“, Metallica – *Ride the Lightning* (1984)

⁹¹ „Two Minutes to Midnight“, Iron Maiden – *Powerslave* (1984)

⁹² „Warhead“, Venom – *At War With Satan* (1984)

⁹³ „Nuclear War“, Voivod – *War and Pain* (1984)

⁹⁴ J. Haslam, *The Soviet Union and the Politics of Nuclear Weapons in Europe, 1969-87: The Problem of the SS-20*, London 1989, 77. Vlada Helmuta Kola bila je protiv bilo kakve redukcije američkog nuklearnog naoružanja na njenoj teritoriji jer je strepila od sovjetske konvencionalne i nuklearne nadmoći. Međutim, veliki antinuklearni protesti u Bonu ukazuju na to da je narod bio protiv instalacije evroraketa. Istočnonemački lider Erik Honeker bio je protiv instaliranja SS-20 u Istočnoj Nemačkoj. Briselskim sporazumom iz 1955. godine Zapadnoj Nemačkoj je bilo zabranjeno da poseduje nuklearno, biološko i hemijsko naoružanje ali joj je omogućeno da se na njenoj teritoriji nalaze arsenali Amerike. Takođe, američka demokratska stranka ali i laburisti u Britaniji, Kanadi, Australiji i Novom Zelandu su bili antinuklearno nastrojeni.

⁹⁵ „Burst Command til War“, Sodom – *In the Sign of Evil* (1985)

⁹⁶ „Total Death“, Kreator – *Endless Pain* (1985)

Porast antinuklearnih tekstova zapadnonemačkih bendova bio je posledica jačanja antinuklearnog pokreta i stranke Zelenih, koja je postala predvodnik ekoloških, antiratnih, odnosno antinuklearnih pokreta ove zemlje.

Strah od moguće sovjetsko-američke nuklearne eskalacije prenesen je u Anthrax-ovoj pesmi „Aftershock”.⁹⁷ Nuklearni holokaust opisan je u Exodus-ovoj pesmi „And Then There Were None”:

„War’s coming, start running/ Eyes blinded by the nuclear blast/ Hearts beating, retreating/ all around are
bodies burned to ash/ Children crying and people dying/ no salvation from this holocaust/ bodies burning, and now
they’re learning/ In war painful death’s bloody cost”!⁹⁸

Amerika je početkom 1984.godine smanjila svoju agresivnu politiku. Margaret Tačer je započela normalizaciju odnosa sa Sovjetima 15. decembra 1984. godine kada je u Londonu održala sastanak sa Gorbačovom, revolucionarnim političarem koji se po mnogo čemu razlikovao od paranoične sovjetske gerontokratije.⁹⁹ Gorbačov je zaista bio svestan opasnosti nuklearnog uništenja, a *nova politička misao* imala je za cilj da transformiše sovjetsko društvo i ekonomiju. Osim uvođenja *glasnosti*, Gorbačovljev cilj je bio smanjenje i uništenje nuklearnog oružja, čemu se protivio sovjetski vojno-industrijsko-naučni kompleks pošto je iziskivao novac za novo naoružanje i modernizaciju samog oružja.¹⁰⁰ Iako pregovorima u Ženevi 1985. godine nije postignuto ništa, obe strane su po prvi put vodile smislen dijalog o smanjenju i kontroli nuklearnog naoružanja. Antinuklearni aktivisti su prilikom sastanka Gorbačova i Regana u Ženevi doneli peticiju o zabrani nuklearnog testiranja koju je potpisalo 1.2 miliona Amerikanaca, što govori o jačini tog pokreta.¹⁰¹

Glavni pokretač razvoja oba bloka u Hladnom ratu bio je naučno-tehnološki razvoj i pre svega trka u naoružanju. Nuklearno oružje bilo je merilo tehnološke i naučne superiornosti.¹⁰² U ovoj trci, nauka je postala rob vojno-industrijskog kompleksa pošto se industrijski „progres“ merio većom bombom, jačim oružjem i bržim raketama. Zloupotreba nauke i tehnologije je kod

⁹⁷ S. Ian, J. Wiederhorn, *I’m the Man: The Story of that Guy from Anthrax*, Boston MA 2014, 112.

⁹⁸ „And Then There Were None“, Exodus – Bonded by Blood (1985)

⁹⁹ Taubman, *Gorbachev*, 196.

¹⁰⁰ Isto, 392.

¹⁰¹ Wittner, *Confronting The Bomb* 195.

¹⁰² V. Mastny, *The Cold War Arms Race; Forces Beyond the Superpowers* u Mahnken, *Arms Races*, 177.

savremenika stvarala averziju i strah od naučno-tehnoloških dostignuća i inovacija.¹⁰³ Nuklearno, biološko i hemijsko (NBH) naoružanje je školski primer zloupotrebe nauke i tehnologije. Stvoren je animozitet prema naučnicima jer su oni u Hladnom ratu tretirali planetu kao laboratoriju za svoje eksperimente.¹⁰⁴

Tehnofobija je faktor koji se pored ekološke problematike često vezuje za tekstove metal (a posebno treš metal) bendova. Averzija prema nauci i tehnologiji, odnosno vojno-industrijsko-naučnom kompleksu sasvim je očekivana ukoliko se uzme u obzir činjenica da su civili i vojnici bili žrtve monstruoznih vojno-naučnih eksperimenata o čemu svedoči dokument: *American Nuclear Guinea pigs: Three decades of radiation experiments on U.S. citizens* (1986).¹⁰⁵ Štaviše, 1980-ih su zbog pritiska nuklearnih veterana i antinuklearnih grupa polako počele da se pojavljuju informacije o posledicama nuklearnih testova pet nuklearnih sila. Nauka i tehnologija su zbog toga upale u ogromnu krizu zbog nepostojanja moralne, društvene i profesionalne odgovornosti naučnika i tehnologa.¹⁰⁶ Ričard Turkova i Karl Saganova teorija o nuklearnoj zimi iz 1983. godine je sa naučnog aspekta predstavila razarajuće posledice nuklearnog rata.¹⁰⁷ Sodom u istoimenoj pesmi „Nuclear Winter“ na brutalan način prikazuje posledice ovog fenomena:

„Make us die slowly/ nuclear winter/ Clouds of dust will hide sun forever, celebrate/ Nuclear Winter/
Blows straight into your heart/ Nuclear Winter/ Day of tomorrow will miss you/ Make your testament/ Nuclear
Winter”!¹⁰⁸

¹⁰³ S. Weart, *The Rise of Nuclear Fear*, 193.

¹⁰⁴ Masco, *Theater of Operations*, 87.

¹⁰⁵ U.S. Congress. House. Committee on Energy and Commerce, Subcommittee on Energy Conservation and Power. *American Nuclear Guinea Pigs: Three Decades of Radiation Experiments on U.S. Citizens*. Report. 99th Cong., 2nd sess., November 1986, 2. Ovaj dokument govori o monstruoznim eksperimentima nad 695 civila i vojnika u Americi od 1945. do 1970. godine. U ove eksperimente bili su umešani: država, vojska, univerziteti, multinacionalne korporacije i zdravstvene ustanove. Problem nuklearnih veterana pokrenut je baš 1980-ih, kada su mnogi veterani počeli da govore o stopama raka i leukemije izazvanim testiranjem nuklearnog oružja. Bez sumnje, mnogi nuklearni veterani su se osećali kao laboratorijski pacovi. Ironično je da je Amerika bila najtransparentnija po pitanju nuklearnih i radioloških eksperimenata nad ljudima.

¹⁰⁶ Tamplin, *Population Control*, 200.

¹⁰⁷ L. Badash, *A Nuclear Winter's Tale: Science and Politics in the 1980s*, Cambridge MA 2009, 75. Takozvana TTAPS grupa (Turko, Tun, Akerman, Polak, Sagan) ali i „Međunarodno udruženje fizičara za prevenciju nuklearnog rata“ (IPPNW) predstavljaju hladnoratovske „jeretike“ i „otpadnike“ vojno-industrijsko-naučnog kongresa, odnosno naučnike koji su stavili društvenu i moralnu odgovornost ispred interesa političara i korporacija. Stoga su se TTAPS i IPPNW protivili SDI-u i trci u naoružanju. TTAPS grupa je sarađivala sa sovjetskim naučnicima poput Roalda Sagdejeva, direktora sovjetskog Instituta za svemirsko istraživanje i predsednikom sovjetske akademije nauka Jevgenijem Velikovim. IPPNW je bio najjača antinuklearna organizacija sa preko 135 000 članova u 41 državi. Jedan od najvećih protivnika trke u naoružanju bio je sovjetski disident i tvorac Car bombe, Andrej Saharov.

¹⁰⁸ „Nuclear Winter“, Sodom – *Persecution Mania* (1987). Iz stihova „condemned to a capital punishment by a nuclear sword of Damocles“ vidi se da je frontmen Sodom-a i te kako upoznat sa materijom o kojoj piše pošto je referenca

Watchtower je u pesmi „Meltdown” osudio nuklearnu energiju:

„An enemy that man created, how ironic that he cannot fight/ Technology beyond control, built up
waste, no disposal”.¹⁰⁹

Visoka doza cinizma i kritike uperene protiv vojno-industrijsko-naučnog kompleksa zabeležena je u pesmi benda Carnivore – „Thermonuclear Warrior”:

“The atom germ wars gone precipitate genetic mutation/ social degeneration/ Creatures born of malignant
science/ The Children of technology, Plutonium Anthropology”.¹¹⁰

Kritičan stav prema visokotehnološkom naoružanju ali i samoj „naprednoj” tehnologiji prisutan je u Voivod-ovom konceptualnom albumu *Killing Technology* (1987).¹¹¹ Kao inspiraciju za ovaj album bubnjar Voivod-a navodi SDI, Černobil i havariju vezanu za spejs šatl Čelendžer, odnosno visoku tehnologiju koja se otrgla kontroli. Osamdesetih je započeta kompjuterizacija nuklearnih komandnih i kontrolnih centara. Jedan od najboljih primera ovih inovacija je sovjetski poluautomatizovani sistem Mrtva Ruka.¹¹² Savremenici su se bojali i kompjuterske greške koja bi mogla da izazove nuklearni rat.¹¹³

Černobil, otelotvorenje svih nuklearnih strepnji taloženih u svesti i podsvesti ljudi 1980-ih, uticao je na kristalizaciju tematike treš metala i pretvorio ga je u krajnje antinuklearni i ekološki

„nuclear sword of Damocles“ preuzeta iz Kenedijevog govora u Savetu bezbednosti Ujedinjenih Nacija (25. septembra 1961. godine) o ukidanju nuklearnog naoružanja. Ipak, Kenedi je stvorio mit o „raketnom jazu“ Amerike i Sovjetskog saveza, što je za posledicu imalo Drugu berlinsku i Kubansku krizu koje su svet dovele do ivice nuklearnog rata. Takođe, u ovoj pesmi se kritikuje korišćenje „ljudskih duša“ kao zamoraca za istraživanja u korist „nuklearne tehnologije.

¹⁰⁹ „Meltdown“, Watchtower – *Energetic Disassembly* (1985)

¹¹⁰ „Thermonuclear Warrior“, Carnivore – *Carnivore* (1985)

¹¹¹ *Killing technology* je treći od šest Voivod-ovih konceptualnih albuma. Kroz svoj paralelni univerzum, Away je stvorio svet u kome se desilo nekoliko nuklearnih ratova. Koncept *Killing Technology*-ja baziran je na ideji da nuklearni vampir Voivod u svojoj biomehaničkoj formi želi da uspostavi kosmički balans narušen od strane ljudi putem nuklearne proliferacije i nuklearnih ratova. Tekstovi na ovom albumu svedoče o ogromnoj dozi tehnofobije i nepoverenju prema vojno-industrijsko-naučnom kompleksu, a bend ujedno pokazuje negodovanje prema nuklearnim bombama i militarizaciji svemira. Away opisuje ovaj album kao „aktivistički“. Zanimljivo je da je Voivod intervjuima 1980-ih javno istupao protiv SDI i same trke u naoružanju.

¹¹² D. Hoffman, *The Dead Hand: The Untold Story of the Cold War Arms Races and its Dangerous Legacy*, New York 2010, 165. Sistem Perimeter/Mrtva ruka aktiviran je početkom 1985. godine. U slučaju prekida veze sa komandnim i kontrolnim centrima prilikom nuklearnog prvog napada, Perimeter bi putem senzora radioaktivnosti, svetlosti i seizmičkih promena lansirao ceo sovjetski nuklearni arsenal na Ameriku i NATO. Međutim, ovaj sistem je držan u strogoj tajnosti i Sovjeti ga nisu koristili kao sredstvo za nuklearno zastrašivanje. Takođe, sovjetski kompjuter u operaciji RYAN je od 1981. godine prikupljajući podatke merio korelaciju snaga i strateški balans u svetu. Ukoliko bi strateška ravnoteža bila narušena američkom nuklearnom superiornošću, kompjuter bi upozorio Sovjete da su izloženi mogućem prvom napadu i da je neophodno izvršiti preventivni nuklearni udar.

¹¹³ R. Smoke, *Escalation* u R. White (ed.), *Psychology and the Prevention of Nuclear War*, New York, 417.

pokret. Pre Černobila treš metal se, osim sociopolitičkom tematikom, dobrim delom fokusirao na okultizam, religiju, „ubij pozera” tekstove i sl. Ogromnu ulogu za širenje nuklearne histerije nakon Černobila odigrali su mediji. U britanskim novinama, nekoliko dana nakon havarije, preneseno je da je Černobil ubio 2000 ljudi.¹¹⁴ Prema istraživanju Verta iz 1986. godine čak 90% članaka je negativno gledalo na nuklearno oružje i nuklearnu energiju.¹¹⁵ Strah od radioaktivnosti se širio brzo koliko i sama radijacija, a sovjetsko prikrivanje realnog stanja je dodatno pogoršalo stanje paranoje.¹¹⁶ Černobil je bio fatalni udarac za sovjetsku ekonomiju, a sam Gorbačov kaže da je ova katastrofa označila prekretnicu u njegovoj politici.¹¹⁷ Ni u jednom muzičkom žanru, pa ni u podžanrovima hevi metala, Černobil nije ostavio tako jak uticaj kao u treš metalu. Upravo tada, Anthrax, Overkill i Agent Steel su bili na evropskoj turneji. Bobi Blic i Bobi Gustafson (Overkill) izjavili su u intervjuima da je černobilska katastrofa prozrukovala sasvim očekivanu histeriju.¹¹⁸ Nakon Černobila izašle su čak 54 pesme sa nuklearnom tematikom. Da je nuklearni animozitet bio prisutan i u južnoj hemisferi svedoče pesme brazilskog benda Sepultura – „Troops of Doom”¹¹⁹ i „War”.¹²⁰

Sovjeti su prikrivali katastrofalne razmere Černobila, te do tada najveće nuklearne i ekološke katastrofe. Jedan od najkontroverznijih događaja, koji se desio nakon eksplozije reaktora, jeste proslava praznika Prvog maja. Nekoliko miliona ljudi i dece, bez njihovog znanja, bilo je izloženo smrtonosnim dozama radijacije. Prvomajska parada, kao i sovjetsko prikrivanje katastrofe, centralna su tema Watchtower-ove pesme „Mayday in Kiev.”

¹¹⁴ Černobilska katastrofa se dogodila 26. aprila 1986. godine. Procene o poginulima kreću se između 4000 i 200 000 ljudi. Černobil je uništio politiku glasnosti i ukazao na trulost sovjetskog sistema i sovjetske tehnologije. Postojao je i zakon koji je držao u tajnosti sve nuklearne katastrofe u Sovjetskom savezu. Gorbačov je tek 14. maja 1986. godine izašao u medije i priznao da je došlo do havarije. Černobil je globalna nuklearna katastrofa pošto je radijacija prekrila celu Evropu osim Španije, ali je zahvatila i delove Turske i stigla do Kalifornije. HBO serija *Chernobyl* umanjuje i lokalizuje ovu nuklearnu katastrofu sedmog stepena. Prave razmere ove tragedije nemoguće je utvrditi zbog cenzure sovjetske/ruske države ali i same nuklearne industrije. Isti problem vezuje se za Fukušimu i Japan ali i sve ostale države koje je zadesila nuklearna havarija.

¹¹⁵ Weart, *The Rise of Nuclear Fear*, 226.

¹¹⁶ W. S. Ingram, *The Chernobyl Nuclear Disaster*, New York 2005, 56-57.

¹¹⁷ Taubman, *Gorbachev*, 241.

¹¹⁸ „The Nightmare Continues: Interview with Bobby Blitz of Overkill”, <http://agoraphobic-news.com/interviews/view.php?url=a_nightmare_continues_interview_with_bobby_blitz_of_overkill> (27. jul 2019). Bobi Blic kaže da ga je nakon Černobila majka upozoravala da ne jede i ne pije ništa osim konzervirane hrane i pića dok je u Evropi.

¹¹⁹ „Troops of Doom”, Sepultura – *Morbid Visions* (1986)

¹²⁰ „War”, Sepultura – *Morbid Visions* (1986)

„Alert – Celebration in Kiev/ Under Glowing skies – Soviet lies/ Alert – In nearby Poland/ A shower of radiation, Children Iodized”¹²¹

Čak i pre ove, do tada najveće nuklearne havarije, nuklearna fobija 1980-ih je dostigla nivo iz 1950-ih i 1960-ih godina. Studenti su kao i za vreme Kubanske krize smatrali da su „poslednja generacija.”¹²² Sociolozi su smatrali da je strah od nuklearnog rata bio glavna snaga pobune tadašnje omladine (što je naravno i slučaj sa treš metalom). Antinuklearni pokret sačinjavali su intelektualci, studenti, ribari, farmeri, ali i majke. Možda najbolje opisana suština treš metala nalazi se u rečima Rob Flina (Vio-Lence, Machine Head): „Naši muzički lideri su oslikali strahove tinejdžera koji su odrastali u nuklearnom dobu...”¹²³ Trenutak kada je nuklearna proliferacija dostigla svoj vrhunac – oko 70 000 nuklearnih bojevih glava, tj. kada su Sovjeti imali najviše nuklearnih glava u istoriji (45 000) dogodio se 1986. godine.¹²⁴ O suludosti trke u naoružanju govori Tankard-ova (FGR) pesma „Maniac Forces”:

„Bombs of destruction threaten our world/ they say “we need ‘em for defending!”/Millions of citizens must huger for their insanity/ Wiping out the whole planet!/ Russia and America accuse each other/ Of having more bombs than the other one/ We live in an uncertain world/ Be affraid of the beginning of the World War 3”!¹²⁵

Prema američkim anketama iz 1988. godine 85% Amerikanaca je bilo protiv nuklearnih testova. 71% se zalagalo da Amerika i Sovjetski savez unište većinu nuklearnih bombi što govori o zdravorazumnom javnom mnjenju i jačini antinuklearnog pokreta.¹²⁶

Omoti albuma su jako bitan istorijski izvor kada je nuklearna tematika u pitanju. Fanovi su držeći ploče i cd-ove u rukama bili „ozračeni” porukama u vidu ilustracija koje najčešće prikazuju nuklearni holokaust, spržene ljude, radioaktivni otpad, atomske pečurke, „crveno dugme”, političare, gas maske, NBH odela, nuklearne elektrane, mutante, itd. Na ovaj način vizuelizovani su košmari samih muzičara ali i ilustratora. Černobil je kao Velika kuga u srednjem veku snažno

¹²¹ „Mayday in Kiev“, Watchtower – *Control and Resistance* (1989) Osim Černobila, u pesmi se spominju i najveća britanska i najveća američka nuklearna havarija, Vindskejl (1957. godine) i Ostrvo tri milje (1979. godine).

¹²² Weart, *Nuclear Fear*, 340.

¹²³ H. Oimoen, B. Lew, *Murder in the Front Row: Shots from the Bay Area Thrash Metal Epicenter*, New York 2012, 267.

¹²⁴ R. Norris, H. Kristensen, Global Nuclear Inventories 1945-2010, *Bulletin of the Atomic Scientists* 66, no. 4 (july/august 2010), 77-83, 83.

¹²⁵ „Maniac Forces“, Tankard – *Zombie Attack* (1987)

¹²⁶ Wittner, *Confronting The Bomb*, 178.

uticao na teme i ikonografiju u umetnosti (u ovom slučaju na tekstove i ilustracije albuma koji se mogu nazvati antinuklearnom propagandom).

Nuclear Assault-ov album *Game Over*¹²⁷ verno prenosi impulse nuklearne paranoje izazvane Černobilom. Na omotu je ilustrovana eksplozija nuklearne bombe kao i ljudi sprženih lica koji beže u haosu. Naravno, osim sociopolitičkih komentara, Nuclear Assault se itekako fokusirao na antinuklearnu i ekološku tematiku.¹²⁸ Omot za Nuclear Assault-ov EP *The Plague*¹²⁹ prikazuje černobilsku havariju. Na ilustraciji Megadeth-ovog albuma *Peace Sells...But Who's Buying?*¹³⁰ nalaze se ruševine zgrade Ujedinjenih Nacija razorene nuklearnom eksplozijom.¹³¹ Neophodno je napomenuti da je omote za albume *Peace Sells...* i *Game Over* ilustrovao Ed Repka, „ideolog“ mnogih treš metal bendova. Na preko 15 klasičnih izdanja, Repka je vizualizovao tematiku samih bendova ali je na njima prikazao i svoju zabrinutost vezanu za nuklearna i ekološka pitanja. Njegovi omoti predstavljaju prava umetnička dela koja ilustruju vruće teme Hladnog rata.

Nuklearne pečurke mogu se videti na omotima drugih autora: Hirax – *Hate, Fear and Power*¹³² i Ozzy Osbourne – *The Ultimate Sin*.¹³³ Na ilustraciji za Cryptic Slaughter-ov album *Money Talks*¹³⁴ nalaze se Ronald i Nensi Regan, bojeve glave i nuklearne pečurke. Fotografija eksplozije francuske hidrogenske bombe u operaciji „Licorne” (1970. godine) može se videti u unutrašnjosti Sodom-ovog albuma *Persecution Mania*.¹³⁵ Repka je u omotu za album *Rust in Peace*¹³⁶ prikazao sledeće političare: premijere Britanije i Japana Džnona Mejdžora i Tošiki Kaifua, predsednike Zapadne Nemačke, Sovjetskog saveza i Amerike: Ričarda von Vajzakera,

¹²⁷ Nuclear Assault – *Game Over* (1986)

¹²⁸ D. Hofer, *Perpetual Conversion: 30 years & counting in the Life of Metal Veteran Dan Lilker*, London CAN 2014, 32. Na već pomenutom albumu nalaze se čak tri pesme koje reflektuju nuklearnu paranoju: „Nuclear War”, „After the Holocaust” i „Radiation Sickness”.

¹²⁹ Nuclear Assault – *The Plague* (1987). Na omotu je prikazana černobilska nuklearna elektrana, čovek u zaštitnom odelu sa gas maskom ali i helikopter koji se srušio za vreme leta nad elektranom.

¹³⁰ Megadeth – *Peace Sells...but who's buying?* (1986)

¹³¹ Mustaine, *Heavy Metal Memoir*, 153-4. Sama realizacija ovog omota i te kako podseća na ilustraciju Iron Maiden-ovog singla *Two Minutes to Midnight* koji prikazuje maskotu Edija ispred zgrade Ujedinjenih Nacija sa nuklearnom pečurkom u pozadini.

¹³² Hirax – *Hate, Fear and Power* (1986)

¹³³ Ozzy Osbourne – *The Ultimate Sin* (1986)

¹³⁴ Cryptic Slaughter – *Money Talks* (1987)

¹³⁵ Sodom – *Persecution Mania* (1987). Nuklearna pečurka iz operacije „Licorne” je jedan od najučestalijih prikaza upotrebe nuklearnog oružja u medijima i pop kulturi.

¹³⁶ Megadeth – *Rust in Peace* (1990)

Gorbačova i Džordža Buša Starijeg.¹³⁷ Takođe, na Repkinom omotu za singl *Holy Wars...The Punishment Due*¹³⁸ vidi se maskota Vic Rattlehead-a koji je spreman da pritisne crveno dugme a u pozadini se nalaze radari koji prikazuju mete sovjetskih nuklearnih raketa.

Ukoliko se uzme u obzir hladnoratovska „mi i oni“ retorika zaista je začuđujuće to što postoji zanemarujuće mali broj tekstova koji svedoče o sovjetofobiji ili koji prikazuju Sovjete kao stranu koja je pokrenula „prvi napad.“ Jedan od izuzetaka je Carnivore-ova pesma „Ground Zero Brooklyn“:

„Soviet missiles are on the way/ The bastards set loose/ The War Gods Tyr and Loki/ Weatherman’s predicting rain/ But Fire it’ll be/ Minutemen launching/ Air sirens/ Weapons detonating, cremating, haunting”!¹³⁹

Anthrax u pesmi „One World” Sovjete prikazuje na sasvim suprotan način. Štaviše, u pesmi je prozvan Ronald Regan i SDI:

„Russians/ they’re only people like us/ do you really think that they’d blow up the world?/ They don’t love their lives less?/ America/ Stop singing hail to the chief/ Instead of thinking S.D.I./ he should be thinking of peace”.¹⁴⁰

U Laaz Rockit-ovoj pesmi „Euroshima” primetna je anksioznost od nuklearnog holokausta koji bi uništio celu Evropu:

„They’ll call it Euroshima/ Lay everything to waste/ Remember Hiroshima/ Before it’s all too late“!¹⁴¹

Zaključak ove ali i Megadeth-ove pesme „Set the World Afire”¹⁴² jeste taj da bi nas nuklearni rat vratio u kameno doba, mada su takve misli optimističke ukoliko se uzme u obzir razorna moć samih nuklearnih raketa. Sumnja u mogućnost preživljavanja nuklearnog rata izražena je u Destruction-ovoj (FGR) pesmi „Unconscious Ruins“:

¹³⁷ Na omotu se nalazi i leš vanzemaljca sa već pomenutim političarima u pozadini. Sama ideja omota može se tumačiti kao holivudsko „ujedinjenje“ čovečanstva u slučaju vanzemaljske invazije o čemu je maštao predsednik Ronald Regan u Ženevi 1985. godine.

¹³⁸ Megadeth – *Holy Wars...The Punishment Due* single (1990)

¹³⁹ „Ground Zero Brooklyn“, Carnivore – *Retaliation* (1987)

¹⁴⁰ „One World“, Anthrax – *Among the Living* (1987)

¹⁴¹ „Euroshima“, Laaz Rockit – *Know Your Enemy* (1987)

¹⁴² „Set the World Afire“, Megadeth – *So Far...So Good... So What?* (1988)

„Death is knocking at your backdoor/ Don't turn your back/ Is this the fall of humanity?/ Nuclear
Holocaust, our imminent fate”!¹⁴³

Broj hevi metalu pesama sa nuklearnom tematikom u Hladnom ratu je dostigao svoj vrhunac 1987. godine (84 pesme).¹⁴⁴ Ovakav nagli porast je direktna posledica černobilske histerije, rekordnog broja nuklearnog oružja ali i same neizvesnosti u pregovorima vezanim za kontrolu naoružanja. Evroraketna kriza je *de facto* okončana potpisivanjem INF sporazuma (8. decembra 1987. godine) o eliminaciji raketa kratkog i srednjeg dometa (500-5500 km). Da je nuklearna anksioznost bila i dalje prisutna u hevi metalu uprkos poboljšanju odnosa dva bloka pokazuju i statistički podaci o broju pesama sa ovom tematikom: 71 pesama 1988. i 82 pesme 1989. godine.

Nuklearna histerija u Zalivskom ratu i posthladnoratovskom periodu (1990-2017)

Zalivski rat ponovo je aktuelizovao nuklearnu tematiku (63 pesme 1990. godine). Ovaj rat predstavljao je poslednju nuklearnu krizu Hladnog rata. Amerika je služeći se nuklearnim blefom vršila pritisak na iračkog diktatora Sadama Huseina.¹⁴⁵ Ironično je da je Sadamov nuklearni program bio u tajnosti podržan od strane zapadnih zemalja a posebno od strane Reganove, Bušove i administracije Margaret Tačer.¹⁴⁶ Zalivski rat je dobar primer koji pokazuje kako spoljnopolitičke tenzije utiču na porast apokaliptičizma u pop kulturi¹⁴⁷ ali i u metal muzici. Megadeth-ova pesma „Rust in Peace...Polaris”¹⁴⁸ inspirisana je novinskim člankom („May all your warheads rust in peace”!).¹⁴⁹ Sam tekst je uperen protiv vojno-industrijskog kompleksa i svetskih lidera koji se

¹⁴³ „Schmier of Destruction hints a possible Big Teutonic Four tour”, <http://agoraphobic-news.com/interviews/view.php?url=schmier_of_destruction_hints_a_possible_big_teutonic_four_tour> (27. jul 2019).

¹⁴⁴ Ovi podaci preuzeti su sa sajta metal-archives.com, najveće baze podataka hevi metal muzike sa preko 130 000 registrovanih bendova.

¹⁴⁵ Delpech, *Nuclear Deterrence*, 33-34.

¹⁴⁶ A. Friedman, *Spider's Web: The Secret History of how the White House secretly armed Iraq*, New York 1993, 74-75. Ovaj međunarodni skandal poznat je pod imenom Irakgejt. Glavni akteri ove afere bili su Regan, Reganov podpredsednik i kasnije predsednik Džordž Buš ali i njegov državni sekretar Džejms Bejker. Bušova i Reganova administracija su u tajnosti prodavali tehnologiju za irački nuklearni program. Promena politike prema Iraku desila se tek uoči Zalivskog rata 1990. godine. Irakgejt svedoči o tome i da je Amerika u Iračko-iranskom ratu podržavala obe strane.

¹⁴⁷ K. Thompson, *Apocalyptic Dread: American Film at the turn of the millenium*, New York 2005, 5-6.

¹⁴⁸ „Rust in Peace...Polaris“, Megadeth – *Rust in Peace* (1990)

¹⁴⁹ Mustaine, *Heavy Metal Memoir*, 2010, 230.

bogate od prodaje nuklearnih glava.¹⁵⁰ U ovoj pesmi, Zalivski rat je probudio strahove od nuklearne zime i Trećeg svetskog rata:

„High Priest of Holocaust, Fire from the Sea/ Nuclear Winter spreading disease/ The day of final conflict /
all pay the price/ The Third World War/ Rapes peace, takes life”!¹⁵¹

Evildead-ova pesma „Process Elimination” osim nuklearnog rata svedoči i o animozitetu prema bliskoistočnim „naftnim monarhijama“:

„Kings of the East launch their attack/ Missles cover the atmosphere/ Acid fog roams the land/
Deteriorating the bodies of the damned”.¹⁵²

Kritika „dementnih umova“ koji vode svet ka nuklearnom ratu tema je Suffocation-ove pesme „Mass Obliteration“:

„Warfare, a promise to eliminate mankind/ The planet as we know it, taken by demented minds/ Warheads
produced to eliminate the earth/ The sacrifice will lead us to our death, no rebirth”.¹⁵³

Nuklearna tematika je počela da jenjava tek nakon 1991, što se podudara sa sovjetskim unilateralnim moratorijumom na nuklearne testove (1990 godine), START ugovorom (1991. godine) raspadom Varšavskog pakta, ali i sa gašenjem treš metal pokreta koji je usledio nakon „Clash of The Titans turneje”.¹⁵⁴ Ukoliko se uzme u obzir da su Amerika i Sovjeti između 1980-1992 godine izvršili približan broj nuklearnih testova (Amerika 176, a Sovjetski savez 173),¹⁵⁵ kao i to da je kalifornijski treš metal pokret nastao u blizini Nevade, nije ni čudo što je nuklearna tematika bila interalni deo, imperativ bendova 1980-ih. Švajcarski bend Celtic Frost je držao probe u nuklearnom bunkeru što je potpuno bilo u skladu sa duhom vremena.¹⁵⁶

¹⁵⁰ Podmorničke rakete (SLBM) Polaris, Trident ali i delove za SDI proizvodila je korporacija Lockheed.

¹⁵¹ „Rust in Peace...Polaris“, Megadeth – *Rust in Peace* (1990)

¹⁵² „Process Elimination“, Evildead – *The Underworld* (1991)

¹⁵³ „Mass Obliteration“, Suffocation – *Effigy of the Forgotten* (1991)

¹⁵⁴ Slabljenje treš metal pokreta usledilo je zbog uzdizanja novog apolitičnog žanra (grandž) koji je bio komercijalno isplativiji za izdavačke kuće. Takođe, vodeću ulogu u transformaciji metal muzike i udaljavanju od treš korena predvodila je Metallica.

¹⁵⁵ „Catalog of Worldwide nuclear testing”

< <https://web.archive.org/web/20140716032420/http://www.iss-atom.ru/ksenia/catalog/nt/4.htm#Table5> > (27. jul 2019)

¹⁵⁶ J. Wiederhorn, K. Turman, *Louder than Hell: The Definitive Oral History of Metal*, New York 2013, 538.

Nuklearna tematika u hevi metalu je ponovo postala aktuelna 1998. godine, u vreme kada su Pakistan i Indija izvršili svoje nuklearne testove. Pesma „Military Scientist” benda Agoraphobic Nosebleed kritikuje zloupotrebu nauke u vojne svrhe:

„...A man and his bomb/light without heat/taught to obey/military scientist/government pay/ A man and his bomb”.¹⁵⁷

Nuklearna anksioznost u 21. veku naglo se uvećala terorističkim napadom na Kule blizakinje u Njujorku, 11. septembra 2001. godine. Samo dana ranije, 11. avgusta nakon „Thrash of the Titans” koncerta došlo je do obnove „Bay Area” treš metal bendova 1980-ih, ali i stvaranja nove generacije bendova koji su po uzoru na svoje muzičke heroje ponovo uveli nuklearnu tematiku u prvi plan. Bušova administracija je povlačenjem iz ABM ugovora 2002.¹⁵⁸ godine narušila nuklearni balans i pritom usvojila doktrinu o nuklearnom napadu na ne-nuklearne zemlje.¹⁵⁹ Bušova administracija je, služeći se propagandnom mantrom „oružje masovnog uništenja,”¹⁶⁰ optuživala Irak za posedovanje NBH naoružanja koje Amerikanci po drugi put nisu našli. Čak 79% američkih ispitanika je oktobra 2002. godine je verovalo da Sadam Husein ima ili razvija nuklearno oružje.¹⁶¹

Prema anketama iz 2008. godine, 46% ispitanika je smatralo da su obmanuti po pitanju iračkog oružja masovnog uništenja.¹⁶² U anketi „Pretnja po američke vitalne interese 1998-2008” Čikaškog saveta za strane odnose, veliki broj ispitanika je pretnju video u mogućnosti razvoja programa nuklearnog naoružanja od strane neprijateljske države.¹⁶³

Misao da ponovo živimo u Hladnom ratu izražena je u Megadeth-ovoj pesmi „Blackmail the Universe”:

¹⁵⁷ „Military Scientist“, Agoraphobic Nosebleed – *Agoraphobic Nosebleed/ Gob split* (1998)

¹⁵⁸ W. Hartung, *Prophets of War: Lockheed Martin and the Making of the Military-Industrial Complex*, New York 2011, 184-185.

¹⁵⁹ W. Hartung, *Prophets of War: Lockheed Martin and the Making of the Military-Industrial Complex*, New York 2011, 184-185.

¹⁶⁰ Problem ovog pojma jeste taj što on u isto vreme objedinjuje nuklearno, biološko i hemijsko naoružanje zbog čega je prostor za medijsku histeriju i manipulaciju mnogo veći.

¹⁶¹ S. Rampton, J. Stauber, *Weapons of Mass Deception: The uses of propaganda in Bush's War on Iraq*, New York 2003, 79.

¹⁶² O. Holsti, *American Public Opinion on the Iraq War*, University of Michigan Press 2011, 92.

¹⁶³ Holsti, *American Public Opinion*, 112. Nalazi ankete su sledeći: 75% ispitanika je strepilo od nuklearnog rata 1998. godine zbog indijsko-pakistanskih nuklearnih testova, 85% 2002. godine neposredno pred rat protiv Iraka, 66% 2004. godine, 69% 2006. godine zbog prvog nuklearnog testa Severne Koreje i 67% 2008. godine.

„Nuclear battlefields energised/ Cold wars are heating up again”!¹⁶⁴

U pesmi „Blessed are the Dead” istoimenog benda nuklearni rat je simbolizovan kroz četiri biblijska jahača apokalipse. U prvoj strofi spominje se nuklearna zima, gora od bilo kakvog „Hladnog” ili „Svetog rata”:

„A great sign appeared under the stars and the moon/ Sound of Galloping Horses on clouds of lightning and thunder/ A dark gathering storm to scorch the earth for many generations/ a nuclear winter, worse than any cold or holy war”.¹⁶⁵

U drugoj strofi nuklearni rat je po uzoru na čuvenu izjavu predsednika Vudroa Vilsona nazvan ratom koji bi okončao sve ratove:

„A white horse on the clouds of death, a red warhorse to end all wars/ A pale horse and pestilence led by a black horse with famine and scales/ The doctrine of hatred, nation will rise against nation/ Wash me in blood and let me be the firstborn of the dead”.

Na omotu Iron Reagan-ovog albuma *Worse than Dead*¹⁶⁶ ilustrovan je predsednik Ronald Regan po karikaturi iz osamdesetih u kojoj američki predsednik guta nuklearne bombe i nuklearni otpad.¹⁶⁷ Na omotu Sodom-ovog albuma *Decision Day*¹⁶⁸ na kome se vidi vojnik sa istopljenom gas maskom koji nosi trnov venac od bodljikave žice, kao i iskrzane zastave Amerike i Rusije sa nuklearnim raketama u pozadini. Sam koncept albuma „Decision Day” spaja sadašnji istorijski trenutak sa Danom D iz 1945. godine. Album govori o „Hladnom ratu, nuklearnom naoružavanju, ukidanju demokratije, gladi“ ali i o zaoštavanju odnosa Amerike i Rusije i mogućem raspadu Evropske unije.¹⁶⁹

¹⁶⁴ „Blackmail the Universe“, Megadeth – *The System has Failed* (2004)

¹⁶⁵ „Blessed are the Dead“, Megadeth – *United Abominations* (2007)

¹⁶⁶ Iron Reagan – *Worse than Dead* (2013)

¹⁶⁷ Omot je baziran na karikaturi britanske komunističke partije u novinama *Marxism Today* iz marta 1985. godine.

¹⁶⁸ Sodom – *Decision Day* (2016)

¹⁶⁹ „Q&A: Sodom’s Tom Angelripper on Decision Day”, <<https://www.decibelmagazine.com/2016/09/22/q-a-sodom-s-tom-angelripper-on-decision-day/>> (27. jul 2019). Na proširenoj verziji ilustracije, zmija na levoj strani kompozicije simbolizuje Ameriku čije kosti formiraju DNK spiralu (verovatno implikacija da je Amerikancima rat i uništenje utkano u DNK). Ispod zmije nalaze se vojnici na brdu leševa a na jednoj od lobanja u donjem levom uglu nacrtani su pećinski ljudi iz doline Neandra sa lukovima i strelama. Na desnoj strani nalazi se lobanja medveda koja simbolizuje Rusiju, a prikazana je Evropa i Bliski istok koji je „postao žrtva ratova i masovne destrukcije.” Donji desni ugao simbolizuje Dolinu smrti.

Uticaj stripa i filma na nuklearnu histeriju u hevi metalu

Osim filma, strip je jedan od najuticajnijih vidova pop kulture koji je ostavio svoj trag na hevi metalu. Strip je ambivalentne prirode jer on može da propagira pro ili antirežimsku poruku. Stripovi poput *Watchmen*-a osuđuju reganizam ali u isti mah šire antinuklearnu i ekološku propagadu. U jednoj od epizoda, junak Ozimandias želi da spreči nuklearni rat između Sovjeta i Amerikanaca.¹⁷⁰ U *Watchmen* serijalu, Regan je prikazan kao krivac koji Ameriku sve više vodi u rat sa Sovjetima.¹⁷¹ U intervjuu sa bubnjarom Dark Angel-a utvrđeno je da je strip *Watchmen* bio inspiracija za pesmu „Black Prophecies”.¹⁷² Pesma takođe prikazuje strah od nuklearnog uništenja zemlje:

„Nuclear Fire/ The earth has expired/ The worldly lands became massive funeral pyre”.¹⁷³

Direktni uticaj stripa ogleda se i u Anthrax-ovoj pesmi „I am the Law”, koja je inspirisana antinuklearnim stripom *Judge Dredd*.¹⁷⁴ U tekstu se nalazi strofa u kojoj po scenariju iz stripa Sovjeti uništavaju Mega City:

„When the Sov's started the Apocalypse war/ Mega-City was bombed to the floor/ Dredd resisted, and judges fought back/ Crushed the Sov's with their counter attack”.¹⁷⁵

Impulsi nuklearne paranoje šireni su na „home front-u” tj. putem malih ekrana. Lik „ludog naučnika” je sveprisutan u SF filmovima.¹⁷⁶ U filmu *Dr. Strangelove*, Piter Selers glumi tri uloge: kapetana Lajonela Manrejka, predsednika Merkina Mafleja i dr. Strejndžlava. Na ovaj krajnje sarkastični način Stenli Kjubrik je kritikovao vojno-industrijsko-naučni kompleks ali i političare koji su Hladni rat doveli do tačke usijanja. Nuklearni rat je bio tema filmova 1980-ih: *Terminator*,

¹⁷⁰ M. DiPaolo, *War, Politics and Super Heroes: Ethics and propaganda in comics and film*, London 2011, 40-41.

¹⁷¹ Isto 173.

¹⁷² „Interview with Gene Hoglan: When Symbolic came out, it was villified by all death metallers”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_gene_hoglan_when_symbolic_came_out_it_was_vilified_by_a_ll_death_metalers> (27. jul 2019).

¹⁷³ „Black Prophecies“, Dark Angel – *Darkness Descends* (1986)

¹⁷⁴ DiPaolo, *War, Politics and Super Heroes*, 129. Judge Dredd je britanski strip koji kritikuje američki militarizam i konzervativizam Reganove administracije. Ova pesma inspirisana je izdanjem „The Apocalypse War” iz 1982. godine.

¹⁷⁵ Ian, *I'm the Man*, 111.

¹⁷⁶ D. Dinello, *Technophobia: Science Fiction Visions of Posthuman Technology*, Austin, TX 2006, 40.

World War 3, *Testament* i *Red Dawn*.¹⁷⁷ U filmu *Terminator* povlači se paralela između SDI i kompjuterskog sistema odbrane Skynet.¹⁷⁸

Premijerno emitovanje ABC filma *The Day After* pratilo je rekordnih 100 miliona gledalaca u Americi, a ovaj film je dodatno pojačao samu nuklearnu histeriju.¹⁷⁹ U intervjuu sa gitaristom Kreator-a utvrđeno je da je na njegove tekstove i stavove uticao film *The Day After*.¹⁸⁰ Bubnjar Voivod-a kao inspiraciju za tekstove i ilustracije navodi filmove *The Day After*, *Mad Max*, *Alien*, *Pink Floyd – The Wall* i *China Syndrome*.¹⁸¹ U svojoj knjizi, *Away* kao inspiraciju navodi filmove *The Day The Earth Stood Still*, *Bladerunner* i dokumentarac *If You Love This Planet*.¹⁸² U Americi je 1985. godine snimljeno čak 34 filma sa nuklearnom tematikom, što je nešto manje od „državnog rekorda“ (41 film 1966. godine). Ovo pokazuje koliko je nuklearna tematika bila prisutna u svakodnevnicima ljudi 1980-ih.¹⁸³ Repulsion-ova pesma „The Lurking Fear“ najverovatnije je inspirisana filmom *Day of the Dead* (1985) ili *The Return of the Living Dead* (1985) pošto spaja nuklearnu tematiku sa zombijima:

„For many peaceful yearst their bodies laid to rest/ nuclear disaster from an ill fated test/ Bodies start to rise, the holocaust is near/ Can't escape the horror/ Smell the lurking fear“.¹⁸⁴

Nestankom sovjetske pretnje i stvaranjem unipolarnog sveta nuklearna tematika u hevi metalu je počela da bleđi. Međutim, nuklearni strah je 1990-ih održavan putem filmova. U Americi je 1990-ih snimljeno čak 187 filmova o „bombi.“¹⁸⁵ Samoviktimizacija u filmu i pop kulturi imala je za cilj sprovođenje vladavine terora i opravdava nova ulaganja u nuklearno naoružanje. Filmovi o vanzemaljskoj invaziji ili udaru asteroida u zemlju imali su za cilj da opravdaju ulogu nuklearnog

¹⁷⁷ J. Shapiro, *Atomic Bomb Cinema*, New York 2002, 182. Filmom *Red Dawn*, Reganova administracija je želela da dokaže da je nuklearni rat sa Sovjetima pobeđiv.

¹⁷⁸ Dinello, *Technophobia*, 128.

¹⁷⁹ Ovaj film je prestravio svoje gledaoce jer na krajnje eksplicitan način prikazuje posledice nuklearnog rata. U filmu su prikazani ljudi sprženi radijacijom kao i nuklearna anarhija koja je usledila nakon eskalacije. Film ne precizira ko je prvi izvršio nuklearni udar. Reganova administracija je uvela diskusiju o ovom filmu u školama. Gledaoci su bili toliko prestravljeni filmom da je zbog toga napravljen poseban kol centar koji je trebalo da umiri građane.

¹⁸⁰ „Interview with Mille Petrozza of Kreator: We don't need walls. We don't need borders“, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_mille_petrozza_of_kreator_we_don_t_need_walls_we_don_t_need_borders> (27. jul 2019).

¹⁸¹ „Exclusive interview with Away of Voivod“, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=exclusive_interview_with_away_of_voivod> (27. jul 2019).

¹⁸² M. Popoff, *Worlds Away: Voivod and the Art of Michael Langevin*, Spider Publishing 2009, 16.

¹⁸³ Shapiro, *Atomic Bomb Cinema*, 14.

¹⁸⁴ „The Lurking Fear“, Repulsion – *Slaughter of the Innocent* (1986)

¹⁸⁵ Shapiro, *Atomic Bomb Cinema*, 214.

oružja.¹⁸⁶ Holivud se služio propagandom o „nuklearnom terorizmu“ o čemu sveodoči film *Peacemaker* (1997), a upravo ovaj fenomen postao je novo i omiljeno strašilo masovnih medija, posebno nakon 11. septembra 2001. godine.

Strah od nuklearne apokalipse može se pratiti i preko video spotova hevi metal bendova. Audiovizuelnim prikazom sama muzika i tekstovi dobijaju na jačini i značaju, te je nemoguće ne pomenuti neke od video klipova u kojima je zastupljena atomska anksioznost i kritika nuklearnog doba. Nuclear Assault-ov spot za pesmu *Critical Mass*¹⁸⁷ osim ubačene slike Černobila prikazuje i podvodnu nuklearnu eksploziju iz operacije „Shot Baker“ iz 1946. godine na samom kraju klipa. U spotu za pesmu *Arise*¹⁸⁸ Sepultura je zvukom detonacije, šokantnim prikazom trojice ljudi sa gas maskama razapetih na krstove i sveprisutnom vatrom u spotu prenela NBH paranoju iz vremena Zalivskog rata. U Overkill-ovom spotu za pesmu *Horrorscope*¹⁸⁹ koji je snimljen u krajnje postupokaliptičnom okruženju preneti su impulsi nuklearne paranoje:

„When all the choice/ turned to just one voice/ Yeah, the wind is turning/ This is the Horrorscope“!¹⁹⁰

U SOAD-ovom spotu za pesmu *Sugar*¹⁹¹ je istaknuta iskrzana američka zastava a prikazani su i politički nemiri, vešanja kao i scene iz filma *Metropolis* (1927). Bubnjar benda u spotu nosi gas masku, a sam video klip se završava eksplozijom nuklearne bombe iz operacije „Upshot-Knothole.“ Operacije „Upshot-Knothole“ i „Cue“ iz 1950-ih su najučestaliji prikazi nuklearnog testiranja u pop kulturi.¹⁹² Hevi metal spotovi ne predstavljaju izuzetak. Soulfly-jev spot za pesmu *Frontlines*¹⁹³ snimljen je u ruševinama zgrade RTS-a 2005. godine.¹⁹⁴ U spotu je prikazana američka ratna mašinerija, napalm bombe, F-117, ali i nuklearni testovi iz 1950-ih. Slayer-ov video za pesmu *Eyes of the Insane*¹⁹⁵ prikazuje užase rata kroz zenicu oka nekoliko vojnika kojima se vraćaju stravična sećanja sa fronta. U jednom trenutku, u oku se vidi eksplozija nuklearne bombe, a na samom kraju klipa, vidno istraumirani vojnik oduzima sebi život vešanjem.

¹⁸⁶ Thompson, *Apocalyptic Dead*, 12.

¹⁸⁷ Nuclear Assault – *Critical Mass* (1989)

¹⁸⁸ Sepultura – *Arise* (1990)

¹⁸⁹ Overkill – *Videoscope* (1991), Atlantic Records

¹⁹⁰ „Horrorscope“, Overkill – *Horrorscope* (1991)

¹⁹¹ System of a Down – *Sugar* (1999), r. Nathan Cox

¹⁹² Masco, *Theater of Operations*, 57.

¹⁹³ Soulfly – *Frontlines* (2005), r. Miloš Đukelić

¹⁹⁴ „Soulfly goes to Frontlines“, <<http://www.gloriacavalera.com/2016/11/soulfly-goes-to-frontlines.html?m=1>> (27. jul 2019).

¹⁹⁵ Slayer – *Eyes of the Insane*, r. Tony Petrossian (2006)

Tema Municipal Waste-ovog spota za pesmu *Sadistic Magician*¹⁹⁶ je havarija nastala u nuklearnoj elektrani uz eksplicitni prikaz radioaktivne tečnosti koja pada na lice zaposlenog i bljesak nuklearne bombe (koja je „eksplodirala” van kadra, na kraju spota). Nuklearni rat na tlu Evrope, kao i nuklearni testovi 1950-ih deo su Napalm Death-ovog spota *On the Brink of Extinction*.¹⁹⁷ Inserti iz dokumentarca *Duck and Cover* (1952), gas maske i nuklearne eksplozije ubačeni su u Terrorizer-ov spot *Hordes of Zombies*.¹⁹⁸

Eksplozija nuklearne bombe, dečaci koji se igraju loptom u nuklearnim ruševinama i devojčice koje preskaču vijače sa gas maskama mogu se videti u Kreator-ovom spotu za pesmu *Phantom Antichrist*.¹⁹⁹ U jednom kadru može se videti i žena koja gura kolica za bebe sa gas maskom. Ova scena podseća na morbidnu fotografiju jednog od černobilskih likvidatora koji gura kolica za bebe sa gas maskom.

Usled nuklearne krize izazvane usijanom retorikom američkog i severnokorejskog predsednika, bend Nuclear Power Trio snimio je šaljivi spot: *Donald Trump, Kim Jong Un, and Mike Tyson make music video*.²⁰⁰ Spot započinje dnevnikom koji prenosi šokantne vesti: „Donald Tramp, Kim Džong Un i Majk Tajson su napravili muzičku supergrupu „Nuclear Power Trio“ radi promovisanja svetskog mira”. Spot za pesmu *Pestilent Excruciation*²⁰¹ grajdndkor benda Insect Warfare baziran je na scenama iz filma *Them!* iz 1954. godine. Osim džinovskih radioaktivnih mrava, u spotu je ubačen snimak jednog od atmosferskih nuklearnih testova iz vežbi „Desert Rock” (1951-1957. godine) u kome vojnici marširaju ka nuklearnoj pećurki.

¹⁹⁶ Municipal Waste – *Sadistic Magician* (2007)

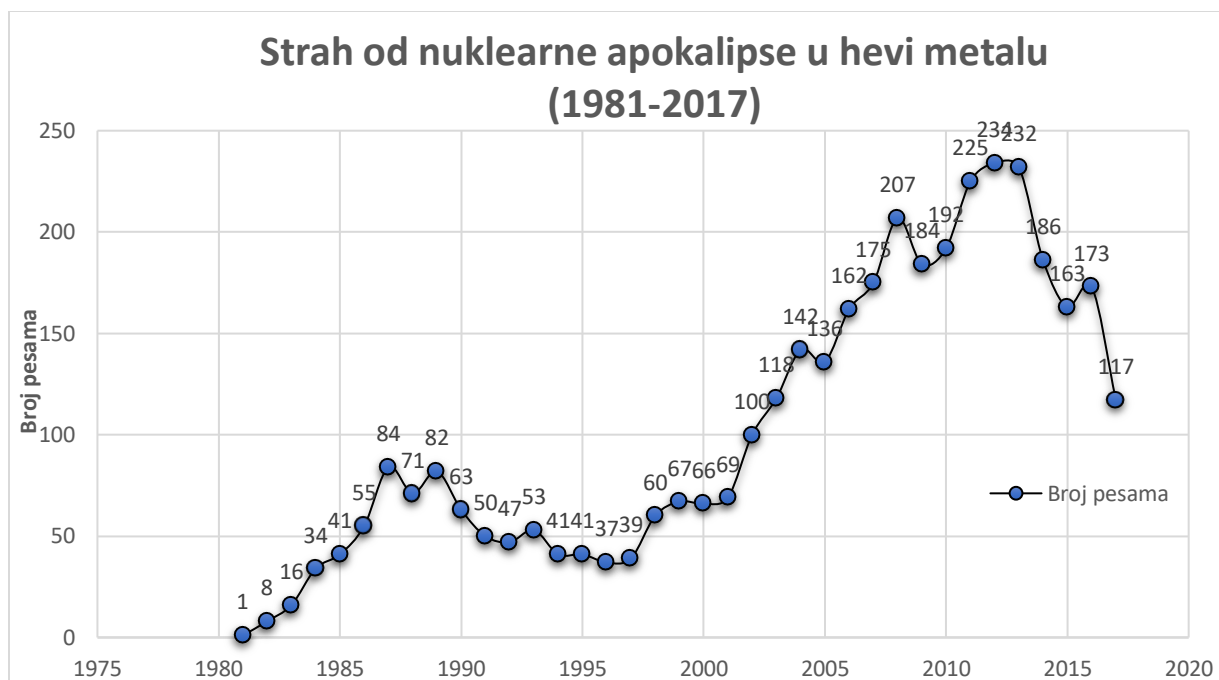
¹⁹⁷ Napalm Death – *On the Brink of Extinction* (2009), r. Daniel Brand, Danny Bachus

¹⁹⁸ Terrorizer – *Hordes of Zombies* (2012), r. Wolf

¹⁹⁹ Kreator – *Phantom Antichrist* (2012), r. Grupa 13

²⁰⁰ Nuclear Power Trio – *Donald Trump, Kim Jong Un, and Mike Tyson make music video* (2017)

²⁰¹ Insect Warfare – *Pestilent Excruciation* (2017), r. Coffin Nail Productions

Grafik prikazuje strah od nuklearne apokalipse u hevi metalu. Vrednosti 1980-ih su manje od onih u 21. veku što je posledica same popularizacije hevi metala. Proporcionalno gledano, može se reći da je strah od nuklearne apokalipse bio mnogo veći za vreme Hladnog rata, sa 84 pesama 1987. godine. Od 1998. godine, nuklearna anksioznost u hevi metalu je u stalnom rastu. Ona doživljava kulminaciju 2012. godine sa 234 naslova, što se može tumačiti kao zakasnela reakcija na Fukušimu. U grafik su unete sve pesme koje u sebi sadrže reč „nuclear” u demo snimcima, albumima i EP-ovima svih registrovanih bendova na sajtu www.metal-archives.com. Najveći broj pesama sa nuklearnom tematikom postoji kod američkih bendova (716) gde je ujedno hevi metal najpopularniji. Zatim slede Nemačka (306), Brazil (232), Švedska (221), Britanija (163) i dr. Nakon 2012. godine, krivulja je u konstantnom padu, sa samo 117 pesama o nuklearnoj tematici 2017. godine.

Dolaskom Donalda Trampa na vlast, kazaljke Časovnika sudnjeg dana postavljene su na dva minuta do ponoći a to se zadnji put desilo 1953. godine. Zbog povlačenja Amerike iz nuklearnog dogovora sa Iranom (8.maja 2018. godine) i iz INF sporazuma 1. Februara 2019. godine, trka u naoružanju je dobila novi podstrek. Broj nuklearnih glava danas (13 800) je znatno manji nego 1980-ih ali je broj nuklearnih sila sa pet porastao na devet. Treba imati u vidu i to da je broj nuklearnih reaktora dostigao istorijski vrhunac od 450 elektrana, što nije zanemarljiv faktor u indukovanju nuklearne paranoje. Prema istraživanju IPPNW iz 1991. godine radioaktivne

padavine raspršene putem atmosferskih testova u visini od 545 megatona ubile su čak 2,4 miliona ljudi putem kancera.²⁰² Jedan od najvećih problema današnjice je radioaktivni otpad i proliferacija nuklearnih reaktora koji narušavaju zdravlje i ekosistem cele planete, a pritom prikazuju kao „čisti“ izvori energije. Prema istraživanju Tamplina iz 1970. godine, procenjuje se da je nuklearna energija u Americi godišnje ubila 32 000 ljudi i da će se broj fatalnih slučajeva kancera povećavati usled nuklearne proliferacije.²⁰³ Nuklearna katastrofa u Fukušimi Daiči još ne jenjava pošto se u Pacifik do dan danas izbacuje 300 tona radioaktivne vode dnevno, a radioaktivne vode stigle su čak do obale Kalifornije.

Prema Alu Doktorovu, „bomba je prvo bila naše oružje, zatim je postala naša diplomatija. Onda je postala naša ekonomija. Sada je postala naša kultura“.²⁰⁴ Zaista je začuđujuće da je nuklearni fenomen i dalje prisutan u metal muzici uprkos nestanku antinuklearnih grupa. Stoga, hevi metal (a posebno treš metal) predstavlja ogroman, integralni deo „atomske kulture“ i antinuklearnog pokreta tj. „detanta odozdo“ a sudeći po kvalitetu i kvantitetu sadržaja ne bi bilo preterano reći da je ovaj žanr zasenio svoje pandane u pop kulturi.

²⁰² International Physicians for the Prevention of Nuclear War and Institute for Energy and Environmental Research. *Radioactive Heaven and Earth: The Health and Environmental Effects of Nuclear Weapons Testing in, on and above the Earth*, New York 1991, 164.

²⁰³ Tamplin, *Population Control*, 155.

²⁰⁴ Citirano prema: Sauer, *Atomic Anxiety*, 128.

Biohemijska paranoja i antropoceno doba u hevi metalu (1980-2017)

Proliferacija biohemijskog naoružanja 1980-ih

Jedna od najvećih histerija s kraja Hladnog rata vezana je za upotrebu hemijskog i biološkog oružja.²⁰⁵ Biohemijsko naoružanje se često naziva ne-etičkim, mada se taj epitet može lako pripisati i konvencionalnom naoružanju koje je zabranjeno nizom sporazuma.²⁰⁶ Za vreme Prvog svetskog rata, došlo je do prve masovne upotrebe hemijskog naoružanja od strane Nemačke, Francuske, Britanije, Rusije i SAD-a. Bojnim gasovima ubijeno je 90 000 ljudi, dok je ovim oružjem bilo ranjeno 1 300 000 ljudi. Može se reći da je upravo tada nauka zapala u moralnu krizu, pošto je postala rob vojno-industrijskog kompleksa. Hemijsko naoružanje upotrebljeno je od strane Musolinija u ratu protiv Etiopije između 1935-1937. godine. Nemački hemičar Gerhard Šreder je 1936. godine pronašao hemijski agens tabun, a 1938. godine sarin prilikom izučavanja insekticida.²⁰⁷

U Drugom svetskom ratu nacistička Nemačka nije koristila hemijsko naoružanje ali je koristila ciklon b u logorima smrti. Japan je između 1938-1939. godine koristio hemijsko naoružanje protiv Kine. Kinezi su tvrdili da je protiv njih hemijsko oružje bilo upotrebljeno 886 puta.²⁰⁸ U Korejskom ratu, SAD je optužena za korišćenje hemijskog i biološkog naoružanja. SAD su u operaciji „Blue Skies“ 1959. godine pokrenule intenzivni razvoj hemijskog i biološkog naoružanja.²⁰⁹ Deo operacije bilo je i testiranje psihoaktivnih supstanci poput BZ i LSD-a. Američka vojska je u jednom od testova Dugway Proving Ground-a (ustanove za istraživanje hemijskog i biološkog naoružanja) upotrebom nervnog agensa vx ubila 6000 ovaca u zapadnoj Juti.²¹⁰ Zbog hladnoratovske trke u naoružanju došlo je do militarizacije akademije.²¹¹ Prirodne nauke poput biologije, fizike i hemije su postale vidno militarizovane.

²⁰⁵ A. Tu, *Chemical and Biological Weapons and Terrorism*, New York 2018, 25. U biološko naoružanje spadaju toksini, virusi, gljivice, bakterije, paraziti.

²⁰⁶ V. Adams, *Chemical Warfare, Chemical Disarmament: Beyond Gethsemane*, London 1989, 49. Upotreba biohemijskog naoružanja zabranjena je „Protokolom o zagušljivim, otrovnim i drugim gasovima i bakteriološkom načinu ratovanja“ iz 1925. godine.

²⁰⁷ Adams, *Chemical Disarmament*, 53.

²⁰⁸ *Isto*, 57

²⁰⁹ *Isto*, 146

²¹⁰ *Isto* 148.

²¹¹ Nick Turse, *The Complex, How the Military Invades our Lives*, Croydon 2009, 14-16. Američki sociolog Čarls Rajt Mills je 1957. godine isticao je da se nakon Drugog svetskog rata „ekonomsko-vojna alijansa“ sve više meša u politiku, nauku, tehnologiju, kao i u visoko obrazovanje. Njegovo upozorenje predhodilo je Ajzenhauerovoj oproštajnoj adresi

Sedamdesetih, uoči Jom-Kipurskog rata, Sovjeti su imali prednost u samom naoružanju, logistici i zaštitnoj (NBH) opremi.²¹² Priroda samog biohemijskog naoružanja je takva da uliva strah u kosti, a ono se smatra psihološkim oružjem, pogotovo ukoliko se uzme u obzir njegova razorna moć ali i tajnovitost.²¹³ Ovakvo oružje širi paniku kako kod vojske, tako i kod civila. Biološko i hemijsko naoružanje se pravi u civilnim fabrikama i zdravstvenim ustanovama te mu se zato teže ulazi u trag. Naravno, u pravljenju ovakvog naoružanja umešane su petrohemijske, agrohemijske i farmaceutske korporacije. Oba bloka su koristila svoje biohemijske potencijale za efektivnu strategiju zastrašivanja. Biohemijski agensi imali su mogućnost ugrađivanja u municiju, mine i rakete, ali i nuklearne glave. Kada je biohemijsko naoružanje u pitanju, NATO i Varšavski pakt su se služili propagandom, dezinformacijama i tajnošću. Države koje su priznavale da proizvode hemijsko naoružanje 1980-ih su SAD, SSSR, Irak i Iran.²¹⁴ Verovalo se da zemlje poput Francuske, Egipta, Kine, Sirije, Libije, Severne i Južne Koreje, Vijetnama, Izraela i Južne Afrike poseduju hemijsko naoružanje koje je smatrano „atomskom bombom za siromašne.“²¹⁵ Prema tadašnjim britanskim obaveštajnim podacima postojalo je čak 20 zemalja koje poseduju ili žele da razviju hemijsko naoružanje.²¹⁶

Serie pregovora o kontroli hemijskog naoružanja, vođene između SAD-a i SSSR-a, prekinute su 1980. godine.²¹⁷ Američki hemijski potencijali su kaskali za sovjetskim, a modernizacija ovog naoružanja pokrenuta je za vreme Karterove administracije. Američko oružje je bilo zastarelo jer je predsednik Nikson proglasio unilateralni moratorijum na biološko i hemijsko naoružanje 1969. godine.²¹⁸ Evroraketna kriza je ponovo otvorila pitanje hemijske proliferacije jer su Sovjeti u odnosu na Zapadnu Evropu imali mnogo jaču konvencionalnu vojsku. Takođe, američki vojni vrh je smatrao da Sovjeti prednjače u hemijskom naoružanju, logistici i zaštitnoj opremi te je od kongresa zahtevan novac za modernizaciju NATO hemijskog arsenala putem uvođenja hemikalija za „dvostruku upotrebu“ (vojnu i civilnu).²¹⁹ Kao i u Evroraketnoj krizi,

iz 1961. godine u kojoj je američki predsednik upozorio javnost da se uticaj vojno-industrijskog kompleksa može osetiti u „svakoj kući, svakoj državi, svakoj kancelariji federalne vlade“.

²¹² E. Spiers, *Chemical Warfare*, London 1988, 128.

²¹³ Adams, *Chemical Disarmament*, 199.

²¹⁴ *Isto*, 19.

²¹⁵ Spiers, *Chemical Warfare*, 118.

²¹⁶ Adams, *Chemical Disarmament*, 22.

²¹⁷ Spiers, *Chemical Warfare*, 181.

²¹⁸ *Isto*, 163. Ovim moratorijumom nisu bili zahvaćeni herbicidi poput narandžastog agensa i toksini. Takođe, ovim moratorijumom Amerika se odrekla prvog napada hemijskim naoružanjem.

²¹⁹ *Isto*, 178.

Zapadna i Istočna Nemačka bile bi prve na udaru konvencionalnog, nuklearnog i biohemijskog naoružanja. U Zapadnoj Evropi, samo je Francuska imala ofanzivno hemijsko naoružanje, dok je u Zapadnoj Nemačkoj s razlogom postavljeno 10% ukupnog američkog hemijskog potencijala.²²⁰ Američka vojska je 1984. godine insistirala na postavljanju hemijskog naoružanja u Evropi kod svojih saveznika ali se tome protivio kongres. Narod Zapadne Evrope i Amerike je protestovao zbog ovakvih stremljenja.²²¹ Prema 2+4 ugovoru o rešenju nemačkog pitanja od 12. septembra 1990. godine Amerika i SSSR su garantovale da ujedinjena Nemačka neće moći da poseduje NBH naoružanje.²²²

Amerikanci su optuživali Sovjete za korišćenje biološkog i hemijskog naoružanja u Laosu, Kambodži i Avganistanu.²²³ Američki vojni krugovi urgirali su modernizaciju ovog naoružanja jer su smatrali da Amerika gubi kredibilitet u strategiji zastrašivanja neprijatelja. Vojna vežba „Able Archer” je osim nuklearnog bila i simulacija konvencionalnog i hemijskog rata.²²⁴ Britanci su 1984. godine procenili sovjetske potencijale na 600-700 000 tona hemijskog oružja,²²⁵ a sama brojka bila je dovoljna za sveopštu medijsku histeriju. Kongres je 1985. godine odbio finansiranje novog, binarnog hemijskog naoružanja.²²⁶ Ipak, 1987. godine Sovjeti su imali 40 000 a Amerikanci 31 000 tona hemijskog naoružanja.²²⁷ U proleće 1987. godine Gorbačov je najavio da će SSSR prestati da pravi hemijsko naoružanje. Decembra iste godine Regan je konačno dobio odobrenje od kongresa za pravljenje novog hemijskog naoružanja (prvi put nakon 1969. godine).

Između 1980-1988. godine Sadam Husein je upotrebio 3900 tona hemijskog naoružanja u ratu protiv Irana i Kurda. Ovim oružjem ubijeno je 10 000 Iranaca.²²⁸ Irak je prilikom napada na

²²⁰ Spiers, *Chemical Warfare*, 162.

²²¹ Isto, 168.

²²² A. von Plato, *The end of the Cold War: Bush, Kohl, Gorbachev, and the Reunification of Germany*, New York 2015, 321. Briselskim ugovorom iz 1955. godine, Zapadnoj Nemačkoj je bilo onemogućeno da razvija, poseduje i koristi sopstvene ali ne i američke NBH potencijale.

²²³ Spiers, *Chemical Warfare*, 184.

²²⁴ N. Jones (ed.), *Able Archer 83: The Secret History of the NATO Exercise That Almost Triggered Nuclear War*, New York 2016, 40.

²²⁵ Adams, *Chemical Disarmament*, 134.

²²⁶ Isto, 155. Binarno naoružanje se sastoji iz dve hemikalije koje postaju hemijski agens tek kada se pomešaju. Prednost binarnog naoružanja je to što ono smanjuje mogućnost incidenata.

²²⁷ D. Hoffman, *The Dead Hand: The Untold Story of the Cold War Arms Races and its Dangerous Legacy*, New York 2010, 329.

²²⁸ Adams, *Chemical Disarmament*, 88.

Halabju 16. marta 1988. godine hemijskim oružjem ubio čak 5000 kurdskih civila.²²⁹ U ovom ratu, Sadam je koristio nervni gas VX, iperit, tabun i sarin.²³⁰ Ironično je da je Sadam opremu, agense, naoružanje „dvojne hemikalije“ i laboratorije dobijao od zapadnih zemalja poput Zapadne Nemačke, Amerike, Britanije, Holandije, Francuske, Italije i Luksemburga. U Iračko-iranskom ratu, Amerika je u tajnosti naoružavala obe strane. Za razliku od Iran-kontra afere, Irakgejt je bio mnogo manje poznat javnosti.²³¹

Karterova administracija je 1979. godine Irak i Iran proglasile zemljama koje finansiraju terorizam i septembra 1980. godine je zabranila prodaju oružja ovim zemljama.²³² Međutim, Reganova administracija je 1981. godine prodala Iraku naoružanje u vrednosti od jedne milijarde dolara. Reganova administracija je 26. novembra 1984. godine skinula Irak sa liste država koje finansiraju terorizam i obnovila diplomatske odnose za tom zemljom, a zatim je aktivnije (mada i dalje u tajnosti) slala naoružanje i opremu Sadamu Huseinu.²³³ Italijanska nacionalna laburistička banka (BNL) je preko svoje branše u Atlanti, u Džordžiji, finansirala Sadamov razvoj NBH naoružanja.²³⁴ U skandal su uvučene britanska korporacija Matrix Churchill, američka HP i Dow Chemical, zapadnonemačka korporacija Karl Kolb. Iraku je tajnim kanalima izvezena sofisticirana američka tehnologija. Takođe, Sadam je 1980-ih od korporacije „Amerian Type Culture Collection“ dobio soj antraksa.²³⁵ Centar za prevenciju i kontrolu zaraza (CDC) je iračkoj Komisiji za atomsku energiju 1986. godine poslao virus Zapadnog Nila, dok je botulinum toksin poslat Univerzitetu u Basri.²³⁶ Međunarodna zajednica je tolerisala iračku upotrebu hemijskog naoružanja.²³⁷ Irakgejt pokazuje zašto. Njujorški kongresmen Čarls Šumer je rekao da je „Bušov

²²⁹ M. Kelly, “Never Again? German Chemical Corporation Complicity in the Kurdish Genocide“, 31 Berkeley. *Journal of International Law*, Vol 31, no. 2, 2013., 348.

²³⁰ Kelly, *Never Again*, 365. Autor teksta tereti Nemačku za genocid nad Kurdima pošto su nemačke firme imale ogroman udeo u razvoju iračkog hemijskog oružja. Naravno, pravljenje hemijskog naoružanja bilo je protivno Briselskom sporazumu iz 1955. godine, ali i po 2+4 ugovoru. U tekstu se takođe kritikuje i nemačka upotreba hemijskog naoružanja u Prvom svetskom ratu i ubijanje Jevreja ciklon b pesticidom u Holokaustu.

²³¹ A. Friedman, *Spider's Web: The Secret History of how the White House secretly armed Iraq*, New York 1993, 31.

²³² *Isto*, 12.

²³³ Friedman, *Spider's web*, 31.

²³⁴ *Isto*, 118. U Irakgejt bio je uvučen politički vrh Amerike, Britanije, Italije, Čilea, Egipta, Jordana, Saudijske Arabije. Termin Irakgejt je prvi upotrebio novinar Vilijam Safir u članku New York Times-a (18. maj 1992. god.) pod naslovom „Zločin Irakgejta.“

²³⁵ A. Tu, *Chemical and Biological Weapons*, 33.

²³⁶ „US supplied germs to Iraq in ‘80s“, <<http://www.ph.ucla.edu/epi/bioter/ussuppliedgerms.html>> (27. jul 2019).

²³⁷ Adams, *Chemical Disarmament*, 22.

Frankenštajn, Sadam Husein, stvoren u laboratoriji Bele kuće, u sadejstvu vladinih programa, banaka i privatnih kompanija“.²³⁸

Biohemijska paranoja u hevi metalu obuhvata tekstove o biološkom i hemijskom naoružanju, laboratorijskim virusima, AIDS-u, ekološkim katastrofama, hemijskom i nuklearnom otpadu, globalnom zagrevanju. Ova opšta mesta su odraz hladnoratovske trke u naoružanju, militarizacije nauke,²³⁹ neoliberalnog kapitalizma, ekoloških katastrofa i jačanja ekološkog pokreta. Biohemijska paranoja dodatno je ojačana kulturom straha koju nameću masovni mediji i političari. Porast biohemijske tematike se takođe može posmatrati kao posledica hipermilitarizacije društva od strane vojno-industrijsko-naučnog kompleksa oba bloka.

Slayer-ova pesma „Chemical Warfare“ opisuje užase hemijskog rata ali se konkretno ne vezuje za određen istorijski događaj:

„Gods of the throne must be watching from hell/
Awaiting the mass genocide/ Soldiers defeated by death
from a smell/ Bodies lie dormant, no life/ Rising new souls on the land where they fell/
Demons not ready to die/
Nothing to see where the sleeping souls lie/ Chemical Warfare“!²⁴⁰

Biohemijska paranoja je u tekstovima metal bendova neraskidivo povezana i sa nuklearnom tematikom. Ovi tekstovi spadaju u jako dragocen istorijski izvor koji često objedinjuje histeriju izazvanu „oružjem masovnog uništenja“ i to u poslednjoj i najintenzivnijoj fazi Hladnog rata. Tema su već pomenute Carnivore-ove pesme „Thermonuclear Warrior“ su „atomsko-gljivični ratovi“. Ova pesma govori o stravičnim posledicama nuklearnog i biološkog naoružanja na preživele:

„Strands of malformed DNA strangulate our future/
Chromosomal executioners/ Recessive traits for
lifetimes hidden, hidden emerge through evolution/ Facilitate cellular revolution“.²⁴¹

NBH paranoja ispoljena je i u Carnivore-ovoj pesmi „World wars III & IV“:

²³⁸ Friedman, *Spider's Web*, 224.

²³⁹ N. Turse, *The Complex*, 34. Obrazovne institucije su povezane sa razvojem naoružanja. Neke od njih su: Masačusetski tehnološki institut, Kalifornijski institut tehnologije, Univerziteti u Harvardu, Univerzitet u Kolumbiji, Kalifornijski Univerzitet Berkli, Univerzitet Džon Hopkins i dr.

²⁴⁰ „Chemical Warfare“, Slayer – *Haunting the Chapel* EP (1984)

²⁴¹ „Thermonuclear Warrior, Carnivore – *Carnivore* (1985)

„ Humanity somehow stood on its mutated feet/ Reeling with pride man just would not accept his defeat/
Into the missiles deadly disease and poison gas/ Launching them off terracid journey kills the last/ Vomiting blood I
choke on my tongue/ The gas from above is filling my lungs”.²⁴²

Pesma koja savršeno prenosi strah od hemijskog i nuklearnog naoružanja ali i strah od antropocenog uništenja planete izazvanim zagađenjem jeste Artillery-jeva (DMK) pesma „At War with Science“. Drugi deo pesme se kako to sam naslov nalaže fokusira na kritiku zloupotrebe nauke, odnosno sprovođenje genetskih eksperimenata na ljudima:

„Pollution has caused destruction of life/ We are warned by Nature, Ignore it and die/ Chemical Warfare/
Nuclear Attack/ All causes changes of what's after that/ The positive research once made by the science/ Has been
turned against as by the authority/ Once a free planet now trapped in this nightmare/ Where success was expected a
failure to be/ Before – we lived life in pleasure/ We loved – we had natural births/ In Blood – we pay for our
weakness/ We are- at war with science”!²⁴³

Pakao na zemlji, strah od upotrebe hemijskog naoružanja kao i hladnoratovski diskurs o totalnom ratu bez pobednika tema je Morbid Angel-ove pesme „Visions from the Dark Side“:

„ ...Waste polluted memories/ Acid rivers flow/ Vigil from this land's decay/ Sounding from below/ Dogs
of war, Satan's own/ Plotting all their sins/ Weapons aimed at liberty/ My Vision – no one wins/ ...Men forever rot
in pain/ Mind machines control/ Toxic rains scouring brains/ Victimizing souls/ Winds of war suffocate/ Voodoo in
the sky/ Breathe the gasses, breathe no more/ My vision – all will die”.²⁴⁴

Za vreme Reaganove administracije, 20 000 vijetnamskih veterana pokrenulo je spor protiv države i korporacije Monsanto 1984. i 1986. godine zbog katastrofalnih posledica narandžastog agensa na veterane i njihovo potomstvo.²⁴⁵ Naime, američka vojska je koristila narandžasti agens i druge herbicide u Vijetnamskom ratu kako bi putem deforestacije džungle skršila gerilski otpor Vijetkonga. Korišćenje ovog agensa ostavilo je trajne posledice na ekosistem i genetski kod Vijetnamaca ali i na sve vojnike koji su bili u njegovoj neposrednoj blizini. Narandžasti agens je izazivao genetske mutacije i deformacije. Ovaj herbicid je prskan u džunglama Vijetnama između

²⁴² „World Wars III & IV”, *Carnivore – Carnivore* (1985)

²⁴³ „At War with Science”, *Artillery – Terror Squad* (1987)

²⁴⁴ „Visions from the Dark Side”, *Morbid Angel – Altars of Madness* (1989)

²⁴⁵ Adams, *Chemical Disarmament*, 78. Narandžasti agens nije deo konvencija o biološkom i hemijskom naoružanju iz 1972. i 1975. godine.

1961-1971. godine i ubio je oko 400 000,²⁴⁶ a povredio 4 miliona ljudi, što je nezabeleženo u istoriji biohemijskog ratovanja. Ovaj herbicid je sporedni deo priče u filmu *Rambo: First Blood* (1982). Ipak, narandžasti agens je centralna tema filmova B produkcije: *Combat Shock* (1984), *Unnatural Causes* (1986) i *Toxic Effect* (1989). Zapadnonemački bend Sodom u svojoj diskografiji ima brojne naslove o Vijetnamskom ratu. Jedan od njih jeste i album *Agent Orange*. Istoimena pesma govori o upotrebu ovog herbicida u ratu, kao i o fizičkim deformacijama, raku i pobačajima izazvanim narandžastim agansom:

„Operation Ranch Camp/ Spray down the death/ Down on their farms/ Assault against the population/
Suppress by military arms/ Only you prevent the forest²⁴⁷/ Legalize the war/ They are deprived of their power/
Eradication without Law/ Agent Orange/ A Fire that does not burn/ All the marks erased long ago/ Scars are healed
up/ Cancer creeps into their innocent souls/ Memorials of flesh and blood/ Have survived, unlawfully punished/
Poisoned till the end of their lives/ Physical deformity/ What medicine will help?/ Still births rise”.²⁴⁸

U već pomenutoj operaciji „Ranch Camp” (koju je autorizovao predsednik Kenedi 1961. godine) Amerika je želela da skrši gerilski otpor Vijetkonga u vijetnamskim džunglama. Američke trupe su između 1962-1965. godine planski uništile trećinu vijetnamskih useva herbicidom.²⁴⁹ Po prvi put je upotrebljen od strane Britanaca u ratu protiv komunista na Malaji 1953. godine zbog deforestacije džungle.²⁵⁰ Na omogu albuma *Agent Orange* prikazan je američki vojnik koji iz letelice puca u džunglu, kao i avioni koji prskaju narandžasti agens u obliku mrtvačke glave. U samoj unutrašnosti duplog izdanja ovog albuma nalazi se i ilustracija u vidu rendgenskog snimka na kome se nalaze bebe sijamski blizanci.

Bend je 1999. godine posetio Vijetnam što je politički gest bez presedana u hevi metalu. U oficijalnom dokumentarcu *Lords of Depravity Part I*²⁵¹ frontmen Sodoma ističe da je prilikom posete Vijetnamu imao priliku da vidi голу istinu, „očišćenu“ od medijsko-holivudskog prikaza

²⁴⁶ „Vietnam’s horrific legacy: The Children of Agent Orange“, <<https://www.news.com.au/world/asia/vietnams-horrific-legacy-the-children-of-agent-orange-news-story/c008ff36ee3e840b005405a55e21a3e1>> (27. jul 2019).

²⁴⁷ James G. Lewis, “James G. Lewis on Smokey Bear in Vietnam”, *Environmental History*, Volume 11, Issue 3, (2006), 598. „Only you prevent a forest“ je od 1965. godine bio slogan učesnika operacije „Ranch Hand” koji su sprovodili deforestaciju džungle u Vijetnamu. Slogan je preuzet od američke šumarske službe i njihove maskote medveda Smokija koji „sprečava šumske požare“.

²⁴⁸ „Agent Orange“, Sodom – *Agent Orange* (1989)

²⁴⁹ Adams, *Chemical Disarmament*, 77.

²⁵⁰ *Isto*, 74.

²⁵¹ Sodom – *Lords of Depravity Part I* (2005), Steamhammer.

ovog rata. Takođe, u dva maha u dokumentarcu Tom Ejndžlriper govori o stravičnim posledicama narandžastog agensa koje se osećaju i dan danas.²⁵²

Strah od laboratorijskih virusa i epidemija AIDS-a u hevi metalu

Sovjeti su između 1975-1991. godine intenzivno radili na stvaranju tajnog programa biološkog naoružanja pod imenom Biopreparat. Ovaj program baca veliku ljagu na Gorbačovljevu politiku glasnosti, pošto je i on sam autorizovao njegov razvoj.²⁵³ Sovjeti su razvijali militarizovani antraks, „super kugu“ i tularemiju. To se kosilo sa Konvencijom o biološkom naoružanju (BWC) iz 1972. godine. Moderni razvoj hemije i mikrobiologije sam po sebi nameće pojam biohemijskog naoružanja.²⁵⁴ Biološka oružja mogu da stvore zaraze i epidemije koje se lako mogu otrgnuti kontroli.²⁵⁵ Izbijanje antraksa iz sovjetske tajne vojne laboratorije u Sverdlovsku 1979. godine intenziviralo je strah Zapadnog bloka da Sovjeti poseduju i razvijaju biološko naoružanje.²⁵⁶ Ovaj strah i nepoverenje Zapada trajali su sve do kraja Hladnog rata.

Strepnja od laboratorijskih virusa ostavila je trag na samu tematiku bendova 1980-ih. Američki bend Anthrax (1981) dobio je ime po ovoj zarazi na jednom od časova biologije. Laboratorijski virusi, eksperimenti i ludi naučnici su opšte mesto u stripu i filmu, a hevi metal ne predstavlja izuzetak. Osamdesete su bile decenija koju će mnogi pamtiti po epidemiji AIDS-a. Ovaj smrtonosni virus ubio je na milione ljudi širom sveta. Osamdesetih godina, mnogi savremenici su mislili da je AIDS laboratorijski virus, odnosno da je virus „izašao“ iz laboratorije i otrgao se kontroli. Ovakvu zabrinutost iznosi sam autor knjige „Chemical Disarmament“.²⁵⁷ Zbog AIDS epidemije, mnogi ljudi su izgubili poverenje u doktore, naučnike i farmaceutske kompanije.²⁵⁸ AIDS paranoja je uticala na brojne hevi metal naslove. Ona je prisutna u već pomenutoj Tankard-ovoj pesmi „Don’t Panic“:

²⁵² Sodom je oktobra 2001. po prvi put bio na turneji u Americi. Tada je promovisao svoj konceptualni album o Vijetnamu – *M-16*. Za vreme pretresa prilikom ulaska u zemlju, bendu je nađena prazna čaura koja je otpala sa redenika što je dokumentovano u DVD izdanju *Lords of Depravity II* (2010). Od tog incidenta, bend je uvek imao problema sa dokumentacijom za bukiranje turneje. Slučaj benda Sodom ukazuje na moguću cenzuru i zabranu američkih vlasti zbog Sodom-ove vijetnamske tematikom i latentnog antimerikanizma, mada frontmen benda negira mogućnost političke zabrane.

²⁵³ Hoffman, *The Dead Hand*, 323.

²⁵⁴ Adams, *Chemical Disarmament*, 18.

²⁵⁵ *Isto*, 5.

²⁵⁶ Tom prilikom od antraksa je umrlo 60 ljudi.

²⁵⁷ Adams, *Chemical Disarmament*, 2.

²⁵⁸ D. Dinello, *Technophobia: Science Fiction Visions of Posthuman Technology*, Austin, TX 2006, 248.

„Let they say: Nothing’s wrong at Chernobyl/ And They’ve found another cure for aids!/ ...Fatal disease, killing society/ Safe Sex”!²⁵⁹

Tema Voivod-ovog spota za pesmu *Ravenous Medicine*²⁶⁰ je vršenje naučnih eksperimenata na ljudima poput testiranja ljudskog tela na radijaciju i droge, vršenje hirurških zahvata itd. U jednom od kadrova prikazan je doktor sa špricom ispunjenim virusom side. Iste godine Kreator je u pesmi „Terrible Certainty“ iskazao svoju zabrinutost za biološki virus i kugu koji bi mogao da uništi celo čovečanstvo. Frontmen Kreatora ističe da je AIDS epidemija bila jedan od faktora koji je uticao na tematiku ove pesme.²⁶¹

„Contracted by blood/ The virus can be in all of us/ You’re one of its victims, but then thousands more/ And they won’t be the last/ So many civilizations before/ The mighty, the proud and the brave/ The poor, the rich – Indiscriminate/ Soon they all end in the grave!/ It’s vicious and crippling/ And slowly your life will end/ but how long will it take/ to save us from the plague?/ With fatal convulsions/ The plague is reaching for us/ God knows what will it take/ to save us from the plague”?²⁶²

Strah od bolesti koja uništava ceo svet ispoljen je u Repulsion-ovoj pesmi „Festering Boils“:

“Agony, Torture, Eternal Pain/ Festering boils drive you insane/ Rabid disease destroys mankind/ Festering boils eat your mind .”²⁶³

Sličan fenomen nalazi se i u pesmi „Pestilent Decay“:

“Plague has struck the innocent/ Virus of contagious death/ Death Infliction set on course/ The earth is piled with rotten corpses”.²⁶⁴

²⁵⁹ „Don’t Panic“, Tankard – *Chemical Invasion* (1987)

²⁶⁰ Voivod – *Ravenous Medicine* (1987)

²⁶¹ „Interview with Mille Petrozza of Kreator: We don’t need walls. We don’t need borders”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_mille_petrozza_of_kreator_we_don_t_need_walls_we_don_t_need_borders> (27. jul 2019).

²⁶² „Terrible Certainty“, Kreator – *Terrible Certainty* (1987)

²⁶³ „Festering Boils”, Repulsion – *Slaughter of the Innocent* demo (1986)

²⁶⁴ „Pestilent Decay”, Repulsion – *Slaughter of the Innocent* demo (1986)

Overkill-ova pesma „Elimination“²⁶⁵ govori o AIDS virusu koji uništava čovečanstvo.²⁶⁶ Quorthon, frontmen švedskog benda Bathory, ističe da je nosio plastične rukavice prilikom otvaranja pisama od fanova zbog HIV-a. Ovaj primer savršeno ilustruje razmere AIDS histerije.²⁶⁷ Sepultura u pesmi „Dead Embryonic Cells“ prenosi svoju zabrinutost o laboratorijskom virusu i tehnologiji koja bi mogla da uništi čovečanstvo.²⁶⁸

„Laboratory Sickness, infects humanity/ No hope for the Cure/ Die by technology“!²⁶⁹

Stanje anksioznosti prozrukovano AIDS-om sačuvano je u poslednjem stihu pesme „Biotech is Godzilla“: „Biotechnology is AIDS!“²⁷⁰ Takođe, u ovoj pesmi je krtikovao ekološki samit u Riu 1992. godine koji se više fokusirao na globalizam nego na ekologiju.²⁷¹ U pesmi se takođe ukazuje na činjenicu da farmaceutske kompanije vrše biomedicinska istraživanja u šumama Amazona i da pritom plemenima ne daju ništa od svog profita:

„Rio Summit, 92’/ Street People Kidnapped/ Hid From View/ „To Save the Earth/ Our Rulers Met/ Some had other/ Secret Plans... Strip mine the Amazon/ Of cells of life itself / Gold Rush for genes is on/ Natives get nothing“.²⁷²

Drugi deo pesme krtikuje biotehnologiju, farmaceutske korporacije i zagađenje:

„Mutations cooked in labs/ Money-mad experiments/ New food +medicine?/ New Germs + accidents/Like Cubatao/ World’s most polluted town/ Air Melts your face/ Deformed children all around ...Bio-technology/ Ain’t what so bad/ Like all technology/ It’s in the wrong hands/ Cut-throat corporations/ don’t give a damn/ When lots of people die/ From what they’ve made“!

²⁶⁵ „Elimination“, Overkill – *The Years of Decay* (1989)

²⁶⁶ „Evil Never Dies! Interview with Bobby Gustafson (Satans Taint, ex-Overkill)“, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=evil_never_dies_interview_with_bobby_gustafson_satans_taint_ex_overkill_75> (27. jul 2019).

²⁶⁷ J. Wiederhorn, K. Turman, *Louder than Hell: The Definitive Oral History of Metal*, New York 2013, 539.

²⁶⁸ „Interview with Max Cavalera: *Ritual* is the closest thing to the first Soulfly album“, http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_max_cavalera_ritual_is_the_closest_thing_to_the_first_soulfly_album> (27. jul 2019).

U intervjuu, Max Cavalera spominje bend Voivod kao inspiraciju za već spomenuti stih.

²⁶⁹ „Dead Embryonic Cells“, Sepultura – *Arise* (1991)

²⁷⁰ Cavalera ističe da, između ostalog, ova pesma govori o mogućnosti da je AIDS laboratorijski virus.

²⁷¹ R. Gottlieb, *Forcing the Spring: The Transformation of the American Environmental Movement*, London 2005, 20-21.

²⁷² „Biotech is Godzilla“, Sepultura – *Chaos A.D.* (1993)

Kritika militarizovane nauke, kao i strah od biohemijskog naoružanja primetan je u Gammacide-ovoj pesmi „Victims of Science.” U pesmi se negoduje zbog pacifikacije pokreta zaštite životne sredine i opisuju užasi hemijskog zagađenja:

„Minds conceive weapons to destroy/ Chemical cancer created for war/ Biological weapons with degenerative effects/ An unfortunate fate for life it infects/ Mass murder descending in sickly clouds/ Victims of science litter the ground/ Stillborn mutants dying at the moment of birth/ Weapons of this war poison the earth. Pacifist protests, the protests must stop/ as the environment falls apart/ Chemical recall the toxic waste/ Safely disposed of in a harmless place/ Buried underground, dumped in the sea/ Contaminate our bodies gradually/ Our chromosomes filled with degradation/ Passing on the curse to the next generation”.²⁷³

Blagodeti neoliberalnog kapitalizma i ekološke katastrofe 1980-ih u hevi metalu

Neoliberalni kapitalizam, odnosno reganomija i tačerizam²⁷⁴ su za posledicu imali jačanje korporativne anarhije. Reganov sistem deregulacija je omogućio ovo stanje pošto se zasnivao na ukidanju ekoloških regulacija. U prevodu, više deregulacija znači više korporativnog, hemijskog i nuklearnog otpada. Regan je predstavljao antitezu Karterove ekološke politike. Ekološki pokret u Americi je dobio na zamahu u vreme njegovog drugog mandata. Takođe, Agencija za zaštitu životne sredine (EPA) predvođena Anom Gorsač bila je pro-režimski nastrojena što je za reakciju imalo jačanje pokreta zaštitne sredine. Ona je u EPA-i želela da se reši starog osoblja i da u ovu ustanovu uvede naučnike koji su bili privrženi američkom predsedniku.²⁷⁵

Zakonom o kontroli toksičnih supstanci iz 1982. godine dozvoljeno je skladištenje tečnih hemikalija na deponijama. Protiv EPA-e pobunili su se i sami zaposleni zbog nesprovođenja zakona i propisa o štetnom otpadu a oni su EPA-u nazivali „toksičnim otpadom“ i u znak protesta dolazili su na posao sa gas maskama.²⁷⁶ Reganova administracija je dobijala oštre kritike zbog sprovođenja ne-ekološke politike koja je nazivana „antiekološkom revolucijom“ i „najgorom u modernom dobu.“ Zaokret u Reganovoj ekološkoj politici desio se nakon Černobila, odnosno nakon donošenja konvencije o mogućoj nuklearnoj katastrofi ili radiološkom vanrednom stanju.²⁷⁷

²⁷³ „Victims of Science”, Gammacide – *Victims of Science* (1989)

²⁷⁴ Reganomija i tačerizam su pojmovi koji označavaju niz ekonomskih mera svojstvenih za neoliberalni kapitalizam osamdesetih: smanjenje poreza za korporacije, oduzimanje ili ukidanje socijalnih programa, deindustrijalizacija i ekološka deregulacija.

²⁷⁵ J. Hamblin, *Ronald Reagan's Environmental Legacy* u delu A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, 259.

²⁷⁶ Isto, 261.

²⁷⁷ Isto, 263.

Pokret za zaštitu životne sredine u Americi predvodila je Velika desetka, odnosno grupe poput Siera kluba (500 000 članova), Nacionalne federacije za divlje životinje (NWF) i Nacionalnog saveta za odbranu resursa (NRDC). Sredinom 1980-ih, Velika desetka je vodila pregovore sa šest hemijskih korporacija o zaštiti životne sredine : DuPont, Exxon Chemical, Union Carbide, Dow Chemicals, American Cyanamid i Monsanto.²⁷⁸ Skandal vezan za skladištenje toksičnog otpada u Lav Kanalu u Njujorku, stvorio je antitoksični pokret koji se fokusirao na hemijski otpad i zdravstvenu zaštitu.²⁷⁹ Regan je smanjio finansije programa za Zaštitu životne sredine Ujedinjenih Nacija (UNEP), dok se Amerika jedina protivila globalnim ekološkim dogovorima.²⁸⁰ Takođe, zanemario je problem kiselih kiša za koje su kanadski naučnici tvrdili da su produkt američke hemijske industrije. Ekološki pokret je svesno ili ne podrivao ideologiju kapitalizma. Zelene stranke su od strane konzervativaca bile nazivane lubenicama (zeleni spolja, crveni unutra).²⁸¹ Ekološki pokret je propao kada su korporacije koje stvaraju najviše zagađenja poput Polaroid-a, Monsanto-a, British Petroleum-a, Honeywell- počele da finansiraju Dan Zemlje, i druge ekološke skupove.²⁸²

Biohemijska tematika u hevi metalu je neraskidivo povezana sa zagađenjem ekosistema od strane petrohemijske, agrohemijske i farmaceutske industrije. Na ovu tematiku uticao je i ekološki pokret. Prema tome, mnogi tekstovi su zbog navedenih faktora krajnje antikapitalistički, a sami bendovi smatrali su da je ovaj svet ipak nešto više od korporativne deponije toksičnog i radioaktivnog otpada.

Osamdesete su bile praćene velikim ekološkim katastrofama koje su posledica ljudske nemarnosti, deregulacije i korporativnog bezvlašća. Modernizaciju hemijskog oružja u Americi usporila je industrijska katastrofa u Bopalu u Indiji 2. decembra 1984. godine, kada je usled eksplozije iz Union Carbide fabrike iscurilo 40 tona metil isocianata koji je usmrtio 15 000 i povredio najmanje 200 000 ljudi.²⁸³ Logo Union Carbide-a se našao na omotu Napalm Death-ovog albuma *Scum*²⁸⁴ kao jedan od mnogih logoa korporacija koje su zaslužne za uništenje planete (što

²⁷⁸ Gottlieb, *Forcing the Spring*, 174.

²⁷⁹ J. Hamblin, *Ronald Reagan's Environmental Legacy* u delu John, *Companion to Ronald Reagan*, 264.

²⁸⁰ Isto, 266.

²⁸¹ J. Hamblin, *Ronald Reagan's Environmental Legacy* u delu John, *Companion to Ronald Reagan*, 268.

²⁸² Gottlieb, *Environmental Movement*, 265.

²⁸³ S. Miller, *Dual use of Science and technology, Ethics and Weapons of Mass Destruction*, Oxford 2018, 58.

²⁸⁴ Napalm Death – *Scum* (1987)

je i tema same ilustracije). U desnom uglu Terrorizer-ovog omota za album *World Downfall*²⁸⁵ nalazi se lice devojčice iz Bopala, jedne od žrtava Union Carbide-a. Na omotu su prikazani i mudžahedini, talačka kriza, Margaret Tačer, fabrike, komunisti koji pale američku zastavu, nuklearni reaktor i Isus Hrist koji hipnotiše sve oko sebe.

Najveća ekološka katastrofa posle Černobila 1980-ih u Evropi desila se prilikom izlivanja agrohemijskih hemikalija iz švajcarske fabrike Sandoz u reku Rajnu 1. novembra 1986. godine. Hemikalije su izazvale pomor riba i ostalih vrsta, dok je sama Rajna postala crvena od krvi. Ovaj događaj je nesumnjivo uticao na zapadnonemačku treš metal scenu. Tema Kreator-ove pesme „Toxic Trace“ je oštra kritika militarizovane hemijske i nuklearne industrije ali i uništenje planete putem zagađenja:

„Pesticide in torrents/ How fast it flows/ Total pollution, the earth can't stand much longer/ Chemical industry brings new diseases/ The Fear of self-destruction is growing stronger/ Nuclear waste in an uncontrolled deluge/ Reduces the earth to an airless planet/ Reformation lies far away/ Now is your only chance to save it !“²⁸⁶

Hemikalije i toksični oblaci su opšte mesto u pesmama koje se može pripisati i samoj Černobilskoj katastrofi.²⁸⁷ Po svemu sudeći, Černobil je bio prelomna tačka za Sovjete, SAD ali i za treš metal koji je zbog stanja šoka izazvanog ovom katastrofom postao ekološkiji u odnosu na druge podržanrove. Biohemijska paranoja prisutna je u nekoliko naslova Repulsion-a. Pesma „The Stench of Burning Death“ opisuje užase nuklearnog rata, što za posledicu ima totalnu anarhiju, hemijsku kataklizmu i uništenje čovečanstva:

„Eating flesh to stay alive – Cannibals/ Decaying bodies everywhere – smell the stench/ Burning bodies lay in mess – foul gore/ Radiation burns your lungs – Rabid Death - Bodies burn in massive pyres/ Toxic fumes destroy your health and sanity/ Death for you is coming soon – Slowly rot/ Chemicals destroy the earth – Holocaust“!²⁸⁸

²⁸⁵ Terrorizer – *World Downfall* (1989)

²⁸⁶ „Toxic Trace“, Kreator – *Terrible Certainty* (1987)

²⁸⁷ Prema pretraživaču metal-archives.com, broj naslova koja oslikavaju hemijsku paranoju za 1986. godinu je 9 a za 1987. godinu 26 pesama. Međutim, u pretraživaču reč *chemical(s)* nije koncizna kao reč *nuclear* pošto se za hemijsku tematiku ujedno vezuju i tekstovi o hemijskom ratu ali i o uništavanju planete i ekosistema putem hemikalija. Hemijska paranoja je 1980-ih dostigla vrhunac sa 53 naslova 1989. godine. Zalivski rat je na tematiku metal bendova više reflektovao strah od nuklearnog, a ne hemijskog rata. Porast hemijske tematike je dostigao vrhunac u hevi metalu između 2011-2015. godine što je posledica dešavanja na Bliskom istoku (čak 129 naslova 2015. godine)

²⁸⁸ „The Stench of Burning Death“, Repulsion – *Slaughter of the Innocent* demo (1986)

Pesma „Radiation Sickness“ govori o posledicama radijacije na kranje eksplicitan način a ovaj fenomen je u tekstu povezan i sa hemijskom apokalipsom:

„Radiation burns your flesh – Soon You’ll die/ Poisoned clouds of toxic rain in the sky/... Start to fucking decompose/ Rigor Mortis freezes you, now you die “!²⁸⁹

U numeri „When Angels Die” benda Coroner evidentno je da je černobilska NBH paranoja bila prisutna i u neutralnoj zemlji poput Švajcarske:

„Darkness covers the place we live /And children ask for reason why/ When acid rain burns your skin to shreds/ And children die with open eyes/...Chemical holocaust, Invisible death/ Destructon as far as you can see/ **
** ** ** die right off/ Breathing deep, killing death winds/ Nuclear fall-out comes down like snow/ and the radiation begins to kill/ When the whole history of this planet/ Seems to be forgotten ”!²⁹⁰

Tankard-ov naslov „Don’t Panic“ ukazuje na povezanost černobilske katastrofe sa otrovnim oblacima koji zagađuju gradove:

„Russian Meltdown – People Dying/ Is it Fair?/ Poison clouds – water our cities/ loss of hair”.²⁹¹

Pesma „Chemi-Kill” je Exodus-ova filipika protiv režima i korporacija koje za sobom seju kancer i toksični otpad. O raku, poremećaju hromozoma, mentalnoj retardaciji izazvanoj hemikalijama upozoravala je Rejčel Karson davne 1962. godine u svojoj knjizi *Tiho Proleće*.²⁹² „Chemi-Kill” eksplicitno govori o rađanju deformisanih beba i fatalnim slučajevima kancera ali i o korumpiranim sudijama koje zataškavaju ovakve slučajeve držeći stranu političarima i korporacijama:

„They don’t know what to do with it/ They don’t want to keep it around/ So they do pull up behind my back door/ And bury it underground/ We scream and yell but they just laugh/ On the way to make a withdrawal/ But we’ve got to ram it down their throats/ Make them eat it all!/ Babies are lying in their womb/ Dying in their private tomb/ Born retarded, crippled and lame/ But they say the’re not to blame// Tumors are growing in my spleen/ The children are turning green/ We’re dropping one by one/ Is this the end of all our fun? How can they get/ Away with this?/ We

²⁸⁹ „Radiation Sickness”, Repulsion – *Slaughter of the Innocent* demo (1986)

²⁹⁰ „When Angels Die”, Coroner – *R.I.P.* (1987)

²⁹¹ „Don’t Panic“, Tankard – *Chemical Invasion* (1987)

²⁹² R.Carson, *Silent Spring*, Greenwich Conn. 1994, 114.

take them to court/ But it gets dismissed/ They've bought off judge/ So he throws out the case/ There grows the human race"! ²⁹³

Jedno od najboljih ostvarenja koje svedoči o antropocenom dobu i uništenju planete jeste Nuclear Assault-ova pesma „Critical Mass“:

„Slightly insane, the type of greed/ that makes the world unfit for life/ toxic wastes destroy the seas/ while poison gass polutes the air/ A waste of life, while no one cares/ the earth becomes a giant tomb/ Criticall mass will be achieved/ And ruins will be all that's left"! ²⁹⁴

Ova pesma govori o štetnosti nafte, pogubnom zagađenju planete ali o Exxon Waldez katastrofi (24. mart 1989. godine) kada je u Pacifik iscurilo 42 miliona litara sirove nafte, što je prozrukovalo pomor riba, ptica i ostalih životinja.²⁹⁵ Exxon Valdez katastrofa ilustrovana je na poledini Evildead-ovog albuma *Annnihilation of Civilization*.²⁹⁶ Omot za Lääz Rockit-ov album *Annihilation Principle*²⁹⁷ savršeno je objedinio NBH paranoju 1980-ih. Na njemu je prikazano čudovište koje se igra laboratorijskim hemikalijama. U pozadini se mogu videti fabrički dimnjaci u staklenoj kugli (efekat staklene baste), mutanti, nervni gas vx, nuklearno oružje i znak radijacije.

Strah od biološkog i hemijskog naoružanja u hevi metalu (1991-2017)

Jedan od povoda Zalivskog rata bilo je Sadam Huseinovo posedovanje i razvoj NBH naoružanja. Dejvid Kej, bivši inspektor Ujedinjenih Nacija za nuklearno naoružanje, izjavio je da će u tom ratu „zapadna tehnologija uništiti zapadnu tehnologiju”²⁹⁸ misleći na NBH potencijale, opremu i konvencionalno naoružanje koje je Sadam dobio od Zapada 1980-ih. Sadam Husein nije koristio biološko i hemijsko naoružanje u Zalivskom ratu. Amerika je bombardovanjem skladišta iračkog biološkog i hemijskog oružja i bacanjem 350 tona osiromašenog uranijuma prozrukovala

²⁹³ „Chemi-Kill”, Exodus – *Pleasures of the Flesh* (1987)

²⁹⁴ „Critical Mass”, Nuclear Assault – *Handle with Care* (1989)

²⁹⁵ „Interview with Danny Lilker of Nuclear Assault/Brutal Truth: Cliff Burton was a super cool dude!“, <http://agoraphobic-news.com/interviews/view.php?url=interview_with_danny_lilker_of_nuclear_assault_brutal_truth_cliff_burton_was_a_super_cool_dude> (27. jul 2019).

Spot za pesmu *Critical Mass* je snimljen na naftnoj bušotini. U spotu su ubačene slike Exxon Valdez tankera ali i černobilske elektrane. U samoj unutrašnjosti CD izdanja *Handle with Care* iz 2008. godine može se videti slika tankera iz koga curi nafta u more, vojnici i osoblje sa gas maskama i NBH odelima, kao i laboratorijski uzorak. Upravo na ovaj način, bend je vizualizovao svoju tematiku.

²⁹⁶ Evildead – *Annnihilation of Civilization* (1989)

²⁹⁷ Lääz Rockit, *Annihilation Principle* (1989)

²⁹⁸ Friedman, *Spider's Web*, 272.

ekološku katastrofu u Iraku. To je ostavilo katastrofalne posledice na Iračane i američke vojnike koji nisu imali adekvatnu zaštitnu opremu.

Oktobra 1991. godine Specijalna komisija Ujedinjenih Nacija (UNSCOM) našla je tragove nervnog agensa u raketama koje je uništila američka vojska u Kamisiji. Amerikanci su u Zalivskom ratu svoje vojnike tretirali kao laboratorijske pacove. Na njima su testirani razni lekovi, hemikalije, eksperimentalne vakcine protiv antraksa. Vojnici su bili izloženi hemijskim i nervnim agensima, isparenjima iz zapaljenog otpada i naftnih bušotina. Sve ovo je narušio zdravlje ovih vojnika. Čak 200 000 od 700 000 postavljenih trupa je obolelo od sindroma Zalivskog rata.²⁹⁹ Veterani imaju povećanu stopu raka pluća, mozga i alchajmera.

Pesma benda Pro Pain – „Iraqnophobia” upire prstom u američki intervencionizam. Refren pesme prenosi strah od iračkog hemijskog naoružanja dok se u poslednjoj strofi osuđuje mučenje zatvorenika :

„Massive destruction from coalition planes/ Pulverize the Enemy, bashing in their brains/ And agony is unparalleled yet they beg for more/ We’ve only just begun so sit back, enjoy the war/ There’s fear I may die in a chemical weapons attack/ Iraq – nophobia! Torturing prisoners, flashback of ‘Nam/³⁰⁰ Brainwashin Moslems from central command/ You can’t stop the punishment/ signals are jammed/ Mohammed’s no match for the great Uncle Sam“.³⁰¹

Rezolucija 687 Ujedinjenih nacija doneta 3. aprila 1991. godine zahtevala je uništenje iračkog oružja masovnog uništenja uz zabranu istraživanja i pravljenja istog. Irak je unilateralno ali i sa timom inspekcije Ujedinjenih nacija uništio većinu svog biološkog i hemijskog naoružanja sredinom 1990-ih. Konvencijom o hemijskom naoružanju (CWC) iz 29. aprila 1997. godine zabranjeno je posedovanje, produkcija i upotreba hemijskog naoružanja. Izrael je potpisao ali nije ratifikovao konvenciju dok su ne-potpisnice Severna Korea, Južni Sudan i Egipat. Al Kaida je 1998. godine bombardovala američke ambasade u Keniji i Tanzaniji. Tom prilikom je ubijeno preko 200 američkih građana. Zbog ovih napada, NATO je 1998. godine bombardovao fabriku

²⁹⁹ „The lies still killing Gulf vets”, <<https://washingtonspectator.org/the-lies-still-killing-gulf-war-vets-2/>> (27. jul 2019).

³⁰⁰ Džon MekKejn bio je žrtva mučenja Vijetkonga i zbog toga se oštro protivio mučenju kao vidu ispitivanja uoči rata u Iraku 2003. godine.

³⁰¹ „Iraqnophobia”, Pro-Pain – *Foul Taste of Freedom* (1992)

lekova u Sudanu koja je snabdevala pola države medikamentima pod sumnjom da je reč o Al Kaidinoj fabrici hemijskog naoružanja.

Nakon 11. septembra 2001. godine, američka država nacionalne bezbednosti transformisala se u protivterorističku državu čija se politika zasniva na „prevenciji“ neizbežnih pretnji.³⁰² Tada je došlo do promene paradigme u američkoj unutrašnjoj i spoljnoj politici koja se sve više zasnivala na korišćenju mantre „oružja masovnog uništenja“ kao glavnog izgovora za svoje intervencije u Avganistanu i Iraku.

Problem „oružja masovnog uništenja“ je taj što ova fraza objedinjuje NBH naoružanje te je sama pretnja kao i masovna (medijska) histerija utrostručena. Između 18. septembra i 12. oktobra 2001. godine došlo je do bioterorističkog napada antraksom u kojim je pet ljudi izgubilo život. Bušova administracija je iskoristila ove napade na više nivoa. Za napade je optužila Sadama Huseina i dodatno ga povezala sa Al Kaidom. Zatim je širila histeriju o ogromnim iračkim potencijalima biološkog naoružanja (onih koje je Sadam kupio od Amerikanaca 1980-ih?). Takođe, nakon ovih napada došlo je do ulaganja u američku biobezbednost.³⁰³ Odeljenje za otadžbinsku bezbednost je širilo paniku savetujući građane da kupuju selotejp i najlonske kese kako bi zaštitili svoje domove od hemijskog napada.³⁰⁴ Ipak, biološki terorizam je retkost. U SAD-u je došlo do samo dva biološka teroristička napada. Prvi se dogodio 1984. godine, kada su članovi sekte Oša Rajnešija zarazili restorane Oregona salmonelom i otrovali 700 ljudi.³⁰⁵ Drugi je vezan za antraks pisma.

Uoči antraks napada, sajt www.adequacy.org je u satiričnom članku punom namernih faktualnih grešaka pokrenuo peticiju za promenu imena benda Anthrax.³⁰⁶ Autor ove peticije optužuje bend da njihov „novi album“ *Spreading the Disease*³⁰⁷ ima pregršt pesama koje

³⁰² J. Masco, *The Theater of Operations: National Security Affect from the Cold War to the War on Terror*, London 2014, 13. Protivteroristička država je stvorena sprovođenjem Patriotskog zakona 26. oktobra 2001. godine i osnivanjem Odeljenja za otadžbinsku bezbednost 2002. godine (nove bezbednosne agencije koja se bavila terorističkom pretnjom unutar granica SAD). Pojam „protivteroristička država“ je uveo antropolog Džozef Masco.

³⁰³ Masco, *Theater of Operations*, 153. Biobezbednost je imala centralnu ulogu u ratu protiv terora. Pod njenim nadzorom stavljena je zaštita hrane, infektivne bolesti, virusi poput h1n1, sars ali i biološka oružja poput antraksa ili velikih boginja.

³⁰⁴ D. Altheide, *Terrorism and the Politics of Fear*, u delu U. Linke, D. Smith (eds.), *Cultures of Fear: A Critical Reader*, New York 2009, 66.

³⁰⁵ Masco, *Theater of Operations*, 162.

³⁰⁶ „Anthrax – Please, PLEASE change your name!”, <<http://www.adequacy.org/stories/2001.10.12.14247.119.html>> (27. jul 2019).

³⁰⁷ Anthrax – *Spreading the Disease* (1985)

„veličaju bioterorizam“. U peticiji se ističe da je ime benda „neprikladno u vreme krize“ i takođe poziva bend da se pridruži „američkoj borbi protiv terorističke opasnosti“. Anthrax se na svom sajtu www.anthrax.com javno ogradio od promene imena. Kasnije, bend se slikao u zaštitnim odelima sa natpisom „*we are not changing our name*“. Zbog antraks napada, bend je imao ogromnu posećenost na svom oficijelnom sajtu što je povoljno uticalo i na prodaju CD-ova.³⁰⁸ Međutim, korporacija Bayer želela da profitira od krize uz eventualno postavljanje reklama na bendovom sajtu za svoj anti-antraks antibiotik - Cipro. Bend je odbio ovu ponudu ali je na svom sajtu postavio link Centara za prevenciju i kontrolu zaraza kako bi znatiželjni posetioci sajta saznali više o antraksu.³⁰⁹ Ovaj slučaj savršeno ilustruje to da su i Bušova administracija i korporacije koristile svaku priliku za eksploataciju straha od bioterorizma u svoju korist. Sama pisma zaražena antraksom povezana su sa američkom vojnom laboratorijom i američkim istraživačem biološke odbrane.³¹⁰ Naravno, državni sekretar Kolin Pael je mašući bočicom ispunjenom belim prahom uveravao Ujedinjene Nacije da Sadam i dalje poseduje militarizovani antraks, kugu, tifus, tetanus, koleru i velike boginje.³¹¹

Odeljenje za otadžbinsku bezbednost je 2005. godine „pustilo“ u javnost dokument *National Planning Scenarios* u kome se razmatra 12 terorističkih scenarija koji uključuju napade kugom, toksičnim hemikalijama, hemijskim agensima, „prljavom bombom“, nervnim agensima, trovanjem hrane i eksplozijom tankera punog hlorina.³¹² Ovakvi apokaliptični scenariji su zamajac za širenje kulture straha kojom je trebalo opravdati ratove ali i nova ulaganja u NBH naoružanje koje prestravljeni obveznici nisu mogli da odbiju. Prema anketi „Pretnje od vitalnog značaja za američke interese“ čikaškog saveta za odnose sa stranim državama, strah od biohemijskih napada, AIDS-a, ebole i epidemije drugih virusa je i te kako prisutan u javnom diskursu.³¹³

³⁰⁸ U svojoj autobiografiji, Skot Ian preskače epizodu o promeni imena i antraks terorističkim napadima, verovatno jer je naseo na satiričnu provokaciju urednika adequacy.org.

³⁰⁹ „What’s in a band’s name? Plenty if it’s Anthrax!“, <<https://www.nytimes.com/2001/12/27/arts/what-s-in-a-band-s-name-plenty-if-it-s-anthrax.html>> (27. jul 2019).

³¹⁰ B. Glassner, *The Culture of Fear: Why Americans are Afraid of the Wrong Things*, Philadelphia PA 2018, 235.

³¹¹ J. Masco, *Theater of Operations*, 143.

³¹² Glassner, *Culture of Fear*, 239.

³¹³ O. Holsti, *American Public Opinion on the Iraq War*, University of Michigan Press 2011, 112. Nakon bombardovanja fabrike lekova u Sudanu za koju je SAD mislila da je reč o Al Kaidinoj fabrici hemijskog oružja 76% ispitanika je izrazilo strah od mogućih hemijskih ili bioloških napada. Pred rat u Iraku, odnosno 2002. godine, ovaj broj je skočio na 86% zbog optužbi da Irak poseduje oružje masovnog uništenja i zatim broj je pao na 70% nakon invazije na Irak 2004. godine. Strah od AIDS-a, ebole i drugih virusnih epidemija bio je najveći 1998. godine (72% ispitanika) ali je kasnije bio u padu (68% 2002. godine, 55% 2004. godine i 49% 2006. godine).

Bend Agoraphobic Nosebleed na albumu *Altered States of America* ima nekoliko pesama koje se bave biohemijskom tematikom. Šaljiva pesma „Relapse refusing UN Weapons“ inspectors govori o izdavačkoj kući Relapse Records koja ucenjuje biološkim oružjem iziskujući novac:

„We Have a Deadly Biological Weapon/ Send us money, courtesy of Relapse Records/ Upper Darby, Philadelphia, PA”.³¹⁴

Na albumu se nalaze nekoliko naslova koji govore o Aumu Šinrikiju, Njegova sekta je izvršila teroristički napad hemijskim oružjem u tokijskom metrou 1995. godine.³¹⁵

Oštra kritika Bušove administracije zbog trgovinskog rata sa Evropskom unijom ali i bojkot Monsantoovih GMO proizvoda izrečena je u Tankard-ovoj pesmi „Genetic Overkill“:

„Greedy to the Backbone/ Blessed be Biotechnology/ Consequences Unknown/ Money for the Mega-Companies/ Thank you for the „false“ food/ Cool, that we can be your guinea pigs/ Genetic Overkill – eat shit/ We all will pay the bill – legal damaged health/ Genetic Overkill – that’s sick/ We all pay the bill – to increase their wealth/ Hey, ruthless Monsanto/ Your Third World Homicide/ Controls them, exploits them/ With crops and pesticides/ Sanctions for Europe/ That’s what Bush has to say/ But we don’t want these products/ Almighty USA”.

316

Kultura straha neraskidivo je povezana sa holivudskim ostvarenjima o biohemijskim terorističkim napadima. Ovo je čest motiv u mnogim filmovima. Narativ „napadnuti smo” prisutan je u svim vidovima pop kulture. Samoviktimizacija u filmu ima višestruku ulogu, poput držanja populacije u strahu od demonizovanog neprijatelja, uvođenje permanentnog vanrednog stanja ali i opravdavanja, razvoja i proliferacije NBH naoružanja u „defanzivne” svrhe. Glavni negativci u pop kulturi otkrivaju i ko je u tom trenutku najveći neprijatelj države nacionalne bezbednosti/protivterorističke države. U posthladnoratovskom periodu, lik teroriste sa oružjem masovnog uništenja je gotovo u potpunosti zamenio lik „ludog naučnika”, tipičan za hladnoratovsku pop kulturu. Osim terorizma, epidemije sarsa, ebole, svinjskog gripa i drugih

³¹⁴ „Relapse refusing UN Weapons inspectors”, Agoraphobic Nosebleed – *Altered States of America* (2003)

³¹⁵ A.Tu, *Chemical and Biological Weapons*, 71. Pesme „Aum Shinrikio“, „Tokyo Subway Gassing“, „Mahikari“, „Crop Dusting“, „Illegal Manufacture“, „LSD as a Chemical Weapon“, „Drugging the Control Group“ sa albuma *Altered States of America* inspirisane su događajima koji su vezani za prvi slučaj hemijskog terorizma i pravljenja hemijskog oružja od strane Šinrikijeve sekte.

³¹⁶ „Genetic Overkill”, Tankard – *Beast of Bourbon* (2004)

zaraza uticali su na širenje strepnje od smrtonosnih bakterija i virusa. Evidentno je da medijska histerija pojačava strah od mogućih smrtonosnih mikroba u pop kulturi.³¹⁷

U filmu *Long Kiss Good Night* (1997), Cija sprečava muslimana da detonira hemijsko naoružanje u SAD.³¹⁸ Film *28 Days Later* (2002) verno spaja Bušovu doktrinu o preventivnom napadu sa kulturom straha, otelotvorenom u neprestanoj pretnji od biološkog rata, terorizma i pandemskih bolesti poput AIDS-a, sarsa, svinjskog gripa, groznice Zapadnog Nila i dr.³¹⁹

U *Batman Begins* (2004), Skerkrou, odnosno naučnik Džonatan Kejn želi da zatruje izvor vode u Gotamu. Liga Senki predvođena Ras al Gulom želi da biološkim oružjem i gasom uništi ceo Gotam.³²⁰ Umbrella Corporations u filmu *Resident Evil* (2002) proizvodi visoku vojnu tehnologiju, vrši genetske eksperimente, poseduje virusno oružje. Tu je ispoljen strah od distopijskih korporacija, biotehnologije i izbijanja biotehnoloških zaraza.³²¹ Nikolaj Karpatija, glavni negativac filma *Left Behind 3* (2005) inficira biblije antraksom kako bi pobio što više hrišćana.³²² Film *Waterborne* (2005) sadrži scenario u kome je voda Los Anđelesa zaražena biohemijskim agansom. Sikh narod je demonizovan u ovom filmu jer mnogi misle da su oni muslimani. Satlerov režim u filmu *V for Vendetta* (2006) dolazi na vlast uz pomoć biohemijskog oružja koje je proširilo kugu. Glavni negativci u filmu *Planet Terror* (2007) su američki kriminalci koji prodaju biohemijsko oružje napravljeno u Iraku, a upotreba ovog oružja izaziva zombi apokalipsu.

U oba rata sa Irakom, novinarima u studiju i na terenu su davane gas maske i NBH odela kako bi intenzivirali strah od mogućih biohemijskih napada. Oni su takođe prolazili kroz nuklearne, biološke i hemijske treninge za „preživljavanje“ kako bi se kod njih povećao strah od oružja masovnog uništenja.³²³ Ista propaganda korišćena je i kod vojnika. Gas maska, kao univerzalni simbol apokalipse je sveprisutna u imidžu i ikonografiji hevi metal bendova. Kanadski

³¹⁷ Dinello, *Technophobia*, 249.

³¹⁸ M. Alford, *Reel Power: Hollywood Cinema and American Supremacy*, New York 2010, 83.

³¹⁹ A. Froula, *Prolepsis and the "War on Terror": Zombie Pathology and the Culture of Fear in 28 days later...* u A. Froula, K. Randell (eds.), *Reframing 9/11: Film, Popular Culture and the "War on Terror"*, Auckland (NZ) 2010, 195-196.

³²⁰ D. Kellner, *Cinema Wars: Hollywood Film and Politics in the Bush-Cheney era*, Maiden MA, 2009, 10.

³²¹ Isto, 85.

³²² Isto, 135.

³²³ D. Schechter, *Embedded: Weapons of Mass Deception: How the Media failed to cover the War on Iraq*, New York 2003, 31.

bend Voivod uveo je gas masku kao sastavni deo svog imidža još davne 1984. godine u spotu za pesmu *Voivod*. Gas maska u isto vreme objedinjuje nuklearnu, hemijsku i biološku apokalipsu i prisutna je kod maskota bendova Sodom i Sacred Reich. Ona se može videti i na omotima sledećih naslova: *Carnivore – Retaliation*,³²⁴ *Gammacide – Victims of Science*,³²⁵ *Nasum – Inhale/Exhale*,³²⁶ *Terrorizer – Darker Days Ahead*,³²⁷ *Voivod – Infini*³²⁸ i dr. Oružja masovne desturkcije prisutna su i u video spotovima hevi metal bendova. Spotu za pesmu *Holy Wars...the Punishment Due* benda Megadeth³²⁹ ispoljava NBH paranoju iz Zalivskog rata. U spotu je prikazana gas maska u pesku i vojnik sa gas maskom koji luta pustinjom (implikacija da Saddam Husein poseduje NBH naoružanje).

Upotreba NBH naoružanja, propagandni „Sovjeti/Rusi dolaze“ narativ ali i hladnoratovski diskurs o uništenju nacionalne države (nation state) tema je spota za pesmu *All Nightmare Long* benda Metallica.³³⁰ Spot je režirao Robert Šober u mokumentarnom formatu. Deo priče u spotu je baziran na bizarnom sovjetskom dokumentarcu *Eksperimenti o oživljavanju organizama* (1940).

Radnja u spotu se odvija iz sovjetske perspektive. Njihovi naučnici su našli sporu iz meteora koja je „ključna za revolucionarnu borbu“ pošto su uz pomoć nje oživeli mutanta. Spore iz mutanta imaju sposobnost da isceljuju rane kod ljudi ali i da se samostalno rekonstituišu i multiplikuju. Naučnici nazdravljaju nakon uspešnog oživljavanja mačke Lazarus koja ih ubrzo napada. Eksperimenti nad ljudima i životinjama su deo razvoja sovjetskog biološkog oružja. Zatim se scena prebacuje na 1948. godinu sa natpisom „zatvaranje jaza“ u kojoj marširaju sovjetski

³²⁴ *Carnivore – Retaliation* (1987)

³²⁵ *Gammacide – Victims of Science* (1989)

³²⁶ *Nasum – Inhale/Exhale* (1998)

³²⁷ *Terrorizer – Darker Days Ahead* (2006)

³²⁸ *Voivod – Infini* (2009)

³²⁹ *Megadeth – Holy Wars...the Punishment Due* (1990), r. Benjamin Stokes, Eric Zimmerman. Mustejn je dobio inspiraciju za pesmu *Holy Wars...The Punishment Due* nakon incidenta prilikom koncerta u Antrimu, u Severnoj Irskoj, 11. maja 1988. godine. Pošto je bio pogođen novčićem, izjavio je „Vratite Irsku Irskoj! Anarhija u Antrimu“! što je bio povod za tuču katolika i protestanata. Bend je tom prilikom evakuisan u blindiranom vozilu. Tekst pesme kritikuje religijske ratove. U spotu za istoimenu pesmu, mogu se videti scene ratova sa Bliskog Istoka, kao i kadrovi sa libijskim i palestinskim liderima – Gadafijem i Jaser Arafatom. Prvobitna verzija spota sadrži užasne scene rata poput spaljenog leša ili bebe u zavojima. U video izdanju *Rusted Pieces* iz 1991. godine Mustejn ističe da je poruka spota *Holy Wars*: rat je neizbežan. Takođe, Mustejn ne krije svoj animozitet prema bliskoistočnim liderima poput Gadafija i Homeinija, a prilikom nastupa uživo pesmu *Holy Wars* je najavljivao rečima „Fuck You Saddam“! Ovaj primer savršeno ilustruje kompleksnost i kontradiktornost koja se nameće prilikom analize spotova i tekstova.

³³⁰ *Metallica – All Nightmare Long* (2008), r. Robert Schober. Neophodno je napomenuti da je Metallica najpopularniji metal bend na svetu, sa 125 miliona prodatih CD-ova i ploča, kao i to da spot *All Nightmare Long* ima 20,5 miliona pregleda što i te kako može da utiče na javno mnjenje. Tekst ove pesme je krajnje apolitičan i inspirisan je pripovetkom lavrakraftovskog Ktulu mitosa – *The Hounds of Tindalos*, Frank Belknap Longa iz 1929. godine.

tenkovi i vojnici sa gas maskama uz natpis „američka atomska supremacija vreba“! Sledi pronalazak tunguskog uzorka u jezeru Čeko koji je bio izgubljen za vreme „Velikog patriotskog rata“. Naučnici ponovo prikupljaju spore i oživljavaju organizme koji dobijaju „sporadične napade agresije“. Gledaoci se obaveštavaju da barijum može da ubija ćelije spora. Ističe se da su obe strane vojno izjednačene, ali da Amerika ima prednost u nuklearnom naoružanju.

Nakon američkog prvog napada u nuklearnom ratu sovjetski naučnici prikupljaju uzorke za pravljenje armije zombija. Putem balona, Sovjeti izbacuju gas i spore na zapadnu obalu. Sovjetsko-komunistička zombi revolucija u Americi se širi vetrom. Armija zombija i Sovjeta napada gradove poput San Franciska.³³¹ Amerika je u anarhiji. Progutana je vatrom. Sovjeti nakon nekoliko nedelja šalju „pomoć“ prskajući aerosol barijuma i arsenika iz aviona. Na kraju spota, sovjetski vojnici sa gas maskama i robotima sprovode čišćenje Amerike koje „će trajati decenijama“. Jedan od vojnika nabada sovjetsku verziju američke zastave u leš zombija. Zatim se radnja premešta na 1972. godinu u Krasnojarsk³³² gde sovjetske naučnike sa NBH odelima ubija obezglavljeni zombi. Necenzurisana verzija spota završava se „chemtrail“ aferom u Arkanzasu. Prema vestima koje su ubačene kao deo necenzurisanog klipa, laboratorijski nalazi su našli visoku količinu barijuma.

Spot za Terrorizer-ovu pesmu *Hordes of Zombies*³³³ se osvrće na antropoceno uništenje planete. U njemu je prikazano prskanje DDT-om,³³⁴ naučnici sa epruvetama, scene iz dokumentarca *Duck and Cover* (1952), dekontaminacija terena od strane ljudi sa zaštitnim odelima i gas maskama, deforestacija, ratovi, poplave, detonacija nuklearnog oružja, operacija Cue, nuklearni reaktor, fabrički dimnjak, naftna rafinerija ali i gomila krvožednih zombija.

³³¹ San Francisco je rodno mesto benda Metallica ali i samog treš metal pokreta.

³³² U Krasnojarsku se nalazio sovjetski antibalistički štit, što nije bilo u skladu sa ABM ugovorom iz 1972. godine.

³³³ Terrorizer – *Hordes of Zombies* (2012), r. „Wolf“

³³⁴ Carson, *Silent Spring*, 139. DDT (dihlorodifeniltrihloroetan) je hemikalija korišćena u Drugom svetskom ratu protiv epidemije tifusa. Korišćena je i za suzbijanje malarije u SAD. DDT je naneo ogromnu ekološku štetu Americi i prozrukovao pomor ptica, riba i rakova. Izazvao je trovanje i smrt mnogih američkih poljoprivrednika. Glavna tema knjige *Silent Spring*, napisane od strane Rejčel Karson 1962. godine je ekološka degradacija putem DDT-a. Njeno delo je skrenulo pažnju javnosti na uništenje ekosistema i mnogi je smatraju osnivačem ekološkog pokreta.

Bliskoistočne krize u teži metalu (1980-2017)

Bliskoistočne krize (1980-2000)

Pred sam kraj Hladnog rata, došlo je do nekoliko gigantskih promena koje su uticale na čitav region, ali i svet. Ajatolah Homeini je 1978/9. godine pokrenuo islamsku revoluciju u Iranu.³³⁵ On je svrgnuo šaha Rezu Pahlavija, jednog od glavnih američkih saveznika na Bliskom istoku od 1953. godine.³³⁶ Homeini je pretvorio Iran u teokratsku državu. Islamska država je odbacivala komunizam i demokratiju.³³⁷ Ova islamistička revolucija je bila od presudnog značaja za odnose oba bloka prema Trećem svetu. SAD-u je odgovarao islamizam³³⁸ jer je ova ideologija bila uperena protiv komunizma.³³⁹

U Iranu je izbila talačka kriza pošto su iranski studenti zaposedanjem američke ambasade u Teheranu 4. novembra 1979. godine zarobili 52 američka taoca. Homeini, iranski religijski vođa je SAD nazvao „velikim Satanom“.³⁴⁰ Irak je postao tampon zona koja je blokirala širenje iranske islamske revolucije a Sadam Husein je kao sekularni diktator „favorizovan“ od strane Reganove administracije.³⁴¹ Sovjeti su 24. decembra 1979. godine ušli u rat sa Avganistanom (1979-1989).³⁴² Zbog toga, Sovjetski savez i komunizam su postali glavni neprijatelji mnogih islamista.³⁴³ Državni sekretar Zbignjev Bžežinski je želeo da uvuče Sovjete u rat sa Avganistanom, kako bi im zadao fatalnu ranu, odnosno „sovjetski Vijetnam“. Još sredinom 1979. godine, Cija je finansirala mudžahedine u Avganistanu 6 meseci pred sovjetsku invaziju spremajući ih za borbu protiv komunista.³⁴⁴ Jedan od najvažnijih događaja za region bio je donošenje Karterove doktrine, 23.

³³⁵ O. Vestad, *Globalni Hladni rat: intervencije u Trećem svetu i oblikovanje našeg doba*, Beograd 2008, 398.

³³⁶ Prva promena vlade od strane Cije desila se 1953. godine u Iranu, jer je demokratski izabran predsednik Moamer Mosadek nacionalizovao izvorišta nafte.

³³⁷ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 394.

³³⁸ Islamizam kao politička ideologija nastao je za vreme dekolonizacije na Bliskom istoku.

³³⁹ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 399.

³⁴⁰ Talačka kriza je trajala 444 dana. Taoci su pušteni kada je Regan izabran za predsednika. Ovaj čin je najverovatnije bio dogovoren sa iranskim vlastima i trebalo je da u startu poveća rejting novoizabranom predsedniku. Tajni kontakt Reganove i Homeinijeve administracije za vreme Iran-kontra afere potvrđuje navedeno.

³⁴¹ S. Rampton, J. Stauber, *Weapons of Mass Deception: the uses of propaganda in Bush's war on Iraq*, New York 2003, 18.

³⁴² Iako Avganistan geografski ne pripada Bliskom istoku, događaji koji su usledili u toj zemlji su i te kako uticali na čitav region.

³⁴³ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 439.

³⁴⁴ N. Chomsky, *The New War on Terror* u U. Linke, D. Smith (eds.), *Cultures of Fear: A Critical Reader*, New York 200, 33-4. U finansiranje, obuku i naoružavanje mudžahedina protiv Sovjeta bila je direktno umešana Cija ali i države poput Pakistana i Saudijske Arabije. U Avganistan je došlo oko 100 000 mudžahedina, odnosno ne-avganistanskih terorista. Njihov vođa bio je Osama bin Laden. Avganistanski mudžahedini su vremenom suzbili američki uticaj i

januara 1980. godine. Ona je predviđala upotrebu vojne sile u slučaju rušenja statusa quo u Persijskom zalivu na štetu interesa Amerike. Ova doktrina bila je uperena protiv sovjetskog jačanja na Bliskom istoku.

Avganistanski i ne-avganistanski mudžahedini su napadali Sovjete iz baza u Pakistanu.³⁴⁵ Mudžahedini su kao „sveti ratnici“ u očima Zapada bili prihvaćeni kao „borci za slobodu“. SAD je prodao Pakistanu oružje u vrednosti od 3,2 milijarde dolara radi pomoći islamistima u Avganistanu. Cija je 1984. godine aktivno naoružavala mudžahedine u Egiptu za rat protiv SSSR-a.³⁴⁶ U Iran-kontra aferi, SAD je novac od oružja prodatog Iranu koristila za naoružavanje kontri u Nikaragvi.³⁴⁷ Za uzvrat, Iran je posredovanjem kod hezbollahah trebalo da oslobodi 6 američkih taoca iz Libana. Pomoć koju je kontres namenio kontrama istekla je 1. oktobra 1984 godine. Kontre i odredi smrti su finansirani od strane Reganove administracije kako bi uništili komunističku revoluciju Sandinista u Nikaragvi i Salvadoru.

Finansiranje kontri zabranjeno je drugim Bolandovim amandmanom.³⁴⁸ Nakon toga, Reganova administracija je mimo znanja kongresa nastavila sa finansiranjem 15 000 odreda smrti u Nikaragvi i Salvadoru. To je bila najveća američka intervevncija u Južnoj Americi još od Zaliva svinja 1961. godine.³⁴⁹ Odredi smrti su ubili čak 30 000 Nikaragvanaca i 70 000 Salvadoraca. Iran-kontra aferu otkrio je tužilac Edvin Mis 25. novembra 1986. godine. On je obavestio javnost da je potpukovnik Oliver Nort, „mozak“ Iran-kontra afere slao novac kontrama u Nikaragvi. U aferu su bili umešani predsednik Ronald Regan, njegov savetnik za nacionlanu bezbednost Robert Mekfarlin i šef Cije Vilijam Kejsi³⁵⁰ ali i države poput Irana, Izraela i Saudijske Arabije.

Bliskoistočne krize su nesumnjivo uticale na hevi metal. Pesme hevi metal bendova su značajni istorijski izvor jer daju uvid u „sliku drugoga“ bilo da je reč o teroristima, bliskoistočnim državama ili liderima. Masovni mediji širili su i strah od terorizma. Teroristička pretnja je sastavni

počeli da sprovode sopstvenu politiku. Tako su na primer egipatski teroristi obučavani od strane Cije ubili egipatskog predsednika Sadata zbog priznanja države Izrael. Al Kaida i Talibani su nastali upravo kao ostaci mudžahedinskih terorista iz Avganistana. Nakon Avganistana, oni su blii aktivni u Zapadnoj Kini, Kašmiru, Čečeniji i Bosni.

³⁴⁵ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 435-436. Islamisti su bili obučavani u medresama - verskim školama. Medrese su se nalazile u Egiptu, Pakistanu i Saudijskoj Arabiji i propagirale su striktno islamsko učenje.

³⁴⁶ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 469.

³⁴⁷ Kontre su teroristi koji su se borili protiv levičarske, sandinističke vlade u Nikaragvi koja je došla na vlast 1979. godine.

³⁴⁸ P. Шулицингер, *Америчка дипломатија од 1900. године*, Београд 2011, 335.

³⁴⁹ Vestad, *Globalni Hladni rat*, 460-461.

³⁵⁰ Isto, 340.

deo kulture straha na Zapadu. U 20. veku, teroristi su svojim akcijama želeli da maksimalno iskoriste psihološki efekat u javnom diskursu.³⁵¹ Terorizam se posebno nakon napada na Kule Bliznakinje u Njujorku 11. septembra 2001. godine vezuje za pretnju od upotrebe NBH naoružanja mada takvi primeri postoje i u poslednjoj deceniji Hladnog rata. Ovo poglavlje će obuhvatati dešavanja na „širem Bliskom istoku“³⁵² odnosno zemlje poput Libije i Avganistana koje geografski ne pripadaju ovoj regiji. Pojam „širi Bliski istok“ se nameće i zbog same percepcije hevi metal bendova koji Avganistan i Libiju često uvrstavaju u bliskoistočne države.

S.O.D.-ova pesma „Fuck the Middle East“ je svakako jedan od najeksplicitnijih naslova vezanih za tematiku bliskoistočnih kriza:

„Fuck the Middle East, there's too many problems/ they just get in the way/ we sure could live without them/ They hijack our planes/ they raise our oil prices/ we'll kill them all and have a ball/ and end their fuckin' crisis”.³⁵³

Prva strofa je komentar na otmice aviona od strane terorista (učestala pojava 1980-ih) ali i na podizanje cena nafte od strane zemalja OPEC-a. Druga strofa je čak eksplicitnija od prve:

„Beirut, Lebanon, won't exit once we're done/ Lybia, Iran, We'll flush the bastards down the can/ Syrians and Shiites – crush their faces with our might/ Then Israel and Egypt can live in peace without this dicks”.

Liban je 1985. godine bio umešan u talačku krizu pošto je Hezbolah³⁵⁴ kidnapovao 6 američkih vojnika. Liban je bio najveći spoljnopolitički fijasko Reganove administracije pošto je u bombaškom terorističkom napadu na američku bazu u Bejrutu oktobra 1983. godine ubijen 241 marinac. Nakon ovog događaja, novembra 1984. godine usvojena je Vajnbergerova doktrina (od strane sekretara odbrane Kaspara Vajnbergera) koja pooštrava pravila prekomorske američke intervencije. Ona se posebno odnosila na postavljanje kopnenih trupa.³⁵⁵ Zbog napada na američku bazu u Libanu uveden je i prvi kriminalni zakon protiv terorizma 1984. godine – Zakon o borbi

³⁵¹ Rampton, *Weapons of Mass Deception*, 132.

³⁵² „Širi Bliski istok“ je politički pojam koji obuhvata sledeće zemlje: Zapadnu Saharu, Mavritaniju, Maroko, Alžir, Tunis, Libiju, Sudan, Džibuti, Somaliju, Avganistan, Pakistan kao i zemlje koje u klasičnom smislu čine deo Bliskog istoka a to su: Egipat, Tursku, Siriju, Liban, Kipar, Izrael, Palestinu, Jordan, Irak, Iran, Kuvajt, Katar, Bahrein, Saudijsku Arabiju, Ujedinjene arapske emirate, Jemen i Oman.

³⁵³ „Fuck the Middle East”, *S.O.D. – Speak English or Die* (1985)

³⁵⁴ Hezbolah je šiitska vladajuća partija u Libanu osnovana 1985. godine (pod velikim uticajem Irana) koju SAD i Izrael nazivaju terorističkom grupom.

³⁵⁵ A. Preston, *A Foreign policy divided against itself: George Schultz vs Caspar Weinberger* u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 554.

protiv međunarodnog terorizma koji je SAD-u omogućio intervenciju širom sveta pod izgovorom borbe protiv terorizma.³⁵⁶ Regan je ujedno prvi predsednik koji je pokrenuo borbu protiv međunarodnog terorizma.³⁵⁷ On je optuživao Karterovu administraciju da je bila slaba po pitanju suzbijanja terorista.³⁵⁸

Četrdeseti američki predsednik je samo u dva navrata vojno intervenisao protiv terorista: prilikom otmice italijanskog broda „Achille Lauro“ od strane PLF-a 1985. godine i nakon terorističkog napada na diskoteku La Belle u Zapadnom Berlinu 1986. godine.³⁵⁹ Ironično je da je Reganova administracija preko kontri u Nikaragvi ali i u Avganistanu finansirala, naoružavala i obučavala teroriste. I mudžahedini i kontre su eufemistički nazvani „borcima za slobodu“.

Libija je negativno predstavljena u pesmi „Fuck the Middle East“³⁶⁰ jer je Gadafi, koga je Regan nazvao „besnim psom Bliskog istoka“³⁶¹ bio večiti neprijatelj SAD-a zbog podržavanja terorističkih grupa poput Abu Nidala.³⁶² Averzija prema Iranu je najverovatnije prisutna u pesmi zbog talačke krize iz 1979. godine i Homeinijevog režima koji je Ameriku proglasio „velikim Satanom“. Pesa je uperena i protiv „Sirije i šiita“. Po svemu sudeći autor pesme šiite shvata kao neki posebni entitet, odvojen od Irana. Poslednji stih govori o prijateljstvu Izraela i Egipta koje je usledilo nakon Kemp Dejvida.

Sam animozitet prema Libanu, Libiji, Iranu i Siriji se može dovesti u vezu sa jevrejsko-američkim poreklom autora pesme Skota Ijana. Ceo S.O.D.-ov album *Speak English or Die* izdat 4. jula 1985. godine napisan je u znaku političkih nekorektnosti. Da je album objavljen danas, članovi benda S.O.D. bi verovatno bili razapeti na krst zbog svojih tekstova. Tekstovi su osmišljeni kao provokacija koja nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Međutim, pošto je S.O.D.-ova popularnost eksplodirala 1990-ih, bend je snimio pesmu „We All Bleed Red“ sa potpuno drugačijim tonom u odnosu na „Fuck the Middle East“:

„America the melting pot of nationalities/ Polacks hate the Greeks who hate the Lebanese/ Christian killing protestants in the name of Christ/ Israel and Palestine think they're both right/ Muslims who hate everyone, there's

³⁵⁶ G. Skoll, *Globalization of American Fear Culture: The Empire in the Twenty-First Century*, New York 2016, 123.

³⁵⁷ H. Gregg, *Reagan and Terrorism*, u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 371.

³⁵⁸ Skoll, *Globalization of American Fear Culture*, 122.

³⁵⁹ H. Gregg, *Reagan and Terrorism*, u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 360.

³⁶⁰ „Fuck the Middle East“, S.O.D. – *Speak English or Die* (1985)

³⁶¹ J. Meriwether, *Reagan and Africa* u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 390.

³⁶² J. Winkler, *Reagan and the Military*, u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 174.

no time for you/ Bhuddist seeking higher grounds, wake the fuck up you too/ people are so ignorant why can't they understand/ we all bleed red, we're all one man, we all bleed red ".³⁶³

U Blind Illusion-ovoj pesmi „Blood Shower” primetna je averzija prema Bliskom istoku. Bliski istok je prikazan kao „kanibalistička zver” koja će pojesti Zapad/Amerikance. Pesma ujedno kritikuje verske ratove, a svetski lideri su nazvani „ludacima”:

„The Middle East will ride the beast/ They're preparing now, for the feast/ We watch them as we sleep/ Their menu is prepared/ It's you they want to eat/ The main course/ For the Holy War/ Blood Shower – Poison flower/ Madmen sitting in top of their towers/ rape the innocent until the final hour/ When they're the only one left to be devoured”.³⁶⁴

Blind Illusion-ova pesma „Vengeance is Mine” je kritika naftnih ratova. U poslednjoj strofi evidentan je strah od terorizma:

„Blood is thicker than water/ Land is worth more than gold/ Oil leads man to the slaughter/ Greed will eat at your soul/Terrorists threaten our streets/ So now they are mine fields/ All powers will be unleashed/ When killing is fashion we all must kill”.³⁶⁵

Tankard-ova pesma „Help Yourself” je kritika verskih ratova a religija je nazvana opijumom za „mase bez mozgova”. U prvoj strofi je spomenut Iračko-iranski rat. Druga strofa govori o religijskim sukobima širom sveta: Bejrut zbog građanskog rata muslimana i hrišćana, Belfast zbog sukoba katolika i protestanata (možda zbog IRE?) sukob Sikha i Hindusa:

„Holy Wars, insane crusaders/ Killing in the name of God/ Ayatollahs with machine guns/ Iraq, Iran must drown in blood/ Beirut, Belfast, Sikhs and Hindus/ Everywhere you look today/ Messages of all religions/ lead their followers astray”.³⁶⁶

Savatage-ova pesma „Of Rage and War” napisana je u hladnoratovskom diskursu. U njoj se provlače problemi trke u naoružanju, odnosno proliferacije i upotrebe NBH naoružanja, terorizam:

³⁶³ „We All Bleed Red“, S.O.D. – *Bigger than the Devil* (1999)

³⁶⁴ „Blood Shower”, Blind Illusion – *The Sane Asylum* (1988)

³⁶⁵ „Vengeance is Mine”, Blind Illusion – *The Sane Asylum* (1988)

³⁶⁶ „Help Yourself”, Tankard – *The Morning After* (1988)

„You got Lybia, You got the Russians/ You got civilian planes crushing to the oceans/ Airport full of terrorists/ Nazis, skins, anarchists/ When are they gonna learn” ?³⁶⁷

„Libija“ i „Rusi“ su spomenuti u negativnom kontekstu, Libija verovatno zbog terorizma a Rusi zbog obaranja aviona KAL 007. Treća strofa kritikuje trku u naoružanju:

„Every Country’s got the bomb/ The scientists are working on/ Chemical weapons to melt the flesh/ With no source of defense/ Shoot me, I’ll shoot you/ Like there’s nothing better to do/ who’s the loser in the end” ?

Poslednja strofa je kritika rata , a spomenut je Liban zbog građanskog rata:

„War broods in foreign lands/ Missles launch upon command/ Islam, Lebanon, what the hell is going on?/ Ambassadors, who say they try/ negotiating suicide?Are they prepared to face the end/ Of rage and war?”

Otmice i obaranja civilnih aviona su bile učestala pojava 1980-ih. Sacred Reich-ov omot za album *Ignorance*³⁶⁸ ilustruje sudar aviona. Centralna figura na omotu je taoc sa povezom na očima. Međutim, ovaj omot nije vezan za konkretni istorijski događaj u tekstovima pesama već pomenutog albuma. Ilustracija je možda inspirisana Abu Nidalovom otmicom aviona Pan Am leta 73 25. decembra 1986. godine (mada je to samo jedna od mnogih otmica aviona koje su prethodile izlasku albuma).³⁶⁹ Terrorizer-ov omot za album *World Downfall*³⁷⁰ između ostalog, prikazuje talačku krizu i mudžahedine/teroriste naoružane do zuba. Evildead-ova pesma „Future Shock” sumira mnoge aktuelne probleme Hladnog rata i 1980-ih. Za ovo poglavlje bitna je prva strofa tj. reference o Iran-kontra aferi, talačkoj krizi i bombaškim napadima:

„The seventies was Watergate, Three Mile Island tragic fate/ The eighties, we build our A.R.M.S., public scandals in Iran” U pesmi se spominje talačka kriza i otmica aviona “Another bombing, another highjack/ We’ll never get our hostages back, brutal murders till the end”.³⁷¹

Otmica aviona i averzija prema Libiji najverovatnije su komentar na otmicu aviona Pan Am leta 103 od strane Gadafijevih terorista u Lokerbiju, u Škotskoj 1988. godine.³⁷² Pesma takođe sadrži averziju prema državama Avganistana i Libije:

³⁶⁷ „Of Rage and War”, Savatage – *Gutter Ballet* (1989)

³⁶⁸ Sacred Reich – *Ignorance* (1987)

³⁶⁹ H. Gregg, *Reagan and Terrorism*, u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 366.

³⁷⁰ Terrorizer – *World Downfall* (1989)

³⁷¹ „Future Shock”, Evildead – *Annihilation of Civilization* (1989)

³⁷² H. Gregg, *Reagan and Terrorism*, u Johns, *Companion to Ronald Reagan*, 366.

„A Call to Arms/ won't happen here/ With Afghanistan and Lybia/ Nuke 'em all, make 'em glow”!

Exodus-ova pesma „Corruption“ je kritika američkog sistema. Za ovo poglavlje, referentna je prva strofa. Osim korupcije, drogiranja, televangelizma spomenuto je i prodavanje oružja „smeću sa Bliskog istoka“:

„The Lowest form of life, that's crawling our streets, from seedy dope pushers to the politicians we meet/
The sorry religious vomit that infests in our TV, the weapons that we sell to the trash in Middle East”.³⁷³

Nejasno je na koga se odnosi poslednji stih. Možda je reč o Iran-kontra aferi ili je pak ta kritika uperena prema svim tadašnjim američkim saveznicima na Bliskom istoku (Egipat, Avganistan, Kuvajt, Turska, Izrael, Saudijska Arabija). Irak je isključen kao opcija jer je Irakgejt afera izašla na videlo nešto kasnije.

Sanctuary-jeva pesma „Future Tense” ujedno kritikuje verske ratove, medijsko ispiranje mozga, korupciju:

„What do you see on the news when you watch TV?/ War in the name of god, or a playground killing spree?/ Politicians promise you the world, and a preacher cries/ All he ever wanted was your money, and a bitch on the side/ What went wrong? Did society twist him”?³⁷⁴

U spotu za istoimenu pesmu bend svira pored ogledala koje prikazuje užase svakodnevnice. Spot je nastao u vreme Zalivskog rata, pa se na ogledalu mogu videti tenkovi i vojnici u pustinji. Od političara prikazani su Ričard Nikson, Sadam Husein, Adolf Hitler, Džon Kenedi, Margret Tačer i Džordž Buš Stariji. Ubačen je i snimak katastrofe u Ramštajnu iz 1988. godine po kojoj je nemački industrial metal bend Rammstein uzeo ime. Bridž pesme uperen je protiv američkog intervencionizma:

„What do you think they will say when they look back on this?/Where the eighties just a time of spoiled innocence? We leave our legacy like dust in the sands of time/ Let's hope the seeds that we plant can carry the weight of our crimes”.

Dok Vorel Dejn peva ove stihove, ogledalo prikazuje sastanak Margaret Tačer i Buša Starijeg u Aspenu, u Koloradu, (2. avgust 1990. godine) na dan iračke invazije na Kuvajt. Tekst

³⁷³ „Corruption”, Exodus – *Fabulous Disaster* (1989)

³⁷⁴ „Future Tense”, Sanctuary– *Into the Mirror Black* (1990)

ove pesme je suštinski kritika američkog društva. Spot je ekranizovao antiratnu poruku zbog operacije „Pustinjski štit” i rata sa Irakom koji je bio na pomolu. Nažalost, datum objavljivanja spota je nepoznat ali je evidentno da je on nastao nakon Sadamove invazije na Kuvajt.

Evildead-ova pesma „Welcome to Kuwait” govori o sankcijama Iraku, operacijama „Pustinjski štit” i „Pustinjska oluja”. U pesmi, Irak je prikazan kao Vavilon, kao zver koja dolazi sa istoka:

„Living on a borrowed time/ Sanctions will never work/ Defending the oil fields/ In operation “Desert Schield/ Life seems to reveal a story/ Taken from the book of the old/ Babylon reincarnates/ A million souls praise the false one/ The beast will rise from the east/ Bringing forth atrocity”.³⁷⁵

U pesmi se spominju međunarodne sankcije Iraku zbog invazije na Kuvajt kao i strateško bombardovanje Iraka. Poslednja strofa govori o služenju vojnika u Zalivskom ratu. Po svemu sudeći, pesma je napisana iz proameričkog ugla:

„From the lord’s creation/ The abomination/ Economic warfare/ The revelation/ Welcome to Kuwait./ Strategic bombardment/ Surgical assault/Strategic bombardment/ Operation “Desert Storm/ No peaceful resolution sighted/ More Soldiers – Tour of Duty/ A time to test our weapons/ And strenghten our economy”.

Slayer-ov spot za pesmu *Seasons in the Abyss*³⁷⁶ pokazuje na koji način je američka vojska prepoznala mogući uticaj hevi metal bendova na svoje trupe ali i potencijalnu propagandnu vrednost samih muzičkih spotova. Naime, vojska je preko Slayer-ovog producenta Rick Rubin-a pozvala bend da snimi spot u Egiptu. Bend je stigao u Egipat decembra 1990. godine i „pričao je sa vojnicima” koji su služili u toj zemlji. Rik Rubin, šef Def Jam Recordings je 13. februara 1991. godine prilikom promocije spota izjavio: „Sprovode se vojne vežbe, vode se diplomatski pregovori, prave se bunker i a Slayer je snimao spot usred svega toga”.³⁷⁷ Na pitanje Riki Rahmana, voditelja MTV Headbanger’s Ball-a zašto je bend snimio spot u tom trenutku, gitarista Keri King je odgovorio uz smeh: „Zbog politike“.

³⁷⁵ „Welcome to Kuwait”, Evildead – *The Underworld* (1991)

³⁷⁶ Slayer, *Seasons in the Abyss* (1990), r. Marcus Blunder

³⁷⁷ „Slayer Reflects on “Seasons in the Abyss” Egyptian Video odyssey”

<<https://www.rollingstone.com/music/music-features/slayer-reflect-on-seasons-in-the-abyss-egyptian-video-odyssey-191098/>> (15. avgust 2019.)

Spot je snimljen na platou Gize i u njemu se mogu videti piramide i Sfinga. Propagandni deo spota je prikaz mudžahedinkih konjanika sa turbanima koji nose krst i rukom pozivaju gledaoce da ih prate. Spotom je trebalo da se dokaže da su i muslimani spremni da ratuju za „krst“, odnosno na strani SAD-a protiv Iraka. Sam lik mudžahedina predstavlja arapske saveznike SAD-a na Bliskom istoku poput Egipta, Kuvajta i Sadijske Arabije, odnosno jedne od glavnih aktera u operaciji „Pustinjski štit“. Ovo je klasičan primer upotrebe meke moći u pop kulturi od strane vojske. Da je takav spot snimljen danas, CNN bi verovatno brujaao uz naslov: „Slayer je okružen teroristima!”³⁷⁸

Mudžahedini kao borci za slobodu su prikazani i u filmu *Rambo III* (1988). Ovaj film je nesumnjivo odigrao mnogo veću propagandnu ulogu u odnosu na spot *Seasons in the Abyss*. Tema filma je sovjetska invazija na Avganistan. Mudžahedini su „dobri momci“ jer su bili topovsko meso naoružano i finansirano od strane SAD-a u proksi ratu protiv komunizma.

Slayer je bio toliko popularan među američkom vojskom da je za vreme operacije „Pustinjska oluja“ dobijao čak 20% pisama od vojnika sa fronta.³⁷⁹ Ovome je doprinelo i to što je u emisiji *Headbanger's Ball – On the Road* (1991) Slayer promovisao vojsku. Bend je intervjuisan u Njujorku sa nosačem aviona USS Interpid u pozadini ali i pred parčedom berlinskog zida. Nakon puštanja spota *Seasons in the Abyss* intervju se nastavlja na M60 Patton tenku. Voditelj emisije Riki Rahman podseća da je taj tenk korišćen u Zalivskom ratu. Takođe, deo intervjua je snimljen i na samom nosaču aviona USS Interpid ali i ispred Lockheed-ovog SR-71 Blackbird aviona. Gitarista Keri King opisuje Blackbird kao „špijunski avion Cije“. Ovaj intervju je dobar primer koji pokazuje kako vojska i mediji eksploatišu hevi metal u propagandne svrhe (u ovom slučaju, trijumf u Zalivskom ratu).

Klintonova spoljna politika svodila se na niz supermenskih humanitarnih intervencija poput onih u Somaliji, Sudanu, Jugoslaviji i Iraku. Bombardovanje Iraka u više navrata (1993; 1996; 1998. godine) i uvođenje sankcija stvorilo je humanitarnu katastrofu. Sekretar stejta Madelin Olbrajt izjavila je da je smrt 500 000 iračke dece kao posledice sankcija opravdano. Programom nafta za hranu i lekove Irak je bio spašen od totalne humanitarne katastrofe.

³⁷⁸ Ironično je da je režiser spota *Seasons in the Abyss* snimio gotovo identičan spot sa mudžahedinskim konjanicima za pop pevačicu: Shania Twain – *The Woman in Me (Needs the Man in You)*.

³⁷⁹ J. Pieslak, *Sound Targets: American Soldiers and Music in the Iraq War*, Bloomington IN, 3.

Amerika je 1997. godine prodavala više oružja nego sve zemlje sveta zajedno. „Projektom za novi američki vek“ (PNAC) stvoren je „novi“ spoljnopolitički konsenzus. Članovi PNAC-a bili su državni sekretar Donald Ramsfeld, podpredsednik Dik Čejni, zamenik ministra odbrane Pol Volfovic i dr.³⁸⁰ Ova grupa neokonzervativaca zalagala se za militarizam, aktivniju spoljnu politiku i promenu režima u Iraku. Oni su smatrali da Klinton ne ulaže dovoljno novca u vojsku.

Devedesetih je došlo do jačanja Al Kaide. Bin Laden je 1996. godine preneo svoj štab iz Sudana u Avganistan, a samo godine kasnije objavio je fatvu u kojoj je rekao da su SAD počele rat protiv Boga i njegovog proroka Muhameda te je zato dužnost svakog muslimana da ubija Amerikance svuda po svetu.³⁸¹ Al Kaida je 1998. godine u bombaškim napadima napala američku ambasadu u Najrobiju i u Keniji i u Dar es Salamu u Tanzaniji. Klintonova administracija je odgovorila bombardovanjem Al Kaidinih štabova u Avganistanu i bombardovanjem sudanske fabrike lekova za koju je Cija smatrala da je reč o fabrici hemijskog naoružanja. Zatim, 2000. godine uhapšen je jedan od pripadnika Al Kaide koj je želeo da se raznese na los anđeleskom aerodromu.³⁸² Iste godine, Al Kaida je onesposobila američki razarač „Cole“ usidren blizu Jemena.

Jedan od najpopularnijih ali i politički najaktivnijih bendova 1990-ih i kasnije bio je System of a Down (Glendejl, Kalifornija). Svi članovi benda su jermenskog porekla što ih je izdvojilo od ostalih hevi metal bendova. Jermenski uticaj je prisutan i u muzici i u tekstovima SOAD-a. Pevač Serdž Tankijan i bubnjar Džon Dolmejan su rođeni u Bejrutu.³⁸³ Njihove porodice su pobile iz Libana 1975. god. zbog izbijanja građanskog rata i doselile su se u Ameriku. Ovo je važan detalj za istoriju benda pošto su Serdž i Džon još kao deca osetili razornu moć bombi.

SOAD je od početka svoju muziku koristio kao oruđe za širenje svesti o Jermenskom genocidu iz 1915. godine u kome je Otomansko carstvo ubilo 1,5 miliona Jermena. Od samog starta, SOAD se borio za ratifikovanje Rezolucije 596 za priznavanje Jermenskog genocida.³⁸⁴ SAD nikada nisu priznale ovaj genocid jer je Turska tada bila njihov glavni saveznik na Bliskom istoku. SAD su 1997. godine Turskoj prodale najveći kontigent oružja, veći nego u periodu između

³⁸⁰ W. Hartung, *Prophets of War: Lockheed Martin and the making of the Military-Industrial Complex*, New York 2011, 186.

³⁸¹ Шульцингер, *Америчка дипломатија*, 379.

³⁸² B. Myers, *System of a Down: Right here in Hollywood*, Shropshire 2006, 380.

³⁸³ *Isto*, 12.

³⁸⁴ *Isto*, 111.

1950-1983. godine. Turska je to oružje upotrebila u ratu protiv Kurda koji je za posledicu imao 2 do 3 miliona kurdskih izbeglica.³⁸⁵

SOAD se u pesmi „P.L.U.C.K.“ osvrće na problem Jermenskog genocida:

„A whole race genocide/ Taken away all of our pride/ A whole race genocide/ Taken Away, watch them all fall down!” “The plan was mastered / and called genocide/ (Never want to see you around)/ Took all the children/ and then we died (Never want to see you around)/ The few that remained/ were never found/ (never want to see you around)/ All in a system, down”!³⁸⁶

Za vreme SSS turneje (Slayer, Sepultura, System of a Down) bend je bio stavljen pred dilemu treba li svirati u Turskoj ili ne, ali je na kraju odbio da svira plašeći se hapšenja.³⁸⁷ Bend je novembra 2000. godine održao humanitarni koncert u Los Angelesu za Jermenski nacionalni komitet u Americi pod nazivom „Duše: benefit za priznavanje Jermenskog genocida i prestanak zločina protiv čovečnosti“.³⁸⁸

SOAD u pesmi „War?“ govori o apsurdnom ratu. U knjižici eponimnog albuma, SOAD obrazlaže: „Prvo smo se borili protiv nevernika u ime religije, onda protiv komunizma, a sada u ime rata protiv droge i terorizma. Naši izgovori za globalnu dominaciju se uvek menjaju“. Ova izjava je od velike važnosti jer daje čistu sliku o pozadini teksta „War?“. Država nacionalne bezbednosti je koristila komunizam kao izgovor za svoje intervencije i basnoslovna vojna ulaganja. Rat protiv droge i terorizma su fraze često korišćene za vreme Reganove, a posebno Klintonove administracije.³⁸⁹ Američki vojno-industrijski kompleks je u pesmi prikazan kao krstaš koji se bori protiv nevernika na Bliskom istoku:

„Dark is the light/ The man you fight/ With all your prayers, incantations/ Running away, a trivial day/ Of judgement and deliverance/ To whom was sold, this bounty soul/ A gentile or a priest? Who victored over, the Seljuks/ When the Holy land was taken?/ We will fight the heathens! We will fight the heathens”!³⁹⁰

³⁸⁵ Chomsky, *The New War Against Terror* u delu U. Linke, *Cultures of Fear*, 29.

³⁸⁶ „P.L.U.C.K.“, System of a Down – *System of a Down* (1998)

³⁸⁷ Myers, *Right here in Hollywood*, 87-88.

³⁸⁸ *Isto*, 112.

³⁸⁹ Rat protiv droge i terorizma su jedni od glavnih eksponenata kulture straha u knjizi sociologa Beri Glasnera. Glasner ističe da je strah od droge glavna strepnja Amerikanaca 1990-ih, uprkos činjenici da je korišćenje opijata za vreme Klintonove administracije spalo na istorijski minimum.

³⁹⁰ „War?“, System of a Down, *System of a Down* (1998)

Serdž objašnjava da se stih „we don't talk anymore of war“ ne osvrće na ratove iz prošlosti, već n to da nismo ni svesni mnogih ratova koji se odvijaju pred našim očima.³⁹¹ U sledećoj strofi bogatstvo je glavni razlog za pljačkaški pohod korporacija i vojno-industrijskog kompleksa na Bliskom istoku:

„Was it the riches, of the lands/ Powers of bright darkness/ that led the noble to the East/ to fight the heathens”?

Poslednji deo pesme o izgovoru koji je neophodan „međunarodnoj bezbednosti” da ubije „čoveka“ a ovaj izgovor mora biti odobren od boga:

„We must call upon our bright darkness/ Beliefs, they're the bullets of the wicked/ One was written on the sword/ For you must enter a room to destroy it/ International security/ call of the righteous man/ Needs a reason to kill a man/ History teaches us so/ The reason he must attain/ must be approved by his god/ His child, partisan brother of war”.

„Pravični čovek” koji zove „međunarodnu bezbednost” možda aludira na Bila Klintona koji želi da dobije opravdanje za rat protiv Sadama Huseina ili Bin Ladena. U pesmi je prikazana eufemistička borba svetla i tame, dobrih i loših momaka. „Dobri momci” su predstavnici „jarke tame”.³⁹²

Jedanaesti septembar i Rat protiv terora

Jedanaesti septembar 2001. godine, odnosno teroristički napad na Kule bliznakinje u Njujorku, nesumnjivo je jedan od najvažnijih događaja u poslednjih 20 godina. U napadima je poginulo oko 3000 ljudi. Za ovaj događaj optuživana je teroristička organizacija Al Kaida, predvođena Osamom bin Ladenom. Međutim, oficijalni narativ negira učešće Saudijske Arabije kao i činjenicu da je Bin Laden preko Cije obučavao avganistanske teroriste protiv Sovjeta 1980-ih. Bušova administracija je objavila „Rat protiv terora” koj traje i dan danas. Njime je omogućena permanentna militarizacija i intervencije širom sveta.³⁹³

Bušov „Rat protiv terora” se zasniva na propagandnom narativu sukoba civilizovanog sveta i varvara koji je npr. zastupljen u filmu Olivera Stouna *Alexander* (2004). Nakon 11. septembra

³⁹¹ Myers, *Right here in Hollywood*, 77.

³⁹² Demo verzija pesme „War?” nastala je 1997. godine tj. u isto vreme kada su se neokonzervativci PNAC-a zalagali za veća vojna ulaganja i promenu režima u Iraku. Tekst ove pesme upravo govori o ovim stremljenima.

³⁹³ Skoll, *Globalization of American Fear Culture*, 18.

je stvorena protivteroristička država, koja je praktično unapređena verzija države nacionalne bezbednosti. Odmah zatim, usledila je propaganda po kojoj teroristi mrze Amerikance zbog njihovih sloboda i načina života.³⁹⁴ Podpredsednik Dik Čejni uveo je doktrinu jednog procenta, po kojoj je Americi bilo omogućeno da interveniše vojskom čak i ukoliko je bezbedonosni rizik gotovo ravan nuli. Devet dana nakon napada u Njujorku, PNAC je u otvorenom pismu Bušu zagovarao uništenje Al Kaide, bin Laden a ali i rat protiv Iraka uz sprovođenje mera protiv Irana, Sirije, Libana i Palestinaca.³⁹⁵

Uvođenjem Patriotskog zakona 26. oktobra 2001. godine, Amerika je postala totalitaristička distopija. Ovaj zakon omogućio je prisluškivanje miliona američkih građana. Bezbedonosnim agencijama omogućeno je da bez sudskog naloga privode i muče osumnjičene koje smatraju za teroriste. Nuclear Assault-ov stih „We become the enemy when freedom dies for security”³⁹⁶ je relevantniji više nego ikad.

„Rat protiv terora” je eufemizam, jer je svaki rat teror. Jedanaesti septembar je obezbedio SAD-u novu ulogu globalnog policajca. Po svemu sudeći, SAD su u Ratu protiv terora postale zmija koja je samu sebe ugrizla za rep. Ime operacije invazije na Irak je prvobitno glasilo „Operation Iraqi Liberation“ (OIL) ali je promenjeno u „Operation Iraqi Freedom“ kako stvar ne bi bila previše očigledna.

U članku „*Terrorized by War on terror*” Bžežinski ističe da je fraza „Rat protiv terora” stvorila kulturu straha.³⁹⁷ On kritikuje Bušovu administraciju jer je „rat protiv terora” postala pogubna mantra po „američku psihi, američku demokratiju i status SAD-a u svetu”. On čak smatra da ta fraza nema značenje jer nije vezana niti za geografsku oblast, niti za neprijatelje.

U članku, Bžežinski podvlači da terorizam nije neprijatelj nego način ratovanja koji se sastoji iz političkog zastrašivanja i ubijanja nenaoružanih ljudi. On ističe da je ponavljanje fraze uticalo samo na jednu stvar – stvaranje kulture straha: „Strah pomaže razumu, intenzivira emocije i omogućava demagoškim političarima da mobilišu javnost radi sprovođenja politike koju

³⁹⁴ Skoll, *Globalization of American Fear Culture*, 43.

³⁹⁵ Rampton, *Weapons of Mass Deception*, 49.

³⁹⁶ „When Freedom Dies”, Nuclear Assault – *Handle with Care* (1989)

³⁹⁷ „Terrorized by 'War on Terror'”, <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/23/AR2007032301613.html?noredirect=on>> (6. avgust 2019.)

zastupaju”. Bžežinski smatra da kongres nikada ne bi odobrio napad na Irak da nije postojala psihološka veza između 11. septembra i oružja masovnog uništenja. „Kako bi opravdala „rat protiv terora” administracija je stvorila lažni istorijski narativ koji može da postane samoispunjujuće proročanstvo”.³⁹⁸

Bivši savetnik za nacionalnu bezbednost podvlači da je Al Kaida minorna pretnja u odnosu na prave pretnje sa kojim se sukobio SAD (nacizam i SSSR). Bžežinski upozorava da bi SAD mogla da se zaglavi u produženim ratovima protiv „Iraka, Irana, Avganistana i možda Pakistana.” On smatra da kultura straha ima sopstveni život i da utiče na demoralizaciju Amerikanaca. Po njemu, Amerika je podeljena, nesigurna i veoma sklona panici od novih terorističkih napada. „To je posledica petogodišnjeg ispiranja mozga po pitanju terora”. On ističe da takvo zastrašivanje potkrepljeno bezbednosnim merama, masovnim medijima i zabavnom industrijom dobija sopstveni momentum.

Bžežinski podvlači da „eksperti za terorizam” ubeđuju javnost u postojanje pretnje kako bi opravdali sopstveno postojanje. Ovo zastrašivanje se svodi na prikazivanje potencijalnih meta terorističkih napada, a po svemu sudeći meta je sve što se mrda ili što je od vitalnog značaja za funkcionisanje države. Bžežinski navodi da je kongres 2003. godine izašao sa listom od 160 potencijalnih mesta koje bi mogli da napadnu teroristi. Kako je vreme odmicalo u „Ratu protiv terora”, povećavao se i broj meta: krajem 2003. godine – 1849 meta, krajem 2004. godine 28,360 i krajem 2005. godine 77,769 meta. Do 2007. godine broj meta se podigao na 300 000. Kultura straha je širena putem „poreza na strah” tj. preko bezbedonosnih provera na aerodromima. Bžežinski ističe da se na ovakve bezbedonosne provere troše milioni dolara i da se u isti mah uvodi „opsadno stanje”.

Bivši Karterov državni sekretar upozorava da masovni mediji koriste apokaliptične scenarije jer oni privlače publiku, dok „eksperti za terorizam” legitimišu „apokaliptičnu viziju kojom se hrani američka javnost”. „Zato je i došlo do porasta programa sa „bradatim teroristima” u ulozi glavnih negativaca. Njihov efekat na javnost je takav da potkrepe osećanje nepoznate ali vrebajuće opasnosti za koju kažu da sve više pretili životima svih Amerikanaca”. Bžežinski zatim

³⁹⁸ „Terrorized by 'War on Terror'”, <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/23/AR2007032301613.html?noredirect=on>> (6. avgust 2019.)

nastavlja o stigmatizaciji muslimana u zabavnoj industriji (o čemu je bilo reči u prethodnom poglavlju).³⁹⁹ Naravno, to je uticalo na povećanje islamofobije u SAD-u.

Upravo u vreme invazije na Irak, javlja se pojam „militainment“ koji u prvi mah ukazuje na militarizaciju medija i društva.⁴⁰⁰ Digitalizovanim prikazom američke ratne mašinerije u medijima postignut je efekat „šokiranja i divljenja“ koji veliča rat i vojsku ali u potpunosti isključuje prikaz civilnih žrtava ili poginulih američkih vojnika.⁴⁰¹ U isto vreme se javljaju i propagandne video igre poput *Battle of 73 Easting* u kojoj igrači vode rat protiv Iračana.⁴⁰² Sam pojam „militainment“ ne mora da bude ograničen samo na masovne medije, već i na pop kulturu (film, strip, muzika) pošto se kroz zabavu propagira militarizam.⁴⁰³ Filmovi su oduvek bili odlično sredstvo za regrutaciju, ali su tu ulogu preuzele i video igre.⁴⁰⁴ Kada na sve to dodate mučenje ispitanika hevi metalom i dečijim pesmama⁴⁰⁵ i nadzorničku državu (surveillance state) shvatićete da ajzenhauerovski pipci vojno-industrijskog kompleksa permanentno utiču na svakodnevni život i da su se uvukli u sve pore društva, bilo da je reči o politici, kulturi, nauci ili zabavnoj industriji.

Rat protiv terora je podelio američku javnost ali i hevi metal. Neki bendovi su podržavali američke intervencije dok su ih neki prozreli. Mnogi bendovi su postali deo vojno-režimske propagande. Neki su čak podržali to što se njihova muzika koristi za mučenje ispitanika dok su se neki bendovi oštro protivili tome. Ako su devedesete predstavljale finansijsku krizu za mnoge bendove, Rat protiv terora je stvorio moralnu krizu u hevi metalu (prvenstveno zbog propagande i povinovanja sistemu, bilo da je reč o Bušovoj, Obaminoj ili Trampovoj administraciji).

Kritika američkog intervencionizma u hevi metalu

Antiratno raspoloženje bilo je prisutno u mnogim evropskim državama. Prema anketi iz januara 2003. godine, protiv rata bilo je: 82% mađarskih, 80% španskih, 79% danskih, 73% italijanskih, 67% čeških i 63% poljskih ispitanika.⁴⁰⁶ Američki intervencionizam (Avganistan,

³⁹⁹ Str. 53.

⁴⁰⁰ D. Schechter, *Embedded: Weapons of Mass Deception: How the Media failed to cover the War on Iraq*, New York 2003, 18.

⁴⁰¹ Schechter, *Weapons of Mass deception*, 126.

⁴⁰² Nick Turse, *The Complex: How the Military Invades our Lives*, Croydon 2009, 132-133.

⁴⁰³ Turse, *The Complex*, 100.

⁴⁰⁴ Isto, 120. Čak 30-40% regruta je vrbovano preko video igara.

⁴⁰⁵ Pieslak, *Sound Targets*, 86.

⁴⁰⁶ Rampton, *Weapons of Mass Deception*, 118.

Irak) je oštro kritikovan od strane hevi metal bendova. Majkl Mur je režirao spot za SOAD-ovu pesmu *Boom!*⁴⁰⁷ U ovom spotu su prikazane najveće mirovne demonstracije na svetu. Ironično je da je MTV odbijao reklame antiratnog pokreta.⁴⁰⁸ SOAD-ov spot nije bio izuzetak.⁴⁰⁹

Tekstom je napomenuto da je „10 miliona ljudi u preko 600 gradova širom sveta učestvovalo u najvećim mirovnim demonstracijama na svetu. Pošto smo odabrali mir umesto rata, mi smo bili tamo”. Spot sadrži snimke ljudi sa demonstracija (15. februar 2003. godine) koji su iskazali svoje nezadovoljstvo prema predstojećoj invaziji na Irak. U spotu su pobrojani protesti u gradovima širom sveta sa brojem demonstranata. U jednom od kadrova prikazana je lutka Džordža Buša sa natpisom „korporativni gangster”. Gledaoci su obavešteni da je samo jedno dete kongresmena učestvovalo u ratu, da je Pentagon pre rata pripremio 77 000 vreća za leševe, da se broj civilnih žrtava procenjuje na 500 000, da iračke zalihe nafte vrede 4 triliona dolara, da je Haliburton⁴¹⁰ dobio ugovor po kome bi obnovio iračka naftna polja, da na svakih sat vremena umre 4000 dece od gladi, da je rat procenjen na 200 milijardi dolara. Zatim, da jedno od šestoro dece u SAD živi u siromaštvu, da SAD razmatra nuklearni napad na Irak i da UN upozorava da 10 miliona iračke dece može da se suoči sa glađu.

Spot se završava snimkom malog Iračanina na biciklu koji se može videti u filmu *Fahrenheit 9/11*. U spot je ubačen i insert podvodnog nuklearnog testa (Test „Baker“ iz 1946. godine) kao i animirani deo u kome Džordž Buš, Toni Bler, Sadam Husein i bin Laden jašu nuklearne rakete koje gađaju znak mira. Jahanje nuklearne bombe kao motiv je verovatno inspirisan Kjubrikovim filmom *Dr. Strangelove* (1964). U spot su ubačene brojne izjave nezadovoljstva od strane običnih ljudi, među njima i jednog vijetnamskog veterana i sestre američkog marinca. Ono što izaziva jaku emotivnu reakciju u spotu jesu scene iračke dece. Tekst pesme „Boom!” kritikuje korporativni sloj i konzumerizam:

„Overbearing advertising/ God of consumers/ And all your crooked pictures looking good/ Mirrors filtering information through public eye/ Designed for profit sharing/ Your neighbour, what a guy”.⁴¹¹

⁴⁰⁷ System of a Down – *Boom* (2003), r. Michael Moore

⁴⁰⁸ Rampton, *Weapons of Mass Deception*, 172.

⁴⁰⁹ „THE POP LIFE; MTV is wary of Videos on War” <<https://www.nytimes.com/2003/03/26/arts/the-pop-life-mtv-is-wary-of-videos-on-war.html>> (15. avgust 2019)

⁴¹⁰ Haliburton je naftna korporacija čiji je bivši šef bio Bušev podpredsednik, Dik Čejni, između 1995-2000 godine.

⁴¹¹ „Boom“, System of a Down – *Steal this Album!* (2002)

Refren je uperen protiv rata:

„Boom! Boom! Boom! Boom!/ Everytime you drop the bomb/ You kill the god, your child has born”.

Poslednji deo pesme je kritika globalizacije, korporativizma i rata:

„Modern globalization/ Coupled with condemnations/ Unnecessary death/ Matador corporations/
Puppeting your frustrations with the blinded flag/ Manufacturing consent is the name of the game/ The bottom line
is money, nobody gives a fuck/ 4000 hungry children leave us per hour from starvation/ While billions are spent on
bombs, creating death showers”!

Spot *Amerika*⁴¹² nemačkog benda Rammstein nastao je godinu dana nakon invazije na Irak. Tema spota i same pesme je kritika amerikanizacije i američkog intervencionizma. Članovi benda sviraju u astronautskim odelima. U jednom trenutku, klavijaturista benda pridržava američku zastavu. Na taj način bend ismeva američko sletanje na mesec. Jedan od kadrova prikazuje muslimana koji se moli na strani naftne rafinerije. Dakle, nafta je u spotu predstavljena kao božanstvo. Na samom kraju spota, bend igra oko američke zastave a zatim su prikazani i Indijanci koji igraju ratni ples oko totema. Kada je amerikanizacija u pitanju, prikazani su crnci koji jedu picu, Sikh koji puši laki strajk cigaru, afrička deca kojoj deda mraz daje koka kolu, budisti koji jedu hamburgere i piju gazirani sok i musliman koji pre molitve skida najk patike.

U pesmi, Amerika je prikazana u negativnom kontekstu, kao kolovođa koj uči i tera druge da plešu i hodaju:

„When we dance, I want to lead/ when you turn yourself alone, let us control you a little bit/ I'll show you
how to walk right/ We create a lovely round dance/ The freedom plays from all violins/ Music comes from White
House/ And in front of Paris stands Mickey Mouse”.⁴¹³

Naravno, Bela kuća se uz pesmu mira priprema za ratne intervencije širom sveta. U drugoj storfi, svi moraju da igraju američki ples, hteli to oni ili ne:

„I know the very useful steps/ And I will protect you from missteps/ And who does not want to dance at the
end/ Does not know he must dance/ We create a lovely round dance/ I will show you the direction/ To Africa comes
Santa Claus/ And in front of Paris stands Mickey Mouse”.

⁴¹² Rammstein – *Amerika* (2004), r. Joern Heitmann

⁴¹³ „Amerika“, Rammstein – *Reise, Reise* (2004). Pesma je na nemačkom ali je ovde korišćen engleski prevod.
<https://genius.com/Genius-english-translations-rammstein-amerika-english-translation-lyrics>

Kritikovano je i američki san i percepcija Amerike kao obećane zemlje:

„We’re all living in America/ America is wonderful /We’re all living in America, America, America”.

U trenutku kada frontmen benda peva sledeće stihove: „This is not a love song/ this is not a love song/ I don’t speak a mother tongue” bend je maskiran u Indijance. Na krajnje sarkastičan način, bend podvlači da ovo nije pesma o ljubavi, već o ratu. Sam prikaz Indijanaca u spotu je komentar na njihovo istrebljenje od strane SAD. Ključni stih pesme je ujedno jedna od najoštrijih kritika američkog intervencionizma:

„We’re all living in America/ Coca Cola, sometimes war”.

Tema pesme „Scar Spangled Banner” benda Exodus je kritika američkog imperijalizma:

„Oh say can you fucking see/ The missiles fall like rain/ Bloody mountains, majesty/ dead bodies on the plane/ By the bombing’s eerie light/ see the crimson waves of red/ What so proudly they all fell/The twilight of the dead”.⁴¹⁴

U refrenu, SAD je nazvana „nasilnom“, „borbenom“ i „arogantnom“ (komentar na prekomorske invazije). Ona će kao takva živeti u bedi:

„America – the indifferent/ God shit its grace on me/ America – the arrogant/ The belligerent, will live in infamy/ We the people, for no people, secure the blessings of tragedy/ Do ordain we have established/ The scar spangled banner.”

U sledećoj strofi je „zemlja slobodnih i dom hrabrih” prikazan na sasvim drugi način:

„We pledge allegiance to no god, only to the blood/ Liberty is just a dream when dying in the mud/ This, the land of deceived, home of depraved/ Bombs they drop like falling leaves and the deadly flag still waves”.

U poslednjem delu pesme, prikazane su „prave boje” američke zastave koja je opisana kao sinonim za smrt i uništenje:

„Red, the beautiful color of blood, flowing like a stream/ White, the color of bleaching bones, lovely and obscene/ Blue, the bruising color of flesh, battered, ripped and torn/ And the colors of the flag of hate of violence

⁴¹⁴ „Scar Spangled Banner“, Exodus – *Tempo of the Damned* (2004). Pesma je igra reči američke himne („Star Spangled Banner”). Neophodno je napomenuti da je Exodus na albumu *The Atrocity Exhibition: Exhibit A* (2007) napisao dve pesme o Bliskom istoku iz dva različita ugla. Prva, „Children of Worthless God” je osuda islamskog fundamentalizma, dok je druga, „As it Was, as it Soon Shall be” kritika američke intervencije u Iraku. Naravno, članovi benda mogu da imaju različite političke poglede i to i te kako može da utiče na tekstove.

and porn/What you see, is what you get, you haven't seen the bloody trail yet/ I'm no patriot, just a hatriot, blood sport, my sure bet/ See the flag, get a body bag, salvation from a .44 mag/ Nothing's left, no one saved cause our goddamn motherfucking flag still waves".

Kritika terorizma i islamskog fundamentalizma u hevi metalu

Pored kritike američkog intervencionizma, učestali su i tekstovi koji kritikuju islamski fundamentalizam i terorizam. Stav prema bliskoistočnim državama, liderima i narodima je postao polarizovan. Jedanaesti septembar ali i teroristički napadi u Madridu 2004. godine, u Londonu 2005. godine, u Bostonu 2013 godine i Briselu 2016. godine uticao je na globalno otkazivanje turneja hevi metal bendova širom sveta. Teroristički napadi su doprineli uspostavljanju permanentnog vanrednog stanja.

Slayer-ov album *God Hates us All* objavljen je na dan terorističkih napada u Njujorku. Pesma „Disciple“ kritikuje „slepo verovanje“ svih religija ali govori i o činu terorizma i samoubistva koje bog ne želi da spreči:

„...You know it's true God hates this place/ You know it's true he hates this race/ Homicide-Suicide/ Hate heals, you should try it some times/ Strive for peace with acts of war/ The beauty of death we all adore/ I have no faith distructing me/ I know why your prayers will never be answered/ God hates us all"! ⁴¹⁵

Stih „strive for peace with acts of war“ ima dvojako značenje pošto može da se odnosi na „religiju mira“ koja strema u sveti rat ili pak može da se odnosi na američki intervencionizam. Sledeća strofa je krajnje apokaliptična i u njoj se spominje terorista koji bira sledeću metu:

„Pessimist, Terrorist targeting the next mark/ Global chaos feeding on hysteria/ Cut-throat, slit your wrist, shoot you in the back, fair game/ Drug abuse, self abuse, searching for the next high/ Sounds a lot like hell is speading all the time/ I'm waiting for the day the whole world fucking dies"!

Sledeća strofa govori o religiji kao virusu koje uništava čovečanstvo i bombašu samoubici koji sebi oduzima život:

⁴¹⁵ „Disciple“, Slayer – *God Hates us All* (2001)

„Man made virus infecting the world/ Self-destruct human time bomb/ What if there is no god would you think the fucking same/ Wasting your life in a leap of blind faith/ Wake the fuck up, can't ignore what I say/ I got my own philosophy”.⁴¹⁶

Slayer-ova pesma „Jihad” je inspirisana terorističkim napadima na Kule bliznakinje i napisana je iz perspektive teroriste:

„I have witnessed your death/ I've seen it many times/ Your tortured screams/ Your decrepid little mind/ A father's son/ With pathetic eyes that bleed/ Twins in the end/begin and let the brothers fall”.⁴¹⁷

Zatim sledi deo o ubistvu u ime boga i „nagrade” vernicima:

„I will see you burn alive screaming for your god/ I will hunt you down again for him/ God won't judge what I've done/ He crawls upon my feet/ A privileged pain/ Beneath buried are your dead/ On splintered bones I walk/ Sifting through the blood/ Besieged to fear/ Await the coming of the god/ I will watch you die again for him”.

Sledi i deo o kiši od krvi i mesa usled terorističkog napada kao i eksplicitni opis „svetih pravila” džihada:

„Blood is raining downward/ The stains reflect the sun/ Conquer, divide within/ Terrorize the mind/ I've seen the end it's yours/ Rosary in hand/ Your selfish flesh it melts/ Spilling from the sky/ War of holy principles/ I'm seeking god's help in your destruction/ Slit the throat of heathen man/ and let his blood dilute the water/ Bury your dead”.

Naredni stihovi su o 11. septembru:

„Fuck your god erase his name/ A lady weeps insane in sorrow/ I'll take his towers from the world/ You're fucking raped upon your deathbed”.

Poslednji deo pesme je inspirisan poslednjim govorom Muhameda Ate⁴¹⁸svojim „saborcima”:

„Be optimistic, happy and calm/ show no fear or anxiety/ Smile at the face of god/ and your reward will be eternity/ Holy warriors your patience will be justified/ Everything is for him/ You must not comfort the animal before you kill it/ Strike as champions at the heart of non-believers/ Strike above the neck and all extremities/ For

⁴¹⁶ Ova pesma nije uperena samo protiv islama, već i protiv hrišćanstva i ostalih religija o čemu svedoči poslednji deo pesme: „I never said I wanted to be a god's disciple/ I'll never be the one who blindly follows/ I'll never be the one who bears the cross/ Disciple”

⁴¹⁷ „Jihad”, Slayer – Christ Illusion (2006)

⁴¹⁸ Muhamed Ata je egipatski vođa al Kaidinih terorista koji se avionom zakucao u severnu kulu Svetskog trgovinskog centra 11. septembra 2001. godine.

it's a point of no return for Almighty God/ God will give victory to his faithful servants/ When you reach ground zero⁴¹⁹ you will have killed the enemy/ The Great Satan”!⁴²⁰

Spot *The Day that Never Comes*⁴²¹ benda Metallica ima krajnje propagandnu crtu. U njemu se eksploatiše strah od terorizma, ali i odaju počasti američkim veteranima na Bliskom istoku (radnja spota nije precizno locirana). Prvi deo pesme je melanholičan i u njemu je prikazano stradanje vojnika. U spotu, vojnici koji se voze pustinjom zaustavljaju svoj džip usled iznenadne eksplozije. Vojnici beže u zaklon, a jedan od njih je povređen. Ranjenog vojnika prenose u helikopter. Intenzitet muzike prati radnju u spotu. Tvrdi rifovi se podudaraju sa naoružavanjem vojnika i njihovim traganjem za neprijateljem. Vojnici uočavaju civila sa pokvarenim Jugom i kreću ka njemu sa punim naoružanjem. Oni upiru automatske puške u civila i naređuju mu da legne na zemlju.

U najdramatičnijoj sceni, vojnici su spazili ženu u feredži koja sedi u autu. Ona izlazi iz automobila sa rukama podignutim u vazduh, a vojnici je drže na nišanu. Jedan od vojnika daje znak da ostali spuste naoružanje. Dobročudni vojnici su popravili auto i pogurali ga. U poslednjem kadru, vojnik gleda u sunce i verovatno se zahvaljuje bogu što ih civili nisu razneli u vazduh. Američki vojnici u spotu prikazani kao umereni, složni, strpljivi i humani. Naoružanje, oprema vojnika, helikopter i džip su možda pozajmljeni od strane Pentagona za snimanje.

Spot za Nile-ovu pesmu *Call to Destruction*⁴²² je kritika uperena protiv ISIS-a, radikalnog islamizma i uništenja antičkih spomenika kulture u Mosulu i na Bliskom istoku.⁴²³ Korišćenjem inserta iz američkih nuklearnih testova iz operacija „Cue”, „Upshot-Knothole” i „Castle”, eksploatiše se strah od mogućeg ISIS-ovog posedovanja nuklearnog oružja, što se može nazvati

⁴¹⁹ „Nulta tačka“ je termin koji je u Hladnom ratu označavao epicentar detonacije nuklearne bombe. Nakon 11. septembra 2001. godine, ovaj termin je dobio sasvim novo značenje – epicentar eksplozije kod Kula bliznakinja u Njujorku. Na taj način, Bušova administracija je mitologizirala sam događaj, pridodajući mu razmere nuklearnog napada.

⁴²⁰ „Veliki Satana“ je pejorativni naziv za SAD upotrebljen od strane ajatolaha Homeinija 5. novembra 1979. godine, drugog dana talačke krize u Iranu. Slayer-ovi tekstovi nisu upereni samo protiv religijskog fanatizma. Tako na primer, u pesmi „American“ (2009) bend kritikuje američki intervencionizam i naftne ratove.

⁴²¹ Metallica – *The Day that Never Comes* (2008), r. Thomas Vinterberg

⁴²² Nile – *Call to Destruction* (2015), Nuclear Blast

⁴²³ U obaveštenju pred početak spota piše: „Ovaj muzički video sadrži snimke svakodnevnice koji ilustruju ludilo i besmisao rata kao tragične posledice sudara ideologija. Jedina svrha ovog klipa je da skrene pažnju na nečovečno uništenje spomenika kulture na Bliskom istoku. Ni Nile, ni Nuclear Blast ne zastupaju nikakvu političku niti religioznu agendu u ovom videu. Članovi benda Nile kao proučavaoci egipatske istorije su zabrinuti za očuvanje svih naroda naše šire globalne zajednice”.

propagandnom zamenom teza. Spot prikazuje varvarsko rušenje spomenika antičke, pre-islamske kulture u mosulskom muzeju ali i brojne ratne scene sa Bliskog istoka, sa ISIS-ovcima u glavnoj ulozi.

Pesma je inspirisana događajima iz 2012. godine, kada je saudijski šejk Ali Bin Said Al-Rabi'i zajedno sa islamskim sveštenstvom pozvao na uništenje egipatskih piramida - „simbola paganizma“. Bahreinski „šejk svih sunitskih šejkova“ i predsednik Nacionalne Unije Abu al-Latif al-Mahmud je pozvao egipatskog predsednika Muhameda Morsija da „uništi piramide i učini ono što Sahabi Amr bin al-As nije“ učinio 641. godine, kada su Arapi osvojili Egipat. ISIS-ovci su se odazvali „pozivu uništenja“ bahreinskom šejku nad šejkovima. Karl Sanders ističe da je veći deo teksta za pesmu „Call to Destruction“ sastavljen od citata Abu al-Latif al-Mahmuda. U pesmi se spominje poziv na uništenje piramida, uništenje paganskog hrama Ćabe od strane Muhameda, uništenje aleksandrijske biblioteke od strane Amr Ibn al-Asa 642. godine kao i odsecanje glave Sfinge. Zaista je čudno da bend Nile nije dobio pretnje smrću zbog svoje eksplicitne kritike islamskog fundamentalizma.

Sama pesma „Call to Destruction“ nastala je nakon niza turbulentnih dešavanja koja su uzdrmala svet. Sedmog januara 2015. godine članovi francuskog lista Čarli Ebdo su ubijeni od strane pripadnika Al Kaide zbog prikaza Alaha u jednoj od karikatura.⁴²⁴ Iste godine, albanski UČK teroristi su se 9-10. maja sukobili sa makedonskom policijom u Kumanovu. Pretnja od terorističkih napada se osećala u vazduhu. Ovo je uticalo na povećane mere bezbednosti na koncertima. Na Judas Priest-ovom koncertu u Beogradu 29. juna 2015. godine, fanovi su morali da prođu kroz detektor metala uz detaljni pretres od strane obezbeđenja. Ulaz u beogradsku Arenu trajao je čak sat vremena. Iste godine, Exit festival je preduzeo pojačane mere bezbednosti na ulazu. Teroristički napad desio se 13. novembra 2015. godine u Bataklanu, u Francuskoj za vreme koncerta benda Eagles of Death Metal. Napad su izvršila trojica francuskih terorista islamske veroispovesti, članovi ISIL-a. U napadu je ubijeno oko 100 civila na koncertu.

⁴²⁴ Skoll, *Globalization of American Fear Culture*, 131.

Zaključak

Hevi metal, kao kontrakultura 1970-ih i 1980-ih, je nastao iz protesta prema neoliberalnom kapitalizmu koji je sa sobom donosio recesiju, deindustrijalizaciju, inflaciju, nezaposlenost stanovništva i proteste (posebno u Britaniji i Americi). U svojoj embrionskoj fazi (1970-ih) hevi metal je predstavljao umetnost i kontrakulturu srednje klase, nastale u deindustrijalizovanoj Engleskoj. Sama žarišta hevi metala nastala su u industrijskim centrima poput Birmingema, Esena, Gelzenkirhena, San Franciska, Njujorka, Los Anđelesa, Sao Paola, Belo Horizonte, Bergena, Geteborga. Žanrovi poput NWOBHM (Novi talas britanskog hevi metala), treš metal i grajdndkora nastali su iz protesta prema neoliberalnoj politici i intervencionizmu Ronalda Regana i Margaret Tačer. Evidentno je da je grajdndkor kao jedan od najpolitičkijih žanrova nastao u Britaniji usled ogromnog nezadovoljstva izazvanim neoliberalnim kapitalizmom. Ovo i ne čudi, pošto je Britanija rodno mesto hevi metala, pank a i hardkora, odnosno liberalnih, levičarskih žanrova. Ironično je da hevi metal ukazuje na odraz ekonomskog blagostanja i da je najpopularniji u najrazvijenijim zemljama poput Amerike, Kanade, Britanije, Nemačke, Francuske, Norveške, Švedske, Finske, Švajcarske, Japana i Australije (mada je on jako popularan u Južnoj Americi koja i nije sinonim za ekonomsku stabilnost). Hevi metal je procvetao u zemljama Istočnog bloka nakon ili neposredno pred pad Sovjetskog saveza. A kao najbolji primer treba izdvojiti Poljsku. SFRJ je u tom smislu bila „naprednija“ od Sovjetskog saveza jer je hevi metal prodro u tu državu ranih 1980-ih. Ono što je ubilo ovaj žanr u Jugoslaviji jeste građanski rat (1991-1995) ali i popularizacija „zvuka Teherana“. Hevi metal je postao globalni fenomen a za njegovu dalju ekspanziju bio je zaslužan internet. On je nesumnjivo uticao na ateizaciju država širom sveta kao i na širenje engleskog jezika i zapadne kulture.

Značaj hevi metala je taj što nam, zbog njegove planetarne rasprostranjenosti, daje novi uvid u razumevanje hladnoratovskog i posthladnoratovskog sveta. Njegovi angažovani tekstovi ne samo da daju krajnje apokaliptičnu sliku sveta u proteklih 50 godina, već govore i o tome da je hevi metal kao umetnički pravac bio reakcija na spoljnopolitičke, društvene, ekonomske i ekološke krize. Sama pedesetogodišnja istorija ovog pravca omogućava praćene fenomena poput trke u naoružanju, pacifizma, ekoloških, antiratnih i antinukelarnih pokreta, globalnog zagrevanja, neoliberalnog kapitalizma i korporativizma, straha od NBH naoružanja, cenzure, propagande, terorizma, religijskog fundamentalizma, okultizma itd. u svim zemljama sveta u kojima postoje

metal bendovi. Ovaj muzički pravac je dragocen izvor zbog zapadnocentrične „slike drugoga”, bilo da je reč o Sovjetskom savezu, zemljama Trećeg sveta (npr, bliskoistočnim državama) ili teroristima.

Na politizaciju žanrova poput treš metala uticale su i tenzije SAD-a i SSSR-a, u najneizvesnijoj etapi Hladnog rata. Značaj hevi metala je taj što on kao i američki i britanski hardkor predstavlja „skrvenu“ opoziciju, odnosno omladinu koja je iskazala svoje nezadovoljstvo prema politici lidera poput Margaret Tačer i Ronalda Regana. Njihova agresivna spoljna i ekonomska politika uticala je na rađanje barem četiri žanra (američki i britanski hardkor, NWOBHM, treš metal, grajdndkor). Ova dva političara su glavni krivci za postojanje na stotine klasičnih albuma i zlatno doba hevi metala. Stoga, stvara se utisak da je uticaj Regana i Margaret Tačer na kontrakulturu 1980-ih (ali i uticaj na kontrakulturu 1960-ih kada je Regan bio guverner Kalifornije) u potpunosti zanemaren od strane istoriografije. Naravno, hevi metal se u određenoj meri nadograđuje na kontrakulturu 1960-ih. Iako on ima dodirnih tačaka sa hipi pokretom (posebno u svojim antiratnim, antinuklearnim i ekološkim stavovima) hevi metal je po svojoj prirodi mnogo apokaliptičniji, distopičniji i pesimističniji u odnosu na svoje prethodnike iz 1960-ih. Ovo se može objasniti generacijskim jazom i činjenicom da su članovi treš metal bendova kao deca bejbi bumera mahom rođeni 1960-ih. Ono što dodatno razlikuje treš metal od hipika jeste činjenica da se San Francisco, hipi kraljevstvo 1980-ih, (odnosno epicentar treš metala) suštinski razlikovao u odnosu na San Francisco 1960-ih zbog psihoaktivnih supstanci poput kokaina, amfetamina i kristal meta, koje ne samo da su uticale na intenzitet treš metala, već i na porast nasilja kako na ulici tako i u samoj muzici.

Ono što je simptomatično za kontrakulturu, odnosno za rok i metal muziku 1960-ih i 1980-ih jeste to da je ona najjača u trenutku kada su nuklearni arsenal, kao i sama nuklearna histerija na vrhuncu. Tako je 1967. godine, kada su izašli prvi albumi bendova Pink Floyd, The Doors, Jimi Hendrix Experience, The Velvet Underground (ali i mnogi drugi rok klasici) Amerika dostigla istorijski maksimum u posedovanju nuklearnih glava – 31 000. Sa druge strane, 1986. godina, koja se uzima kao prekretnica za treš metal pokret zbog albuma poput: Metallica – *Master of Puppets*, Megadeth – *Peace sells...but who's Buying*, Slayer – *Reign in Blood*, Dark Angel – *Darkness Descends*, Kreator – *Pleasure to Kill*, Tankard – *Zombie Attack*, Sodom – *Outbreak of Evil*, Nuclear Assault – *Game Over* i dr. poklapa se sa najvećim brojem ukupnog svetskog

nuklearnog arsenala od 70 000 nuklearnih glava, odnosno sa sovjetskim istorijskim maksimumom od 45 000 nuklearnih glava, ali i sa Černobilom, do tada najvećom nuklearnom katastrofom. Na treš metal reflektovana je i moralna, profesionalna i društvena kriza nauke zbog njene povezanosti sa hladnoratovskom trkom u naoružanju. Hevi metal je produkt kulture straha i ljigavih pipaka vojno-industrijsko-naučnog kompleksa SAD i SSSR koji su se uvukli u sve pore života ali i psihe ljudi na Zapadu. Tekstovi podžanrova poput treš metala i grajdndkora govore i o hipermilitarizaciji SAD, SSSR/Rusije, i Zapada uopšte, mada je glavo pitanje kada su militarizovana društva postala hipermilitarizovana? Hevi metal u Brazilu je doživeo svoju naglu ekspanziju pred sam kraj diktature Žoaoa Figueiredoa, a sama represija policijske države koja je usledila nakon diktature nesumnjivo je ostavila trag na Sepulturu i druge brazilske bendove.

Černobil je uticao na ubrzano jačanje antinuklearnog i ekološkog pokreta a sav ovaj bunt i protest protiv ludila koje je tada uzdrimalo svet preneli su se na treš metal - neželjeno dete Hladnog rata, koji nesumnjivo predstavlja najreprezentativniji muzički pravac i najreprezentativniju kontrakulturu 1980-ih. Treš metal i grajdndkor govore i o ekološkoj degradaciji prozrukovanoj deregulacijama koje omogućavaju bahato ponašanje multinacionalnih korporacija. Katastrofe poput Bopala, Černobila, Sandoza i Exxon Waldeza su posledica deregulacija i ljudske nemarnosti koja vodi na put samouništenja. Antropocena i ekološka tematika u treš metalu je odraz jačanja ekoloških pokreta 1980-ih na Zapadu ali i već pomenutih ekoloških katastrofa.

Treš metal je reflektovao hladnoratovske tenzije u svojim tekstovima, imidžu i ikonografiji a sve ovo oslikava tadašnje stanje sveta. Trka u naoružanju, odnosno proliferacija i upotreba NBH oružja kao i terorizam daju novi uvid u fenomen kulture straha zapadnih zemalja. Praktično, kultura straha je 1980-ih i 2000-ih prerasla u vladavinu terora, a broj tekstova o NBH tematici i terorizmu govori o institucionalizaciji straha na Zapadu. Hevi metal ukazuje da našu kolektivnu svest i podsvest više nego ikad oblikuju masovni mediji. Osim permanentnog stanja bunta (što je i preduslov za postojanje kontrakulture) u tekstovima hevi metal bendova dominantne emocije su strah, panika, anksioznost, bes i deperesija. Na ovakvo stanje podjednako su uticali kako mediji i spoljnopoličke prilike, tako i najpopularnije psihoaktivne supstance 1980-ih, tj. kokain, amfetamin i kristal met (posledice konzumiranja ovih droga su paranoja, anksioznost i depresija). Stoga je hevi metal od ogromnog značaja za istoriju emocija.

Od 2001. godine do danas, glavni instrument straha na Zapadu je terorizam. Ironično je da hevi metal, iako predstavlja žanr sa najbržim rastom, polako ali sigurno počinje da gubi svoj sjaj usled apolitizacije i gubljenja antirežimskog stava koji sve više uzima maha. Iako hevi metal predstavlja jedinu živu kontrakulturu današnjice, njegova degeneracija usledila je za vreme administracije Džordža Buša Mlađeg, Baraka Obame i Donalda Trampa. Svrstavanje bendova u demokrate i republikance unitštilo je antirežimski zlatni standard hevi metala. Po svemu sudeći, na cepanje ove kontrakture najviše su uticali terorizam i bliskoistočne krize nakon 11. septembra 2001. godine. Ono što je dodatno oslabilo žanr jeste upotreba muzike u vojne i propagandne svrhe tj. povinovanje antirežimske muzike režimu. Međutim, hevi metal predstavlja prosvetiteljsku struju u radikalnim, islamskim (ali i hrišćanskim) državama koje ovu muziku vide kao „đavolju rabotu”. Zbog svoje subverzivne prirode, hevi metal praktično postaje državni neprijatelj u islamskofundamentalističkim zemljama poput Irana i Egipta.

Uprkos svojim usponima i padovima, hevi metal je žanr koji je po mnogo čemu najvažniji deo pop kulture u poslednjih 50 godina. On pokazuje apsurd „hakuna matata” pop kulture uz svu njenju apolitičnost i plastičnost. Današnja muzika i pop kultura zasnovani su na kognitivnoj disonanci, jer je sve lepo i šljašteće, iako se svet nalazi u potpuno šizofrenom stanju. Hip hop, nekada subverzivni žanr postao je oruđe za promovisanje kapitalizma i konzumerizma (reklama za skupa kola, patike i američki život). Hevi metal nikada nije pao toliko nisko. Ekspanzija autotjuna (najgoreg izuma u istoriji čovečanstva posle nuklearnog oružja) kao i u potpunosti apolitična pop i elektronska muzika, izbacili su bunt iz rečnika omladine. Zabrinjavajuće je da kontrakultura danas (ukoliko se izuzme hevi metal) ne postoji uprkos niza ekonomskih, političkih, nuklearnih i ekoloških kriza sa kojima se susrećemo svakodnevno. Čini se da je preduslov za postojanje kontrakture upravo jak antiranti, ekološki i antinuklearni pokret kao i ulične pobune (a bez ovih pokreta „levica“ je postala karikatura same sebe). Značaj hevi metala ogleda se u tome što je on angažovana i aktivistička umetnost. Nažalost, ovaj žanr je potpuno zapostavljen od strane historiografije, što nije slučaj sa sociologijom i antropologijom. Starogrčki pesnik Hesiod podelio je istoriju na pet doba: zlatno, srebrno, bronzano, herojsko i gvozdeno doba. Mi živimo u plastičnom dobu. Ali nesumnjivo, metal je jači od plastike.

Spisak izvora i literature

Izvori

Diskografija:

Black Sabbath – *Paranoid*, Vertigo (1970)

Black Sabbath - *Master of Reality*, Vertigo (1971)

Judas Priest – *Sin after Sin*, Columbia Records (1977)

Judas Priest – *British Steel*, CBS (1980)

D.R.I.– *Dirty Rotten EP*, Dirty Rotten Records (1983)

Suicidal Tendencies – *Suicidal Tendencies*, Frontier Records (1983)

Iron Maiden – *Two Minutes to Midnight*, EMI (1984)

Metallica - *Ride the Lightning*, Megaforce Records (1984)

Voivod – *War and Pain*, Metal Blade Records (1984)

Venom - *At War With Satan*, Neat Records (1984)

Slayer – *Haunting the Chapel EP*, Metal Blade Records (1984)

Anthrax – *Spreading the Disease*, Megaforce Records (1985)

Carnivore – *Carnivore*, Greenworld Records (1985)

Exodus – *Bonded by Blood*, Torrid Records (1985)

Kreator – *Endless Pain*, Noise Records (1985)

S.O.D. - *Speak English or Die*, Megaforce Records (1985)

Sodom - *In the Sign of Evil EP*, Devil's Game (1985)

Watchtower - *Energetic Disassembly*, Zombo Records (1985)

Dark Angel – *Darkness Descends*, Combat Records (1986)

Hirax – *Hate, Fear and Power*, Metal Blade Records (1986)

Megadeth - *Peace Sells...But Who's Buying?*, Capitol Records (1986)

Nuclear Assault - *Game Over*, Combat Records (1986)

Ozzy Osbourne - *The Ultimate Sin*, Epic Records (1986)

Repulsion – *Slaughter of the Innocent*, demo (1986)

Sepultura – *Morbid Visions*, Cogumelo Records (1986)

Tankard - *Zombie Attack*, Noise Records (1986)

Anthrax - *Among the Living*, Island Records (1987)

Artillery – *Terror Squad*, Neat Records (1987)

Carnivore – *Retaliation* Roadrunner Records (1987)

Coroner – *R.I.P.*, Noise Records (1987)

Cryptic Slaughter - *Money Talks*, Metal Blade Records (1987)

Destruction - *Release from Agony*, Steamhammer (1987)

Exodus – *Pleasures of the Flesh*, Combat Records (1987)

Kreator – *Terrible Certainty*, Noise Records (1987)

Lääz Rockit - *Know your Enemy*, Enigma (1987)

Napalm Death – *Scum*, Earrache Records (1987)

Nuclear Assault - *The Plague* EP, Combat Records (1987)

Sacred Reich – *Ignorance*, Metal Blade Records (1987)

Sodom - *Persecution Mania*, Steamhammer (1987)

Tankard – *Chemical Invasion*, Noise Records (1987)

Voivod – *Killing Technology*, Noise Records (1987)

Blind Illusion – *The Sane Asylum*, Combat Records (1988)

Megadeth - *So far...So Good...So What?*, Capitol Records (1988)

Sacred Reich - *Surf Nicaragua* EP, Metal Blade Records (1988)

Evildead - *Annihilation of Civilization*, Steamhammer (1989)

Exodus – *Fabulous Disaster*, Music for Nations (1989)

Gammacide – *Victims of Science*, Wild Rags Records (1989)

Lääz Rockit - *Annihilation Principle*, Enigma (1989)

Morbid Angel – *Altars of Madness*, Earrache Records (1989)

Nuclear Assault – *Handle with Care*, In-Effect (1989)

Savatage – *Gutter Ballet*, Atlantic Records (1989)

Sodom – *Agent Orange*, Steamhammer (1989)

Tankard – *The Morning After*, Maze Music (1989)

Terrorizer - *World Downfall*, Earrache Records (1989)

Watchtower - *Control and Resistance*, Zombo Records (1989)

Megadeth – *Holy Wars...The Punishment Due* single, Capitol Records (1990)

Megadeth - *Rust in Peace*, Capitol Records (1990)

Sanctuary – *Into the Mirror Black*, Epic Records (1990)

Evildead - *The Underworld*, Steamhammer (1991)

Overkill – *Horrorscope*, Atlantic Records (1991)

Sepultura – *Arise*, Roadrunner Records (1991)

Suffocation - *Effigy of the Forgotten*, R/C Records (1991)

Pro-Pain - *Foul Taste of Freedom*, Energy Records (1992)

Sepultura – *Chaos AD*, Roadrunner Records (1993)

Agoraphobic Nosebleed / Gob – *Split Seven Inch Record*, Bad Card (1998)

Nasum – *Inhale/Exhale*, Relapse Records (1998)

System of a Down, *System of a Down*, Columbia Records, (1998)

Slayer, *God Hates us All*, American Recordings (2001)

Sodom, *M-16*, Steamhammer (2001)

System of a Down, *Steal this Album!*, Columbia Records (2002)

Agoraphobic Nosebleed – *Altered States of America*, Relapse Records (2003)

Exodus – *Tempo of the Damned*, Nuclear Blast (2004)

Megadeth – *The System has Failed*, Sanctuary Records (2004)

Tankard - *Beast of Bourbon*, AFM Records (2004)

Slayer, *Christ Illusion*, American Recordings (2006)

Terrorizer – *Darker Days Ahead*, Century Media Records (2006)

Exodus – *The Atrocity Exhibition: Exhibit A* (2007)

Megadeth – *United Abominations*, Roadrunner Records (2007)

Voivod – *Infini*, Nuclear Blast (2009)

Iron Reagan – *Worse than Dead*, A389 Recordings (2013)

Nile – *What Should not be Unearthed*, Nuclear Blast (2015)

Sodom – *Decision Day*, Steamhammer (2016)

Videografija (Spotovi i video izdanja metal bendova)

Voivod – *Voivod* (1984)

Voivod – *Ravenous Medicine* (1987)

Nuclear Assault – *Critical Mass* (1989)

Megadeth – *Holy Wars...the Punishment Due* (1990), r. Benjamin Stokes, Eric Zimmerman

Sanctuary – *Future Tense* (1990)

Slayer – *Seasons in the Abyss* (1990), r. Markus Blunder

Thrashing East (1990), Modern Video

Overkill – *Videoscope* (1991), Atlantic Records

For those about to Rock: Monsters in Moscow (1992), Warner Home Video

Sepultura – *Third World Chaos* (1995), Roadrunner Records

System of a Down – *Sugar* (1999), r. Nathan Cox

System of a Down – *Boom* (2003), r. Michael Moore

Rammstein – *Amerika* (2004), r. Joern Heitmann

Sodom – *Lords of Depravity Part I* (2005), Steamhammer

Soulfly- *Frontlines* (2005), r. Miloš Đukelić

Slayer – *Eyes of the Insane* (2006), r. Tony Petrossian

Municipal Waste- *Sadistic Magician* (2007), r. Troma Entertainment

Metallica – *All Nightmare Long* (2008), r. Robert Schober

Metallica – *The Day that Never Comes* (2008), r. Thomas Vinterberg

Napalm Death – *On the Brink of Extinction* (2009), r. Daniel Brand, Danny Bachus

Sodom – *Lords of Depravity Part II* (2010), Steamhammer

Kreator – *Phantom Antichrist* (2012), r. Grupa 13

Terrorizer – *Hordes of Zombies* (2012), r. „Wolf“

Nile – *Call to Destruction* (2015)

Insect Warfare – *Pestilent Excrutiation* (2017), r. Coffin Nail Productions

Nuclear Power Trio - *Donald Trump. Kim Jong Un, and Mike Tyson make music video* (2017)

Filmografija:

The Day the Earth Stood Still (1951), r. Robert Wise

Duck and Cover (1952), r. Anthony Rizzo

The House in the Middle (1954), r. Federal Civil Defense Administration

Them! (1954), r. Gordon Douglas

Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb (1964), r. Stanley Kubrick

Alien (1979), r. Ridley Scott

The China Syndrome (1979), r. James Bridges

Mad Max 2: The Road Warrior (1981), r. George Miller

Pink Floyd: The Wall (1982), r. Allan Parker

Rambo: First Blood (1982), r. Ted Kotcheff

If you Love this Planet (1982), r. Terre Nash

World War 3 (1982), r. David Greene, Boris Sagal

The Day After (1983), r. Nicholas Meyer

Combat Shock (1984), r. Buddy Giovinazzo

Threads (1984), r. Mick Jackson

The Terminator (1984), r. James Cameron

Red Dawn (1984), r. John Milius

Commando (1985), r. Mark L. Lester

The Return of the Living Dead (1985), r. Dan O'Bannon

Day of the Dead (1985), r. George Romero

Unnatural Causes (1986), r. Lamont Johnson

Rambo III (1988), r. Peter MacDonald

Toxic Effect (1989), r. Robert Davies

The Long Kiss Good Night (1996), r. Renny Harling

28 Days Later (2002), r. Danny Boyle

Resident Evil (2002), r. Paul W.S. Anderson

Batman Begins (2005), r. Christopher Nolan

Left Behind: World at War (2005), r. Craig R. Baxley

Waterborne (2005), r. Ben Rekhi

V for Vendetta (2006), r. James McTeigue

Planet Terror (2007), r. Robert Rodriguez

Stipovi:

2000 AD, “Judge Dredd: The Apocalypse War” , #245-270 (1982)

Watchmen, Vol. 1, #4 (1986)

Dokumenti:

U.S. Congress. House. Committee on Energy and Commerce, Subcommittee on Energy Conservation and Power. American Nuclear Guinea Pigs: Three Decades of Radiation Experiments on U.S. Citizens. Report. 99th Cong., 2nd sess., November 1986.

Literatura

M. Alford, *Reel Power: Hollywood Cinema and American Supremacy*, New York 2010.

V. Adams, *Chemical Warfare, Chemical Disarmament: Beyond Gethsemane*, London 1989.

L. Badash, *A Nuclear Winter's Tale: Science and Politics in the 1980s*, Cambridge MA 2009.

G. Bayer (ed.), *Heavy Metal Music in Britain*, Bodmin 2009.

- P. Berk, *Istorija i društvena teorija*, Beograd 2002,
- R. Carson, *Silent Spring*, Greewich Conn. 1994.
- M. Cavallera, J. McIver, *My Bloody Roots: From Sepultura to Soulfly and Beyond – The Autobiography*, London 2014.
- T. Delpech, *Nuclear Deterrence in 21st Century: Lessons from the Cold War for a New Era of Strategic Piracy*, Santa Monica CA 2012.
- D. Dinello, *Technophobia: Science Fiction Visions of Posthuman Technology*, Austin, TX 2006.
- M. DiPaolo, *War, Politics and Super Heroes: Ethics and propaganda in comics and film*, London 2011.
- A. Friedman, *Spider's Web: The Secret History of how the White House secretly armed Iraq*, New York 1993.
- A. Froula, K. Randell (eds.), *Reframing 9/11: Film, Popular Culture and the "War on Terror"*, Auckland (NZ) 2010.
- B. Glassner, *The Culture of Fear: Why Americans are Afraid of the Wrong Things*, Philadelphia PA 2018.
- R. Gottlieb, *Forcing the Spring: The Transformation of the American Environmental Movement*, London 2005.
- W. Hartung, *Prophets of War: Lockheed Martin and the Making of the Military-Industrial Complex*, New York 2011.
- J. Haslam, *The Soviet Union and the Politics of Nuclear Weapons in Europe, 1969-87: The Problem of the SS-20*, London 1989.
- D. Hofer, *Perpetual Conversion: 30 years & counting in the Life of Metal Veteran Dan Lilker*, London CAN 2014.
- D. Hoffman, *The Dead Hand: The Untold Story of the Cold War Arms Races and its Dangerous Legacy*, New York 2010.
- S. Ian, J. Wiederhorn, *I'm the Man: The Story of that Guy from Anthrax*, Boston MA 2014.
- W. S. Ingram, *The Chernobyl Nuclear Disaster*, New York 2005.
- T. Iommi, T.J. Lammers, *Iron Man: My Journey through Heaven and Hell with Black Sabbath*, London 2012.
- M. Issitt, *Hippies: A Guide to an American Subculture*, Santa Barbara CA 2009.

International Physicians for the Prevention of Nuclear War and Institute for Energy and Environmental Research. *Radioactive Heaven and Earth: The Health and Environmental Effects of Nuclear Weapons Testing in, on and above the Earth*, New York 1991.

A Johns (ed.), *Companion to Ronald Reagan*, Blackwell 2015.

N. Jones (ed.), *Able Archer 83: The Secret History of the NATO Exercise That Almost Triggered Nuclear War*, New York 2016.

M. Kelly, “Never Again? German Chemical Corporation Complicity in the Kurdish Genocide“, 31 Berkeley. *Journal of International Law*, Vol 31, no. 2, 2013, 348-391.

D. Kellner, *Cinema Wars: Hollywood Film and Politics in the Bush-Cheney era*, Maiden MA, 2009.

L. Kilmister, J. Garza, *Lemmy Kilmister: White Line Fever – The Autobiography*, London 2016.

James G. Lewis, “James G. Lewis on Smokey Bear in Vietnam“, *Environmental History*, Volume 11, Issue 3, July 2006, str. 598-603.

U. Linke, D. Smith (eds.), *Cultures of Fear: A Critical Reader*, New York 2009.

T. Mahnken et al. (eds), *Arms Races in International Politics: From the Nineteenth Century to the Twenty-First Century*, Oxford 2016.

J. Masco , *The Theater of Operations: National Security Affect from the Cold War to the War on Terror*, London 2014.

J. Mathers, *The Russian Nuclear Shield from Stalin to Yeltsin*, New York 2000.

S. Miller, *Dual use of Science and technology, Ethics and Weapons of Mass Destruction*, Oxford 2018.

A. Mitrović. *Kultura i istorija*, Beograd 2008.

D. Mustaine, J. Layden, *Mustaine: A Heavy Metal Memoir*, New York 2010.

B. Myers, *System of a Down: Right here in Hollywood*, Shropshire 2006.

R. Norris, H. Kristensen, „Global Nuclear Inventories 1945-2010“, *Bulletin of the Atomic Scientists* 66, no. 4, (july/august 2010), 77-83.

H. Oimoen, B. Lew, *Murder in the Front Row: Shots from the Bay Area Thrash Metal Epicenter*, New York 2012.

J. Pieslak, *Sound Targets: American Soldiers and Music in the Iraq War*, Bloomington IN 2009.

A. von Plato, *The end of the Cold War: Bush, Kohl, Gorbachev, and the Reunification of Germany*, New York 2015.

- M. Popoff, *Judas Priest: Heavy Metal Painkillers – An Illustrated History*, Toronto 2007.
- M. Popoff, *Worlds Away: Voivod and the Art of Michael Langevin*, Spider Publishing 2009.
- S. Rampton, J. Stauber, *Weapons of Mass Deception: The uses of propaganda in Bush's War on Iraq*, New York 2003.
- F. Sauer, *Atomic Anxiety: Deterrence, Taboo and the Non-Use of U.S. Nuclear Weapons*, New York 2015.
- D. Schechter, *Embedded: Weapons of Mass Deception: How the Media failed to cover the War on Iraq*, New York 2003.
- J. Shapiro, *Atomic Bomb Cinema*, New York 2002.
- G. Skoll, *Globalization of American Fear Culture: The Empire in the Twenty-First Century*, New York 2016.
- E. Spiers, *Chemical Warfare*, London 1988.
- A. Tamplin, J. Gofman, *Population Control Through Nuclear Pollution*, Chicago 1970.
- W. Taubman, *Gorbachev: His life and Times*, London 2017.
- K. Thompson, *Apocalyptic Dread: American Film at the turn of the millenium*, New York 2005.
- A. Tsing et al. (eds.), *Arts of living on a damaged planet: Ghosts of the Anthropocene*, Minneapolis MN 2017.
- A. Tu, *Chemical and Biological Weapons and Terrorism*, New York 2018.
- Dž. Toš, *U traganju za istorijom: ciljevi, metodi i novi pravci u proučavanju savremene istorije*, Beograd 2002.
- N. Turse, *The Complex: How the Military Invades our Everyday Lives*, Croydon 2009.
- O. Vestad, *Globalni Hladni rat: Intervencije u Trećem svetu i oblikovanje našeg doba*, Beograd 2008.
- R. White (ed.), *Psychology and the Prevention of Nuclear War*, New York 1986.
- S. Weart, *The Rise of Nuclear Fear*, London 2012.
- S. Weart, *Nuclear Fear: A History of Images*, London 1988.
- J. Wiederhorn, K. Turman, *Louder than Hell: The Definitive Oral History of Metal*, New York 2013.

L. Wittner, *Confronting the Bomb: A Short History of the World Nuclear Disarmament Movement*, Stanford CA 2009.

Ц. Гедис, *Хладни рат: ми данас знамо*, Београд 2003.

Р. Еванс, *U odbranu istorije*, Београд 2007.

М. Јовановић, Р. Радић, *Криза историје: српска историографија и друштвени изазови краја 20. и почетка 21. века.*, Београд 2009.

Р. Шулцингер, *Америчка дипломатија од 1900. године*, Београд 2011.

Internet:

“15 music videos that were banned by MTV”, <<https://www.thetalko.com/15-music-videos-that-were-banned/>> (27. jul 2019).

“Anthrax – Please, PLEASE change your name!”, <<http://www.adequacy.org/stories/2001.10.12.14247.119.html>> (27. jul 2019).

“Catalog of Worldwide nuclear testing” <https://web.archive.org/web/20140716032420/http://www.iss-atom.ru/ksenia/catal_nt/4.htm#Table5> (27. jul 2019)

“Evil Never Dies! Interview with Bobby Gustafson (Satans Taint, ex-Overkill)”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=evil_never_dies_interview_with_bobby_gustafson_satans_taint_ex_overkill_75> (27. jul 2019).

“Exclusive interview with Away of Voivod”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=exclusive_interview_with_away_of_voivod> (27. jul 2019).

„Interview with Danny Lilker of Nuclear Assault/Brutal Truth: Cliff Burton was a super cool dude!“, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_danny_lilker_of_nuclear_assault_brutal_truth_cliff_burton_was_a_super_cool_dude> (27. jul 2019).

“Interview with Gene Hoglan: When Symbolic came out, it was vilified by all death metallers”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_gene_hoglan_when_symbolic_came_out_it_was_vilified_by_all_death_metalers> (27. jul 2019).

“Interview with Max Cavalera: *Ritual* is the closest thing to the first Soulfly album”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_max_cavalera_ritual_is_the_closest_thing_to_the_first_soulfly_album> (27. jul 2019).

“Interview with Max Cavalera of Soulfly/Cavalera Conspiracy”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_max_cavalera_of_soulfly_cavalera_conspiracy> (27. jul 2019).

“Interview with Mille Petrozza of Kreator: We don’t need walls. We don’t need borders”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=interview_with_mille_petrozza_of_kreator_we_don_t_need_walls_we_don_t_need_borders> (27. jul 2019).

“Schmier of Destruction hints a possible Big Teutonic Four tour”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=schmier_of_destruction_hints_a_possible_big_teutonic_four_tour> (27. jul 2019).

“Slayer Reflects on “Seasons in the Abyss” Egyptian Video odyssey”
<<https://www.rollingstone.com/music/music-features/slayer-reflect-on-seasons-in-the-abyss-egyptian-video-odyssey-191098/>> (15. avgust 2019.)

“Soulfly goes to Frontlines”, <<http://www.gloriacavalera.com/2016/11/soulfly-goes-to-frontlines.html?m=1>> (27. jul 2019).

„Q&A: Sodom’s Tom Angelripper on Decision Day”,
<<https://www.decibelmagazine.com/2016/09/22/q-a-sodom-s-tom-angelripper-on-decision-day/>> (27. jul 2019).

“Terrorized by ‘War on Terror’ ”,
<<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/03/23/AR2007032301613.html?noredirect=on>> (6. avgust 2019.)

“The lies still killing Gulf vets”, <<https://washingtonspectator.org/the-lies-still-killing-gulf-war-vets-2/>> (27. jul 2019).

“The Nightmare Continues: Interview with Bobby Blitz of Overkill”, <http://agoraphobic-news.com/interviews_view.php?url=a_nightmare_continues_interview_with_bobby_blitz_of_overkill> (27. jul 2019).

“THE POP LIFE; MTV is wary of Videos on War”
<<https://www.nytimes.com/2003/03/26/arts/the-pop-life-mtv-is-wary-of-videos-on-war.html>> (15. avgust 2019)

“US supplied germs to Iraq in ‘80s”, <<http://www.ph.ucla.edu/epi/bioter/ussuppliedgerms.html>> (27. jul 2019).

“Vietnam’s horrific legacy: The Children of Agent Orange“, <<https://www.news.com.au/world/asia/vietnams-horrific-legacy-the-children-of-agent-orange/news-story/c008ff36ee3e840b005405a55e21a3e1>> (27. jul 2019).

„What’s in a band’s name? Plenty if it’s Anthrax!“, <<https://www.nytimes.com/2001/12/27/arts/what-s-in-a-band-s-name-plenty-if-it-s-anthrax.html>> (27. jul 2019).